

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Supplier Code of Conduct osana toimitusketjujen vastuullisuuden hallintaa

Kauppaoikeus
Pro gradu -tutkielma

Anna Vasa

20.5.2026
Lapin yliopisto

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Supplier Code of Conduct osana toimitusketjujen vastuullisuuden hallintaa

Tekijä: Anna Vasa

Koulutusohjelma / opetuskokonaisuus / oppiaine: Kauppaoikeus

Ohjaaja: Professori Soili Nystén-Haarala

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 66 sivua

Vuosi: 2026

Tiivistelmä:

Avainsanat: yritysvastuu, Supplier Code of Conduct, toimitusketju, itsesääntely, huolellisuusvelvoite

Tutkielmassa tarkastellaan Supplier Code of Conduct -ohjeistuksia (SCoC) osana yritysten toimitusketjujen vastuullisuuden hallintaa, yritysvastuun itsesääntelyä ja sopimussuhteita. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millä tavoin yritykset hyödyntävät SCoC-ohjeistuksia toimitusketjujen vastuullisuuden hallinnassa, miten vastuullisuuteen liittyviä velvoitteita kohdistetaan toimitusketjujen eri toimijoille, erityisesti toimittajille ja näiden alihankkijoille, sekä millä edellytyksillä ohjeistukset voivat saada sopimusoikeudellista sitovuutta.

Tutkimuksessa yhdistetään lainopillinen metodi ja laadullinen sisällönanalyysi. Lainopillisen tarkastelun avulla arvioidaan SCoC-ohjeistusten oikeudellista merkitystä osana yritysvastuuta ja sopimussuhteita, kun taas laadullinen sisällönanalyysi kohdistuu 20 suomalaisen yrityksen julkisesti saatavilla oleviin SCoC-ohjeistuksiin.

Tarkastelun perusteella SCoC-ohjeistukset perustuvat laajasti kansainvälisiin vastuullisuusnormeihin ja sisältävät erityisesti ihmisoikeuksia, työoloja, ympäristövastuuta ja liiketoiminnan eettisyyttä koskevia vaatimuksia. Ohjeistuksilla pyritään ohjaamaan toimittajien toimintaa, ulottamaan vastuullisuusvaatimuksia toimitusketjun eri tasoille sekä tukemaan vaatimusten noudattamista seurannan, raportoinnin ja auditointien avulla. Lisäksi ne toimivat osana yritysten vastuullisuusviestintää tekemällä näkyväksi vastuullisuusperiaatteet ja toimitusketjuihin kohdistuvat odotukset.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että SCoC-ohjeistukset ovat yritysvastuun itsesääntelyn ja toimitusketjujen hallinnan välineitä, mutta niiden sopimusoikeudellinen sitovuus edellyttää ohjeistusten asianmukaista liittämistä osaksi sopimussuhdetta. Ohjeistukset eivät kuitenkaan sellaisenaan osoita vastuullisuuden toteutumista käytännössä, vaan ne kuvaavat ennen kaikkea yritysten vastuullisuuspyrkimyksiä sekä hallintamekanismeja, joiden avulla yritykset pyrkivät vaikuttamaan toimitusketjujensa toimintaan.

Sisällys

Lähteet	V
Lyhenteet	X
1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuksen tausta	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus	3
1.3 Tutkimusmenetelmät ja tutkielman rakenne	5
1.3.1 Tutkimusmenetelmät	5
1.3.2 Lainopillinen metodi ja SCoC-ohjeistusten oikeudellinen merkitys	5
1.3.3 Empiirinen tutkimus ja sisällönanalyysi	6
1.3.4 Tutkielman rajoitukset	7
1.4 Käsitteet	8
1.4.1 Yritysvastuu	8
1.4.2 ESG	9
1.4.3 Vastuullisuus	10
1.4.4 Huolellisuusvelvoite	10
1.4.5 Itsesääntely	11
1.4.6 Toimitusketju	12
1.5 Tutkielman rakenne	13
2 Kansainväliset kehykset yritysvastuulle	14
2.1 Kansainvälinen soft law	14
2.1.1 Soft law	14
2.1.2 OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille	14
2.1.3 OECD:n asianmukaista huolellisuutta koskevat ohjeet	16
2.1.4 YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet	17
2.1.5 ILO:n keskeiset periaatteet	20
2.2 Itsesääntely osana yritysvastuuta	21
2.3 EU:n yritysvastuudirektiivi	24
2.3.1 Direktiivin tausta ja tarkoitus	24
2.3.2 Soveltamisala ja keskeiset velvollisuudet	25
2.3.3 Seuraamukset ja valvonta	27
3 Supplier Code of Conduct osana yritysvastuuta ja sopimussuhteita	29

3.1	Supplier Code of Conduct yritysvastuun välineenä	29
3.2	SCoC toimitusketjujen ohjaamisen välineenä	30
3.2.1	Toimitusketjujen hallinta osana yritysvastuuta	30
3.2.2	Vastuullisuusvaatimusten ulottaminen toimitusketjuun	32
3.2.3	Valvonta- ja seurantamekanismit toimitusketjuissa	33
3.3	SCoC-ohjeistusten oikeudellinen asema ja sopimisoikeudellinen näkökulma	35
3.3.1	SCoC-ohjeistukset osana sopimussuhdetta	35
3.3.2	SCoC-ohjeistusten rikkominen sopimusrikkomuksena	36
3.3.3	SCoC-ohjeistusten oikeudelliset rajoitukset ja käytännön haasteet	38
4	SCoC-ohjeistusten empiirinen analyysi	40
4.1	Tutkimusaineisto ja analyysin toteutus	40
4.2	Suomalaisten yritysten SCoC-ohjeistusten sisältö	41
4.2.1	Kansainväliset standardit vastuullisuusvaatimusten perustana	41
4.2.2	Toimittajille asetetut vastuullisuusvaatimukset	43
4.2.3	Vaatimusten ulottaminen toimitusketjun eri tasoille	46
4.2.4	Vaatimusten valvonta ja seuraamukset	48
4.2.5	Vastuullisuuden edistäminen ja toimittajien kehittäminen	50
4.3	SCoC-ohjeistusten roolit ja merkitykset	53
4.3.1	Toimitusketjujen hallinta	53
4.3.2	Yritysvastuun itsesääntely	56
4.3.3	SCoC-ohjeistukset sopimus- ja viestintävälineenä	57
4.3.4	Yhteenveto	59
5	Johtopäätökset ja pohdintaa	61
5.1	SCoC-ohjeistukset yritysvastuun itsesääntelyn välineenä	61
5.2	Vastuun jakautuminen ja ketjuttaminen toimitusketjuissa	62
5.3	SCoC-ohjeistusten sopimusoikeudellinen merkitys	64
5.4	SCoC-ohjeistusten merkitys ja rajoitukset	65

Lähteet

Kirjallisuus

Aarnio, Aulis: Oikeussäännön systematisointi ja tulkinta. Teoksessa Häyhä, Juha: Minun metodini. WSOY Helsinki 1997, s. 35–56.

Bird, Robert C. – Soundararajan, Vivek: The Role of Precontractual Signals in Creating Sustainable Global Supply Chains. *Journal of Business Ethics* 2020, Vol.164 (1), p. 81–94.

Carroll, Archie B.: Corporate Social Responsibility: Evolution of a Definitional Construct. *Business & Society* 1999, Vol.38 (3), p. 268–295.

Hemmo, Mika – Hoppu, Kari: Sopimusoikeus. WSOYpro 2006 (jatkuvapäivitteinen verkkojulkaisu).

Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsinki 2011.

Hänninen, Mira: Asianmukainen huolellisuus oikeudellistuvan yritysvastuun ytimessä ja juristin neuvonannossa. *Defensor Legis* 3/2022, s. 726–748.

Jiang, Bin: Implementing Supplier Codes of Conduct in Global Supply Chains: Process Explanations from Theoretic and Empirical Perspectives. *Journal of business ethics* 2009, Vol.85 (1), p.77–92.

Juutinen, Sirpa: Yritysvastuun muuttuva maisema. *Defensor Legis* 4/2019, s. 561–567.

Juvonen, Anna-Maija: Ihmisoikeudet vastuullisessa liiketoiminnassa. *Tietosanoma* 2025.

Kaave, Piia: Vakiosopimukset ennakoivassa sopimustoiminnassa. *Liikejuridiikka* 1/2019, s. 8–44.

Karhu, Juha: Yhteiskuntavastuu varallisuus oikeuden järjestelmässä. *Defensor Legis* 4/2019, s. 419–429.

Keinänen, Anssi – Väättänen, Ulla: Empiirinen oikeustutkimus – mitä ja milloin? Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edilex 2015.

Keinänen, Anssi: Empiirisen oikeustutkimuksen tarpeellisuudesta ja sen nykytilasta. *Oikeus* 4/2010, s. 465–470.

Koipijärvi, Terhi – Kuvaja, Sari: Yritysvastuu: johtamisen uusi normaali. *Kauppakamari* 2017.

Liappis, Hanna – Pentikäinen, Merja – Vanhala, Anne: Menesty yritysvastuulla: käsikirja kokonaisuuteen. Edita Publishing Oy 2019.

Mentzer, John T. – DeWitt, William – Keebler, James S. – Min, Soonhong – Nix, Nancy W. – Smith, Carlo D. – Zacharia, Zach G.: Defining Supply Chain Management. *Journal of Business Logistics* 2001, Vol.22 (2), p. 1–25.

- Multaharju, Sirpa – Lintukangas, Katrina – Hallikas, Jukka – Kähkönen, Anni-Kaisa: Sustainability-related risk management in buying logistics services: An exploratory cross-case analysis. *International Journal of Logistics Management* 2017, vol. 28, no. 4. p. 1351–1367.
- Määttä, Tapio: Soft law kansallisen oikeuden oikeuslähteenä. Tutkimus oikeudellisen ratkaisun normipremissin muodostamisen perusteista ympäristöoikeudessa. *Oikeustiede - Jurisprudentia XXXVIII:2005*, s. 337–460.
- Nieminen, Kati – Lähteenmäki, Noora: Empiirinen oikeustutkimus. *Gaudeamus* 2021.
- Pappila, Minna: Yritysvastuu ja ekologiset kompensatit. *Liikejuridiikka* 2/2019, s. 91–108.
- Pentikäinen, Satu – Sorsa, Kaisa: Monimuotoisuus osana yritysten sosiaalista yhteiskuntavastuuta – arvonluonnin uusi väline. *Liikejuridiikka* 1/2024, s. 29–47.
- Pentikäinen, Merja: Yritysvastuu on vastuuta ihmisistä. *Defensor Legis* 4/2019, s. 568–577.
- Rajavuori, Mikko: Kestävän yritystoiminnan oikeus. *Alma Insights* 2025.
- Ristaniemi, Michael: Yritysvastuu oikeudellistuu. *Defensor Legis* 3/2022, s. 823–829.
- Ristaniemi, Michael: Yritysvastuun normeista. *Edilex* 2020.
- Saarnilehto, Ari: Vastuun rajoitukset riskien hallinnassa ja vakioehdot. *Edilex* 2005.
- Salminen, Jaakko – Rajavuori, Mikko – Viljanen, Mika – Storsjö, Isabell – Halonen, Kirsi-Marja – Kaave, Piia – Tuominen, Tomi: Strateginen resilienssi ja ylikansalliset arvoketjut: kohti uutta talousoikeutta. *Lakimies* 7–8/2023, s. 1160–1178.
- Salminen, Jaakko: Velvoiteoikeus kestävyyskysymyksen rakenteellisena sydämenä. *Ympäristöjuridiikka* 3/2021, s. 57–74.
- Salminen, Jaakko – Rajavuori, Mikko: Yritysten arvoketjupäästöjen hallinta, sääntely ja vastuu. *Oikeus* 4/2021, s. 481–502.
- Salminen, Jaakko – Rajavuori, Mikko: Yritysvastuulait ja ylikansallisen arvoketjun oikeudellinen käsitteellistäminen. *Lakimies* 3–4/2019 (2019/a), s. 387–417.
- Salminen, Jaakko – Rajavuori, Mikko: Yksityisoikeudellinen vastuu arvoketjuista. *Defensor Legis* 4/2019 (2019/b), s. 533–552.
- Salminen, Jaakko: Välitysehto à la Bangladesh Accord kansainvälisten toimitusketjujen riskinhallinnassa. *Defensor Legis* 4/2017, s. 680–691.
- Saloranta, Juho: *Continuously Developing Human Rights Due Diligence: Operationalizing Access to Remedy – Impediments and Opportunities*. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in in Social Sciences and Business Studies, No 330. University of Eastern Finland 2024.

Saloranta, Juha – Hurmerinta-Haanpää, Anna: Proactive contract theory in the context of corporate sustainability due diligence. *Journal of Strategic Contracting and Negotiation* 2022, Vol.6 (3–4), p. 221–236.

Siedel, George J. – Haapio, Helena: Using Proactive Law for Competitive Advantage. *American Business Law Journal* 2010, Vol.47, (4), p. 641–686.

Sorsa, Kaisa: Yritysvastuulain sääntelystrateginen tarkastelu - Ennakoivan hallinnan näkökulma. *Liikejuridiikka* 3/2021, s. 149–184.

Sorsa, Kaisa: Yksityisen sääntelyn kehitys kansainvälisissä arvoketjuissa. *Oikeus* 2016 (45); 2, s. 202–223.

Sorsa, Kaisa: Itsesääntely ja yhteiskuntavastuu. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsauksia 14/2010. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Kilpailukyky 25/2010. Työ- ja elinkeinoministeriö 2010.

Sorsa, Kaisa: Itsesääntely ja yhteissääntely arvoketjussa. Toimialakohtaista tarkastelua. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 100. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 2009.

Sorsa, Kaisa: Ennakoivan oikeuden näkökulmia sopimustoiminnan itsesääntelyyn EU:ssa. *Oikeus* 2008 (37); 1: s. 45–66.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi 2018.

Van Assche, Ari – Narula, Rajneesh: Internalization strikes back? Global value chains, and the rising costs of effective cascading compliance. *Economia e politica industriale* 2023, Vol.50 (1), p.161–173.

Vanhala, Anne – Ristaniemi, Michael – Dahlqvist, Meri ym.: Yritysvastuu & oikeus. Kauppakamari 2022.

Vörösmarty, Gyöngyi: Supply chain transparency and governance in supplier codes of conduct. *Benchmarking: An International Journal* 2026, Vol.33 (4), p. 1050–1069.

Wilhelm, Miriam – Villena, Veronica H.: Cascading Sustainability in Multi-tier Supply Chains: When Do Chinese Suppliers Adopt Sustainable Procurement? *Production and Operations Management* 2021, Vol.30 (11), p. 4198–4218.

Wieland, Andreas – Handfield, Robert: The socially responsible supply chain: An imperative for global corporations. *Supply Chain Management Review* 2013, Vol.17 (5).

Zaveri, Moulik M. – Mooi, Erik A – Özturan, Peren: Symbolic or substantive? Can supplier codes of conduct impact ESG performance? *Industrial Marketing Management* 2026, Vol.132, s. 214–225.

Virallislähteet

Suomi

Työ- ja elinkeinoministeriö: TEM-hanke TEM069:00/2024: Yritysvastuudirektiivin kansallinen täytäntöönpano.

Työ- ja elinkeinoministeriö: TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:5: OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeet vastuulliseen liiketoimintaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö: TEM julkaisuja 2023:38: OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille vastuulliseen liiketoimintaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö: TEM oppaat ja muut julkaisut: 1/2017: Opas OECD:n toimintaohjeisiin monikansallisille yrityksille.

Työ- ja elinkeinoministeriö: TEM raportteja 5/2012: OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille.

Työ- ja elinkeinoministeriö: TEM raportteja 36/2013: Yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet: Yhdistyneiden kansakuntien ”suojele – kunnioita – korjaa” -kehyksen täytäntöönpano.

Työ- ja elinkeinoministeriö: Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:42: Oikeudellinen selvitys yritysvastuulaista.

Muut

EU:n komission tiedonanto KOM(2011) 681 lopullinen, 25.10.2011. Yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva uudistettu EU:n strategia vuosiksi 2011–2014

OECD: OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct 2023.

OECD: Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct 2018.

Verkkolähteet

Amfori, About amfori. <https://www.amfori.org/about-amfori/> (18.5.2026).

Edilex: OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille vastuulliseen liiketoimintaan on päivitetty ja käännetty suomeksi. 21.9.2023. <https://www-edilex-fi.ezproxy.ulapland.fi/uutiset/86662?allWords=OECD%3An+toimintaohjeet&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=1784256> (25.4.2026)

Euroopan komissio: Corporate Sustainability Due Diligence. https://commission.europa.eu/topics/business-and-industry/doing-business-eu/sustainability-due-diligence-responsible-business/corporate-sustainability-due-diligence_en (18.4.2026).

Fazer Group: Supplier Code of Conduct. [Supplier Code of Conduct - Fazer Group](#) (25.4.2026).

Fennia: Supplier Code of Conduct. [Fennia – Supplier Code of Conduct](#) (25.4.2026).

Finnair Group: Supplier Code of Conduct. [Finnair Supplier Code of Conduct](#) (25.4.2026).

Finnwatch: Skarppaako Luhta? Ilmastoraportointi ei ainakaan vielä vakuuttanut. 11.2.2022. <https://finnwatch.org/fi/blogi/skarppaako-luhta-ilmastoraportointi-ei-ainakaan-vielae-vakuuttanut> (26.4.2026).

Fingrid: Yritysvastuuvaatimukset toimittajille. [yritysvastuuvaatimukset-toimittajille-2024.pdf](#) (25.4.2026).

Forest Stewardship Council: Mitä FSC-sertifiointi merkitsee käytännössä? <https://fi.fsc.org/fi-fi/metsasertifiointi/fsc-sertifiointi-kaytannossa> (18.5.2026)

Fortum: Toimintaohje palvelun- ja tavarantoimittaille. [fortum_supplier_coc_fi.pdf](#) (25.4.2026).

Hellström, Eeva – Parkkonen, Pinja: Vastuullisuuden tulevaisuus: Miten vastuullisuus kohtaa kestävyuden ja vaikuttavuuden? Sitran selvityksiä 214. Sitra 2022.

Huhtamäki: Toimintaohjeet toimittajille. [huhtamaki-supplier-coc-fi-fi.pdf](#) (25.4.2026).

Kesko: K Code of Conduct, K-ryhmän vastuullisen liiketoiminnan ohje: [k-code-of-conduct-personnel-fi---2024-02-29.pdf](#) (25.4.2026).

KONE: Toimittajien eettinen ohjesääntö. [KONE Supplier Code of Conduct_Finnish_2025_tcm18-26108.pdf](#) (25.4.2026).

Lehtilä, Sannimari – Holopainen, Hanna – Kinnunen, Ville: Hukkajoen raakkutuhojen hintalappu yli 2 miljoonaa euroa – poliisi: myös maanomistajaa kuultu epäiltynä. Yle Uutiset 26.2.2026. <https://yle.fi/a/74-20212505>

Luhta: Supplier and Partner Code of Conduct. [Supplier Code of Conduct.pdf](#) (25.4.2026).

LähiTapiola: Yhteistyöperiaatteet. [LähiTapiola-ryhmän yhteistyöperiaatteet](#) (25.4.2026).

Metsä Group: Supplier Code of Conduct. [metsa-group-supplier-code-of-conduct.pdf](#) (25.4.2026).

Nokia: Supplier requirements on sustainability. [an-overview-of-our-supplier-requirements-on-sustainability-2024.pdf](#) (25.4.2026).

Nordea: Supplier Code of Conduct. [Nordea Supplier Code of Conduct 2023](#) (25.4.2026).

OP Ryhmä: Supplier Code of Conduct. [19f8596c-41b9-7689-207d-a5840606db5f](#) (25.4.2026).

Outokumpu: Supplier Code of Conduct. [Outokumpu Supplier Code of Conduct - EN OLD.pdf](#) (25.4.2026).

Posti Group: Supplier Code of Conduct. [posti-group-supplier-code-of-conduct.pdf](#) (25.4.2026).

Saloranta, Juha: Riittääkö Supplier Code of Conduct vastuullisuustyöhön. 13.5.2025. <https://nexuslegal.fi/supplier-code-of-conduct-vastuullisuuden-edistamisessa/> (10.12.2025)

Skanska: Eettinen ohjeisto alihankkijoille.: [skanska-supplier-code-fi.pdf](#) (25.4.2026).

Stora Enso: Toimintaohjeet toimittajille ja alihankkijoille. [se_scoc fi 2021 v2.pdf](#) (25.4.2026).

Työ- ja elinkeinoministeriö: Kansainvälinen työjärjestö ILO. <https://tem.fi/kansainvalinen-tyojarjesto-ilo1> (12.4.2026)

Valio: Code of Conduct. [Code of Conduct - valio.com](#) (25.4.2026).

YIT: Supplier Code of Conduct. [supplier-code-of-conduct_2026.pdf](#) (25.4.2026).

Lyhenteet

amfori BSCI	amfori Business Social Compliance Initiative
COC	Code of Conduct
CSDDD	Corporate Sustainability Due Diligence Directive
CSR	Corporate Social Responsibility
ESG	Environmental, Social and Governance
EU	Euroopan Unioni
ILO	International Labour Organization, Kansainvälinen työjärjestö
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
SCoC	Supplier Code of Conduct
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta

Yritysvastuu on viime vuosina noussut merkittäväksi yhteiskunnalliseksi ja oikeudelliseksi keskustelunaiheeksi erityisesti globaalien haasteiden ja lisääntyvän sääntelyn myötä. Yritykset ovat merkittäviä yhteiskunnallisia toimijoita, joiden toiminnalla on laaja-alaisia vaikutuksia ympäristöön, talouteen ja ihmisten hyvinvointiin. Aiemmin yritysten vastuullisuus perustui pitkälti vapaaehtoiisiin sitoumuksiin ja itsesääntelyyn, mutta viime vuosina yritysvastuuta koskeva sääntely on lisääntynyt merkittävästi. Tämän kehityksen myötä yritysten vastuullisuutta koskevat odotukset eivät enää perustu yksinomaan vapaaehtoiisiin periaatteisiin, vaan yhä enemmän myös oikeudellisiin velvoitteisiin. Tämä luo yrityksille tarpeen kehittää erilaisia keinoja vastuullisuusvaatimusten toteuttamiseksi käytännössä.¹

Yritysvastuun keskeisiä kysymyksiä ovat erityisesti ihmisoikeuksiin, työoloihin ja ympäristöön liittyvät vaikutukset, jotka syntyvät yhä useammin yritysten omien organisaatioiden ulkopuolella toimitusketjuissa. Kansainväliset toimitusketjut ulottuvat usein valtioihin, joissa vastuullisuutta koskeva sääntely tai sen toimeenpano voi olla puutteellista. Tämän vuoksi yrityksiltä edellytetään yhä aktiivisempia toimia vastuullisuusriskien tunnistamiseksi ja hallitsemiseksi.²

Viime vuosikymmenen aikana EU on toteuttanut useita yritysvastuuta koskevia lainsäädäntöhankkeita, joista EU:n yritysvastuudirektiivi (Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD) on erityisen merkittävä³. Vuonna 2024 säädetyn direktiivin tavoitteena on vahvistaa suurten yritysten vastuuta niiden toiminnasta aiheutuvien haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten tunnistamisessa, ehkäisemisessä ja vähentämisessä sekä edistää kestäväää kehitystä⁴. Direktiivi kuvastaa laajempaa kehitystä, jossa yritysvastuu on siirtymässä vapaaehtoisten periaatteiden varaan rakentuvasta sääntelystä kohti oikeudellisesti velvoittavampaa sääntelyä⁵. Samalla yritysten on kiinnitettävä aiempaa enemmän huomiota toimitusketjuihinsa liittyvien vastuullisuusriskien tunnistamiseen, ehkäisemiseen ja hallintaan.

---

¹ Ks. esim. Karhu 2019, s. 419.

² Saloranta 2024, s. 22.

³ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1760, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, yritysten kestäväää toimintaa koskevasta huolellisuusvelvoitteesta ja direktiivin (EU) 2019/1937 ja asetuksen (EU) 2023/2859 muuttamisesta. Jäljempänä yritysvastuudirektiivi tai CSDDD.

⁴ CSDDD johdanto-osan 16 kohta.

⁵ Rajavuori 2025, s. 209–210. Ks. myös Juvonen 2025, s. 168.

Vaikka sääntely vahvistaa yritysten oikeudellisia velvollisuuksia, vastuullisuuden toteuttaminen ei käytännössä perustu yksinomaan lainsäädäntöön, vaan myös erilaisiin vapaaehtoisii ohjeistuksiin ja itsesääntelyn muotoihin,

Samanaikaisesti yritykset pyrkivät yhä useammin oma-aloitteisesti varmistamaan toimintansa vastuullisuuden ja kestävyuden. Viime vuosina monet yritykset ovat ottaneet käyttöönsä menetelmiä, joilla pyritään varmistamaan lakien ja hyvien liiketoimintatapojen noudattaminen sekä vahvistamaan yritysten toiminnan läpinäkyvyyttä.⁶ Vaikka monet vastuullisuuskäytännöt perustuvat vapaaehtoisuuteen, niiden avulla voidaan ohjata yritysten toimintaa ja vastata sidosryhmien kasvaviin odotuksiin.

Yksi keskeinen väline, jonka avulla monet yritykset kokoavat yhteen arvonsa ja vastuullisuusperiaatteensa, on Code of Conduct -ohjeistus eli yritysten eettiset toimintaperiaatteet. Ohjeistukset julkaisemalla yritykset pyrkivät osoittamaan sitoutumisensa kansainvälisiin standardeihin ja eettisiin arvoihin, kuten ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, ympäristönsuojeluun ja työelämän normeihin.⁷ Usein ohjeistusten laadinnassa tukeudutaan kansainvälisiin ohjeisiin ja periaatteisiin, kuten OECD:n tai YK:n antamiin periaatteisiin, vaikka varsinaista velvoittavuutta tähän ei ole niiden luonteensa vuoksi.

Yritykset edellyttävät yhä useammin liikekumppaneiltaan, erityisesti toimittajilta ja alihankkijoilta, sitoutumista samoihin vastuullisuusperiaatteisiin, joita ne soveltavat omassa toiminnassaan. Tällöin keskeiseksi välineeksi nousee Supplier Code of Conduct -ohjeistus (SCoC-ohjeistus), jonka avulla yritykset pyrkivät välittämään vastuullisuusvaatimuksiaan toimittajilleen sekä edistämään vastuullisten toimintatapojen toteutumista toimitusketjuissaan. Ohjeistukset voivat toimia valvonnan ja seurannan välineinä, mutta myös keinona ohjata, kouluttaa ja tukea toimittajia vastuullisuusvaatimusten toteuttamisessa.⁸ Organisaatorajojen yli ulottuessaan ohjeistus tarjoaa ostavalle yritykselle välineen vaikuttaa toimittajiensa toimintaan⁹.

SCoC-ohjeistuksilla voi myös olla sopimusoikeudellista merkitystä, mikäli ne liitetään osaksi osapuolten välistä sopimussuhdetta esimerkiksi sopimusliitteenä tai sopimukseen sisältyvän viittauslausekkeen avulla. Tällöin niihin sisältyvät vastuullisuusvaatimukset voivat muodostaa osan toimittajan sopimusvelvoitteista.¹⁰ SCoC-ohjeistusten merkitys ei kuitenkaan rajoitu

---

⁶ TEM 2023:38, s. 32.

⁷ TEM 2023:38, s. 32.

⁸ Ks. Vanhala – Ristaniemi ym. 2022, s. 63.

⁹ Moulik ym. 2026, s. 214.

¹⁰ Rajavuori 2025, s. 342.

niiden mahdolliseen oikeudelliseen sitovuuteen, vaan niitä pyritään käyttämään laajemmin toimitusketjujen ohjaamisen, valvonnan ja vastuullisuusvaatimusten välittämisen keinona.

Toimitusketjujen vastuullisuuteen liittyvät haasteet konkretisoituvat myös käytännön esimerkeissä. Kesällä 2024 Suomussalmella tapahtunut niin kutsuttu raakutapaus herätti laajaa keskustelua yritysten vastuusta tilanteissa, joissa alihankintaketjussa tapahtunut toiminta aiheuttaa merkittäviä ympäristövaikutuksia.¹¹ Vaikka Stora Enso vetosi tapauksessa alihankkijan virheeseen ja käytössä olleisiin ohjeistuksiin, tapaus johti huomattavaan julkiseen kritiikkiin ja mainehaittaan. Lisäksi tapahtunut nosti esiin kysymyksen siitä, missä määrin pääyritys voi hallita ja valvoa toimitusketjussaan tapahtuvaa toimintaa.¹²

SCoC-ohjeistusten rooli herättää siten perusteltuja kysymyksiä erityisesti vastuullisuuden toteutumisesta käytännössä. Toisaalta ohjeistukset voivat toimia välineinä vastuullisuusvaatimusten välittämisessä, toimittajien ohjaamisessa ja toimitusketjujen hallinnassa. Toisaalta niiden vaikuttavuus riippuu siitä, kuinka konkreettisesti niiden sisältämiä vaatimuksia seurataan, toimeenpannaan ja tuetaan käytännössä.¹³ Tämän vuoksi on tarpeen tarkastella, millainen merkitys SCoC-ohjeistuksilla on yritysten toimitusketjujen hallinnassa, yritysvastuun itsesääntelyssä sekä sopimussuhteissa.

1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, miten yritykset hyödyntävät Supplier Code of Conduct -ohjeistuksia (SCoC) eli toimittajien eettisiä toimintaohjeita osana toimitusketjujensa vastuullisuuden hallintaa ja sopimuskäytäntöjä. Tarkoituksena on tarkastella, millaisia tehtäviä SCoC-ohjeistuksilla on yritysten toimintaketjuissa sekä millä tavoin niiden avulla pyritään edistämään vastuullisuuden toteutumista toimittajasuhteissa. Lisäksi tutkielmassa tarkastellaan SCoC-ohjeistuksia itsesääntelyn välineenä toimitusketjujen vastuullisuudessa.

Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, miten SCoC-ohjeistuksissa vastuu ja velvoitteet jakautuvat yritysten, toimittajien ja näiden alihankkijoiden välillä. Tarkastelun kohteena on erityisesti se, missä määrin yritykset pyrkivät ulottamaan vastuullisuusvaatimuksia toimitusketjun eri tasoille sekä millaisia velvollisuuksia toimittajille asetetaan vastuullisuuden toteuttamisessa. Samalla arvioidaan, näyttävätkö SCoC-ohjeistukset ensisijaisesti vastuun

---

¹¹ Lehtilä – Holopainen – Kinnunen 2026.

¹² Rajavuori 2025, s. 69.

¹³ Ks. esim. Saloranta 13.5.2025, (10.12.2025).

siirtämisen välineinä vai osana laajempaa toimitusketjujen vastuullisuuden hallintaa ja kehittämistä.

Lisäksi tutkielmassa tarkastellaan SCoC-ohjeistuksia sopimusoikeudellisesta näkökulmasta. Tarkastelun keskiössä on kysymys siitä, missä määrin SCoC-ohjeistukset voivat muodostaa osan sitovaa sopimussuhdetta sekä millä edellytyksillä ne voivat saada oikeudellista sitovuutta osapuolten välillä. Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, millaisia sopimusoikeudellisia velvoitteita ohjeistukset voivat synnyttää sekä millaisia seuraamuksia niiden noudattamatta jättämisestä voi seurata. Näin voidaan arvioida, millainen oikeudellinen merkitys SCoC-ohjeistuksille voidaan antaa osana yritysten toimitusketjujen vastuullisuuden hallintaa ja sopimussuhteita.

Tutkielmassa tarkastelun kohteena ovat seuraavat kysymykset:

1. Millä tavoin Supplier Code of Conduct -ohjeistuksia hyödynnetään yritysten toimitusketjujen vastuullisuuden hallinnassa ja itsesääntelyn välineenä?
2. Missä määrin SCoC-ohjeistukset ohjaavat vastuun jakautumista yritysten sekä toimittajien ja näiden alihankkijoiden välillä?
3. Millä edellytyksillä SCoC-ohjeistukset voivat saada sopimusoikeudellista sitovuutta osapuolten välillä?

Tutkielmassa tarkastellaan suomalaisia yrityksiä, joilla on julkisesti saatavilla oleva Supplier Code of Conduct -ohjeistus. Rajaus kohdistuu nimenomaan SCoC-ohjeistuksiin eikä yleisempiin Code of Conduct -ohjeistuksiin, sillä SCoC-ohjeistukset kohdistuvat erityisesti toimittajiin ja muihin toimitusketjun toimijoihin. Näin tutkielmassa voidaan keskittyä siihen, millä tavoin yritykset hyödyntävät SCoC-ohjeistuksia toimitusketjujen vastuullisuuden hallinnassa, millaisia velvoitteita niissä asetetaan toimittajille sekä millainen sopimusoikeudellinen merkitys ohjeistuksille voidaan antaa.

Keskittyminen julkisesti saatavilla oleviin SCoC-ohjeistuksiin lisää tutkielman läpinäkyvyyttä, sillä aineisto on vapaasti kaikkien saatavilla. Julkisesti saatavilla olevat ohjeistukset heijastavat yritysten tietoista viestintää sidosryhmilleen, mikä tekee niistä erityisen kiinnostavia yritysvastuun ja itsesääntelyn näkökulmasta. Rajaus suomalaisiin yrityksiin mahdollistaa aineiston tarkastelun yhdenmukaisessa toimintaympäristössä ja helpottaa yritysten ohjeistusten keskinäistä vertailua. Näin tutkielma jäsentää SCoC-ohjeistusten roolia osana toimitusketjujen vastuullisuuden hallintaa, yritysvastuun itsesääntelyä sekä sopimussuhteita.

1.3 Tutkimusmenetelmät ja tutkielman rakenne

1.3.1 Tutkimusmenetelmät

Tässä tutkielmassa hyödynnetään lainopillista metodologiaa ja sitä täydentävää empiiristä tutkimusta. Menetelmien yhdistäminen mahdollistaa SCoC-ohjeistusten tarkastelun sekä oikeudellisesta että käytännöllisestä näkökulmasta. Lainopillinen metodi soveltuu erityisesti ohjeistusten aseman, sitovuuden ja oikeudellisten velvoitteiden arviointiin, kun taas empiirinen tutkimus mahdollistaa niiden sisällön systemaattisen tarkastelun.

Tutkimusmenetelmien yhdistäminen tukee tutkielman tutkimuskysymysten tarkastelua ja mahdollistaa oikeudellisen sekä empiirisen näkökulman yhdistämisen. Empiirisen tutkimuksen avulla oikeudellisia ilmiöitä voidaan tarkastella myös niiden käytännön toteutumisessa, jolloin tutkimus ei rajoitu pelkästään oikeuden teoreettiseen tarkasteluun.¹⁴ Tutkielmassa ei kuitenkaan pyritä arvioimaan SCoC-ohjeistusten tosiasiallista tehokkuutta tai sitä, miten vastuullisuusvaatimukset toteutuvat yksittäisissä toimitusketjuissa käytännössä. Tarkastelu kohdistuu yritysten laatimiin SCoC-ohjeistuksiin sellaisina kuin ne ilmenevät julkisista dokumenteista sekä niiden rooliin osana yritysten vastuullisuutta, toimitusketjujen hallintaa ja sopimussuhteita.

1.3.2 Lainopillinen metodi ja SCoC-ohjeistusten oikeudellinen merkitys

Lainoppi eli oikeusdogmatiikka muodostaa tutkielman keskeisen metodin. Lainopin tehtävänä on voimassa olevan oikeuden tulkinta ja systematisointi. Lainoppi tarkastelee sitä, mikä on voimassa olevaa oikeutta ja millaisia merkityksiä oikeuslähteille voidaan antaa. Tulkinnan avulla arvioidaan oikeusnormien sisältöä ja merkitystä, kun taas systematisoinnin avulla oikeusnormeja jäsennetään johdonmukaisiksi kokonaisuuksiksi. Käytännössä tulkinta ja systematisointi liittyvät tiiviisti toisiinsa, sillä oikeusnormien systematisointi edellyttää myös niiden tulkintaa.¹⁵

Tutkielmassa lainopillisen metodin avulla systematisoidaan ja jäsennetään SCoC-ohjeistusten sisältöä suhteessa voimassa olevaan oikeuteen. Metodin avulla tarkastellaan erityisesti sitä, millä edellytyksillä SCoC-ohjeistukset voivat muodostaa osan osapuolten välistä sopimussuhdetta sekä millainen merkitys niille voidaan antaa yritysten ja toimittajien välisissä

---

¹⁴ Keinänen 2010, s. 466.

¹⁵ Hirvonen 2011, s. 22–25. Ks. myös Aarnio 1997, s. 37.

suhteissa. Lisäksi arvioidaan, millaisia sopimusoikeudellisia velvoitteita ohjeistukset voivat synnyttää ja millaisia oikeudellisia seuraamuksia niiden noudattamatta jättämiseen voi liittyä.

Tässä tutkielmassa keskeisiä oikeuslähteitä ovat lainsäädäntö, EU-direktiivit, kansainväliset soft law -periaatteet ja -ohjeet sekä yritysvastuuta käsittelevä oikeuskirjallisuus. Tutkielmassa painottuu systemaattinen tulkinta, koska tutkimuksen kohteena olevat yritysvastuuta koskevat velvoitteet muodostuvat useista toisiinsa kytkeytyvistä sääntelyinstrumenteista ja periaatteista¹⁶. Menetelmä soveltuu tutkielmaan hyvin, koska SCoC-ohjeistusten oikeudellinen asema määräytyy pitkälti sen mukaan, miten ohjeistukset suhteutuvat voimassa olevaan oikeuteen sekä sopimussuhteita koskeviin oikeudellisiin periaatteisiin.

1.3.3 Empiirinen tutkimus ja sisällönanalyysi

Empiirisellä tutkimuksella tarkoitetaan kokemusperäistä tutkimusta, joka perustuu havainnointiin tai mittaamiseen. Empiirinen tutkimus eroaa lainopillisesta metodista erityisesti siinä, että sen avulla ei pyritä tulkitsemaan tai systematisoimaan oikeusnormeja, vaan tarkastelemaan oikeudellisia ilmiöitä niiden käytännöllisessä ja yhteiskunnallisessa kontekstissa.¹⁷ Empiirisen tutkimuksen avulla voidaan tarkastella esimerkiksi oikeudellisten käytäntöjen vaikutuksia sekä sitä, miten oikeudelliset ilmiöt ilmenevät käytännössä¹⁸.

Tutkielman empiirinen osuus toteutetaan laadullisena sisällönanalyysinä. Tutkimusaineisto muodostuu yritysten julkisesti saatavilla olevista SCoC-ohjeistuksista, joita tarkastellaan empiirisenä aineistona.¹⁹ Tutkimusaineisto koostuu suomalaisten yritysten SCoC-ohjeistuksista ja julkisesti saatavilla olevien ohjeistusten tarkastelu lisää tutkimuksen läpinäkyvyyttä sekä mahdollistaa yritysten vastuullisuusvaatimusten systemaattisen tarkastelun.

Tutkimusote on laadullinen, sillä tutkielmassa pyritään ymmärtämään ja jäsentämään SCoC-ohjeistusten sisältöä, rakennetta ja vastuullisuusvaatimuksia. Laadullisessa tutkimuksessa sisällönanalyysi soveltuu erilaisten dokumenttien systemaattiseen tarkasteluun ja niiden sisällön jäsentämiseen. Sisällönanalyysissä tutkimusaineistoa tarkastellaan systemaattisesti ja pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä johdonmukainen kokonaisuus.²⁰

---

¹⁶ Hirvonen 2011, s. 25.

¹⁷ Nieminen - Lähteenmäki 2021, Luku 1.1, Empiirinen lähestymistapa oikeuteen.

¹⁸ Keinänen 2010, s. 466.

¹⁹ Ks. Keinänen – Väättänen 2015, s. 259–260.

²⁰ Tuomi – Sarajärvi 2018, Luku 4, Laadullisen aineiston analyysi: sisällönanalyysi ja luku 4.2, Laadullisen analyysin muodot. Ks. myös Nieminen - Lähteenmäki 2021, Luku 1.1, Empiirinen lähestymistapa oikeuteen.

Sisällönanalyysin avulla aineistosta voidaan tunnistaa toistuvia teemoja, käsitteitä ja sisältöjä sekä jäsentää niitä tutkimuskysymysten kannalta merkityksellisiksi kokonaisuuksiksi²¹. Tässä tutkielmassa analyysi kohdistuu erityisesti siihen, millaisia vastuullisuusvaatimuksia yritykset asettavat toimittajilleen ja alihankkijoilleen sekä millaisia keinoja SCoC-ohjeistuksissa käytetään vastuullisuuden edistämiseksi toimitusketjuissa. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa vastuullisuusvaatimukset, seuranta- ja raportointimenettelyt sekä mahdolliset toimittajien ohjaamiseen, kouluttamiseen ja kehittämiseen liittyvät käytännöt.

Sisällönanalyysin avulla aineistoa voidaan luokitella ja jäsentää tutkimuskysymysten kannalta keskeisten sisältöjen perusteella. Tavoitteena on muodostaa tutkimusaineistosta johdonmukainen kokonaisuus ja tarkastella aineistossa esiintyviä sisältöjä systemaattisesti.²² Aineiston analyysi soveltuu tutkielmaan hyvin, koska SCoC-ohjeistukset ovat tekstimuotoisia asiakirjoja, joiden sisältöä voidaan tarkastella vertailevasti.

1.3.4 Tutkielman rajoitukset

Tutkielman tavoitteena ei ole arvioida SCoC-ohjeistusten käytännön tehokkuutta tai niiden tosiasiallista toteutumista toimitusketjuissa. Tutkimuksen kohteena ovat yritysten laatimat vastuullisuusohjeistukset sellaisina kuin ne ilmenevät julkisista dokumenteista. On myös otettava huomioon, että tarkasteltavat ohjeistukset rajoittuvat siihen, mitä yritykset ovat itse päättäneet tuoda julkisesti esiin. SCoC-ohjeistukset kuvaavat siten ensisijaisesti yritysten itse esittämää vastuullisuusnäkemystä, eivätkä ne välttämättä heijasta sitä, miten vastuullisuusvaatimukset toteutuvat käytännössä toimitusketjuissa tai alihankkijasuhteissa.

Lisäksi yritysten vastuullisuustyö ei rajoitu pelkästään SCoC-ohjeistuksiin, vaan vastuullisuutta käsitellään myös esimerkiksi sopimuksissa, sisäisissä ohjeistuksissa, koulutuksissa sekä toimittajayhteistyössä. Tällainen aineisto ei kuitenkaan pääsääntöisesti ole julkisesti saatavilla, minkä vuoksi tutkielman tarkastelu rajautuu yritysten julkisiin SCoC-ohjeistuksiin. Tutkielmassa ei siten pyritä muodostamaan kokonaiskuvaa yritysten kaikista vastuullisuustoimista, vaan tarkastelemaan sitä, millaisia vastuullisuusvaatimuksia yritykset tuovat esiin SCoC-ohjeistustensa avulla.

Tutkielmassa keskitytään ennen kaikkea SCoC-ohjeistusten sisältöön, oikeudelliseen merkitykseen sekä niiden rooliin osana toimitusketjujen vastuullisuuden hallintaa. Lainopillinen

---

²¹ Tuomi – Sarajärvi 2018, Luku 4.2, Laadullisen analyysin muodot.

²² Tuomi – Sarajärvi 2018, Luku 4.2, Laadullisen analyysin muodot.

ja empiirinen tutkimusmenetelmä täydentävät tutkielmassa toisiaan, sillä lainopillisen metodin avulla voidaan tarkastella yritysvastuuta koskevan sääntelyn ja soft law'n oikeudellista sisältöä, kun taas empiirinen analyysi mahdollistaa yritysten hyödyntämien SCoC-ohjeistusten sisällön tarkastelun. Menetelmien yhdistäminen mahdollistaa tutkimuskysymysten tarkastelun sekä oikeudellisesta että dokumenttiaineistoon perustuvasta näkökulmasta.

1.4 Käsitteet

1.4.1 Yritysvastuu

Yritysvastuulla (corporate responsibility) tarkoitetaan yritysten vastuuta niiden toiminnasta aiheutuvista vaikutuksista. Lähtökohtaisesti kyse on yhteiskunnallisesta vastuusta oikeudellisen vastuun sijaan.²³ Yritysvastuu on laaja-alainen kokonaisuus, jonka sisältö ja painotukset ovat muuttuneet sekä täsmentyneet vuosien varrella. Yritysvastuun perustana voidaan pitää yritysten arvoja, yrityskulttuuria sekä niitä toimintatapoja ja päätöksentekorakenteita, joiden kautta vastuullisuutta toteutetaan käytännössä.²⁴

Yritysvastuun kehityksen myötä yritysten tehtävää ei enää tarkastella yksinomaan voiton tuottamisen näkökulmasta, vaan yrityksiltä odotetaan myös niiden toiminnasta aiheutuvien yhteiskunnallisten, ympäristöllisten ja eettisten vaikutusten huomioon ottamista.²⁵

Yritysvastuu jaetaan perinteisesti kolmeen osa-alueeseen: taloudelliseen vastuuseen, ympäristövastuuseen ja sosiaaliseen vastuuseen. Taloudellisella vastuulla tarkoitetaan yrityksen kykyä harjoittaa taloudellisesti kannattavaa ja tehokasta liiketoimintaa sekä huolehtia varojen ja vallan vastuullisesta käytöstä. Ympäristövastuu liittyy yritystoiminnan luonnonvarojen kestävään käyttöön, ympäristön pilaantumisen estämiseen sekä ilmastonmuutoksen torjuntaan. Sosiaalinen vastuu puolestaan kohdistuu yritysten toiminnan vaikutuksiin ihmisiin ja kattaa muun muassa ihmisoikeuksien kunnioittamisen, työntekijöiden oikeuksien toteutumisen sekä työoloihin liittyvät kysymykset.²⁶

Yritysvastuu ei rajoitu pelkästään lainsäädännön noudattamiseen, vaan siihen sisältyy myös yritysten omaehtoinen pyrkimys huomioida toimintansa vaikutuksia laajemmin kuin mitä

---

²³ Vanhala – Ristaniemi ym. 2022, s. 21–24.

²⁴ Pentikäinen 2019, s. 569. Yritysten vastuullisena toimintana on aiemmin voitu pitää ainoastaan lainsäädännön noudattamista samalla huolehtien yrityksen taloudellisesta kestävydestä.

²⁵ Ks. Carroll 1999, s. 285–286.

²⁶ Liappis ym. 2023, s. 8–9.

oikeudelliset velvoitteet edellyttävät²⁷. Tässä suhteessa yritys vastuussa korostuu yritysten aktiivinen rooli vastuullisten toimintatapojen huomioimisessa osana liiketoimintaa. Yritysvastuun voidaan siten nähdä ulottuvan lainmukaisen toiminnan vähimmäistasoa pidemmälle kohti vastuullisuuden ennakoivaa edistämistä.

Yritysvastuun rinnakkaiskäsitteenä käytetään usein yritysten yhteiskuntavastuuta (corporate social responsibility, CSR). Käsitteellä viitataan yleisesti yritysten vastuuseen niiden toiminnan yhteiskunnallisista, ympäristöllisistä ja eettisistä vaikutuksista.²⁸ Euroopan komission mukaan yritysten yhteiskuntavastuulla tarkoitetaan yritysten vastuuta niiden yhteiskunnallisista vaikutuksista.²⁹ Tässä tutkielmassa käytetään käsitettä yritys vastuun, jolla viitataan edellä kuvattuun laaja-alaiseen kokonaisuuteen.

1.4.2 ESG

Termi ESG (environmental, social and governance) viittaa yrityksen toiminnan ympäristöön, yhteiskuntaan ja hyvään hallintotapaan liittyviin tekijöihin, joiden avulla arvioidaan yrityksen kestävyteen liittyviä ominaisuuksia sekä siihen liittyviä vaikutuksia ja riskejä.³⁰ ESG-kehystä hyödynnetään käytännössä erilaisten arviointien, kuten luokitusten, pisteytysten ja lausuntojen avulla, joissa tarkastellaan kokonaisuutena yritysten kestävyteen liittyviä ominaisuuksia, riskejä ja vaikutuksia. ESG-arviointeja hyödynnetään erityisesti sijoituspäätösten tukena maailmanlaajuisilla pääomamarkkinoilla sekä yritysten keskinäisessä vertailussa. Arvioinneilla on myös merkittävä vaikutus kestävän rahoituksen markkinoiden toimintaan, sillä ne tarjoavat sijoittajille ja rahoituslaitoksille tietoa sijoitusstrategioiden, riskienhallinnan ja julkistamisvelvoitteiden täyttämisen tueksi.³¹

ESG:n merkitys on korostunut viime vuosina osana laajempaa yritys vastuuta ja kestävä kehitystä koskevaa keskustelua. Tässä tutkielmassa ESG:tä tarkastellaan yritys vastuuseen liittyvänä arviointikehyksenä. SCoC-ohjeistusten sisältämät vastuullisuusvaatimukset kohdistuvat tyypillisesti ympäristöön, sosiaaliseen vastuuseen ja hyvään hallintotapaan. Näitä samoja osa-alueita tarkastellaan myös ESG-kehyksessä.

---

²⁷ Pappila 2019, s. 97.

²⁸ Rajavuori 2025, s. 51.

²⁹ KOM(2011) 681 lopullinen, s. 7.

³⁰ Rajavuori 2025, s. 47.

³¹ Euroopan Parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/3005, annettu 27 päivänä marraskuuta 2024, ympäristöön, yhteiskuntaan ja hyvään hallintotapaan (ESG) liittyvän luokitustoiminnan läpinäkyvyydestä ja integriteetistä ja asetusten (EU) 2019/2088 ja (EU) 2023/2859 muuttamisesta (ESG-luokitusasetus), artikla 3 ja johdanto kappaleet 10–11. Asetuksen soveltaminen alkaa 2.7.2026.

1.4.3 Vastuullisuus

Vastuullisuudella tarkoitetaan toimia, joiden tavoitteena on, että yrityksen toiminnasta syntyy enemmän hyötyä kuin haittaa. Liiketoiminnan vastuullisuus perustuu laajoihin yhteiskunnallisiin odotuksiin, jotka ohjaavat yritysten toimintaa ja saavat yhä useammin myös oikeudellista merkitystä.³² Vastuullisuutta ohjaavat muun muassa kansainväliset periaatteet, kuten OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille, joiden tavoitteena on kannustaa yrityksiä edistämään taloudellista, sosiaalista ja ympäristöllistä kehitystä sekä ehkäisemään toiminnastaan aiheutuvia haitallisia vaikutuksia.³³

Vastuullisuus ei kuitenkaan näyttäydy yrityksille pelkästään ulkoapäin asetettuina odotuksina tai velvoitteina. Yhä useammin sitä tarkastellaan myös osana yritysten liiketoimintaa, riskienhallintaa ja pitkän aikavälin arvonmuodostusta.³⁴ Tällöin vastuullisuustoimien tavoitteena ei ole ainoastaan haitallisten vaikutusten ehkäiseminen, vaan myös yritysten toiminnan kehittäminen mahdollisimman kestäväällä tavalla.

1.4.4 Huolellisuusvelvoite

Asianmukaisella huolellisuudella (due diligence) tarkoitetaan prosessia, jonka avulla yritykset tunnistavat, ehkäisevät ja lieventävät toiminnastaan aiheutuvia todellisia ja mahdollisia haitallisia ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia sekä seuraavat, miten näihin vaikutuksiin puututaan. Sen keskeisenä tavoitteena on ehkäistä ihmisiin, ympäristöön tai yhteiskuntaan kohdistuvien haitallisten vaikutusten syntyminen.³⁵ Huolellisuusvelvoite ulottuu yrityksen oman toiminnan lisäksi sen toimitusketjuihin ja muihin liiketoimintasuhteisiin, kattaen esimerkiksi tytäryhtiöt, sopimuskumppanit ja alihankkijat, mikä korostaa yritysten vastuuta myös niiden toiminnasta.³⁶

Kyse ei ole pelkästään kieltoihin perustuvasta velvoitteesta, vaan jatkuvaa ja ennakoitavaa toimintaa edellyttävästä prosessista.³⁷ Huolellisuusvelvoite ei näin ollen määritä yksittäisiä lopputuloksia, vaan kohdistuu siihen, millä tavoin yritykset järjestävät toimintansa, tunnistavat siihen liittyviä riskejä ja pyrkivät ehkäisemään haitallisia vaikutuksia jo ennen niiden

---

³² Ristaniemi 2022, s. 823.

³³ TEM 2023:38, s. 14.

³⁴ Hellström – Parkkonen 2022, s. 6.

³⁵ TEM 5/2012, s. 13.

³⁶ Hänninen 2022, s. 727.

³⁷ Vanhala – Ristaniemi ym., s. 42.

toteutumista.³⁸ Asianmukainen huolellisuus muodostaa osan yrityksen päätöksentekoa ja riskienhallintaa, ja sen avulla yritykset voivat arvioida sekä oman toimintansa että liiketoimintasuhteidensa vaikutuksia ihmisoikeuksiin ja ympäristöön.³⁹

Huolellisuusvelvoitteen taustalla on havainto siitä, että yritystoiminnan ihmisoikeus- ja ympäristövaikutukset syntyvät yhä useammin yritysten omien organisaatioiden ulkopuolella globaaleissa toimitusketjuissa. Pelkkä kansallisen lainsäädännön noudattaminen ei tällöin välttämättä riitä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia, minkä vuoksi on korostettu yritysten vastuuta tunnistaa ja hallita toimintaansa liittyviä riskejä myös liiketoimintasuhteissaan. Huolellisuusvelvoite onkin kehittynyt erityisesti kansainvälisten yritysvastuuperiaatteiden, kuten OECD:n toimintaohjeiden ja YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden pohjalta.⁴⁰

1.4.5 Itsesääntely

Itsesääntelyllä eli omaehtoisella toiminnanohjauksella tarkoitetaan yritysten, elinkeinoalojen, ammattiryhmien tai muiden toimijoiden laatimia sääntöjä, periaatteita ja menettelytapoja, joilla ne ohjaavat toimintaansa sekä edistävät itse asettamia tavoitteita. Etenkin kehittyneelle itsesääntelylle on usein ominaista, että niiden noudattamista tukevat erilaiset valvonta- ja seurantamekanismit sekä menettelyt mahdollisten erimielisyyksien ratkaisemiseksi. Itsesääntelyn keinoin voidaan luoda esimerkiksi laatu- ja ympäristöstandardeja, sertifiointimenetelmiä, menettelytapaohteja, luottamussertifikaatteja ja vakioehtoja.⁴¹

Tunnettuja esimerkkejä tällaisista järjestelmistä ovat muun muassa ISO 26000-standardi sekä SA8000-standardi. ISO 26000 tarjoaa organisaatioille kansainvälisesti tunnustetun viitekehyksen yhteiskuntavastuun toteuttamiseen ja kehittämiseen, kun taas SA8000 keskittyy erityisesti työntekijöiden oikeuksiin ja työoloihin liittyviin vaatimuksiin. Molemmat standardit perustuvat pitkälti kansainvälisesti tunnustettuihin vastuullisuusperiaatteisiin ja työelämän normeihin.⁴² Näiden avulla yksityiset toimijat voivat pyrkiä kehittämään toimintaansa, yhdenmukaistamaan käytäntöjään sekä vastaamaan sidosryhmien odotuksiin ennakoivasti⁴³.

³⁸ Ristaniemi 2022, s.826. Ristaniemi kuvaa asianmukaisen huolellisuuden olevan yritysvastuun supernormi.

³⁹ TEM 5/2012, s. 16.

⁴⁰ OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct 2023. United Nations, Guiding Principles on Business and Human Rights 2011.

⁴¹ Sorsa 2009, s. 1.

⁴² Koipijärvi – Kuvaja 2017, s. 72–73.

⁴³ Sorsa 2009, s. 1.

Itsesääntelyn taustalla vaikuttavat usein myös ulkoiset tekijät. Joillakin toimialoilla itsesääntely voi kehittyä vastauksena ulkoisten sidosryhmien paineeseen, kuten kansalaisjärjestöjen esittämään kritiikkiin tai lainsäädännön kiristymisen uhkaan.⁴⁴ Esimerkiksi metsätaloudessa käytetty FSC-sertifiointijärjestelmä on esimerkki järjestelmästä, jonka tavoitteena on edistää vastuullista metsänhoitoa kansainvälisesti⁴⁵. Toisaalta itsesääntely voidaan nähdä myös yritysten oma-aloitteisena keinona kehittää toimintaansa, hallita siihen liittyviä riskejä sekä edistää vastuullisia toimintatapoja. Yritysten lisääntynyt omaehtoinen vastuunkantaminen voidaan yhdistää myös asiakkaiden preferensseissä tapahtuneisiin muutoksiin, sillä asiakkaat edellyttävät yhä useammin yritysten tuottavan hyödykkeet sosiaalisesti ja ympäristön kannalta kestäväällä tavalla.⁴⁶ Tämän seurauksena yritykset ovat kehittäneet erilaisia standardeja, sertifiointijärjestelmiä ja toimintaperiaatteita osoittaakseen sitoutumistaan vastuulliseen liiketoimintaan.

1.4.6 Toimitusketju

Yritysvastuuta koskevassa kirjallisuudessa ja EU-sääntelyssä käytetään osittain rinnakkaisia käsitteitä, kuten toimitusketju, arvoketju ja toimintaketju. Käsitteiden sisältö ja rajaukset eivät ole täysin vakiintuneita, mutta tässä tutkielmassa käytetään pääasiassa käsitettä toimitusketju, koska se kuvaa selkeimmin toimittaja- ja alihankintasuhteita sekä niihin liittyviä vastuullisuusvaatimuksia. Toimitusketjulla tarkoitetaan yritysten tuotteiden ja palveluiden tuottamiseen liittyvien toimijoiden ja liikesuhteiden kokonaisuutta, johon kuuluvat muun muassa toimittajat, alihankkijat ja muut yrityksen toimintaan, tuotteisiin ja palveluihin liittyvät liikekumppanit⁴⁷.

Arvoketjulla tarkoitetaan puolestaan prosessia, jonka avulla johtoyritys vaikuttaa arvoketjussaan oleviin muihin toimijoihin. Arvoketjujen keskeisenä piirteenä voidaan pitää niiden hallintaa, sillä johtoyritykset pyrkivät koordinoimaan tuotantoa ja toimitusverkostoja erilaisten sopimus- ja ohjausmekanismien avulla.⁴⁸ Sen sijaan toimintaketjulla tarkoitetaan yrityksen tuotantoketjun alku- ja loppupään liikekumppaneiden toimintaa, joka liittyy tuotteiden

---

⁴⁴ Sorsa 2010, s. 18.

⁴⁵ FSC (Forest Stewardship Council) on kansainvälinen voittoa tavoittelematon järjestö, joka edistää vastuullista metsänhoitoa sertifiointijärjestelmän avulla. Ks. FSC Suomi, Mitä FSC-sertifiointi merkitsee käytännössä?

⁴⁶ Sorsa 2010, s. 18.

⁴⁷ Ks. TEM 2023:38, s. 24.

⁴⁸ Salminen – Rajavuori 2021, s. 486. Ks. myös Ristaniemi 2025, s. 22. Arvoketjuja kuvataan tuotantoverkostoina, jotka toimivat sopimus- ja omistussuhteiden varassa sekä tuovat yhteen eri maissa olevia kuluttajia ja yrityksiä.

tai palveluiden suunnitteluun, hankintaan, valmistukseen, kuljetukseen, varastointiin, toimitukseen ja jakeluun silloin, kun nämä toimet tehdään yritykselle tai sen puolesta.⁴⁹

1.5 Tutkielman rakenne

Tutkielman ensimmäisessä pääluvussa esitellään tutkimuksen lähtökohdat, tutkimuskysymykset, tutkimusmenetelmät, aineisto sekä aiheen kannalta keskeiset käsitteet. Toisessa pääluvussa tarkastellaan yritysvastuun kansainvälisiä oikeudellisia kehyksiä ja soft law'ta sekä niiden suhdetta itsesääntelyyn ja EU:n yritysvastuusääntelyyn. Kolmannessa pääluvussa analysoidaan SCoC-ohjeistuksia yritysvastuun, toimitusketjujen hallinnan ja sopimusoikeudellisen sitovuuden näkökulmasta.

Neljäs pääluku muodostaa tutkielman empiirisen osion, jossa tarkastellaan suomalaisten yritysten julkisesti saatavilla olevia SCoC-ohjeistuksia laadullisen sisällönanalyysin avulla. Viidennessä pääluvussa esitetään tutkimuksen johtopäätökset, vastataan tutkimuskysymyksiin sekä arvioidaan SCoC-ohjeistusten merkitystä osana yritysvastuun itsesääntelyä, toimitusketjujen vastuullisuuden hallintaa ja sopimussuhteita.

---

⁴⁹ CSDDD 3 artiklan 1 kohdan g alakohta.

2 Kansainväliset kehykset yritysvastuulle

2.1 Kansainvälinen soft law

2.1.1 Soft law

Soft law on kansainvälisessä oikeudessa käytetty käsite, jolla viitataan erilaisiin periaatteisiin, suosituksiin, julistuksiin ja ohjeisiin, jotka eivät ole oikeudellisesti sitovia, mutta jolla voi silti olla merkittävää käytännön ohjausvaikutusta. Käsitteen avulla on pyritty kuvaamaan ja tunnistamaan sellaisten normien merkitystä, jotka eivät kuulu perinteisesti oikeudellisesti sitoviin oikeuslähteisiin, mutta jotka voivat vaikuttaa valtioiden, yritysten ja muiden toimijoiden käyttäytymiseen sekä oikeuden kehitykseen.⁵⁰

Yritysvastuun näkökulmasta soft law -instrumenteilla on ollut keskeinen merkitys erityisesti tilanteissa, joissa kansainvälisesti sitova sääntely on ollut pitkään vähäistä tai hajanaista. Soft law on osaltaan jäsentänyt yritysvastuun sisältöä sekä luonut yhteisiä periaatteita yritysten vastuulliselle toiminnalle.⁵¹ Vaikka soft law ei ole muodollisesti sitovaa, sillä voi olla huomattava vaikutus sekä oikeuden tulkintaan että yritysten käytännön toimintaan. Yritysvastuun kontekstissa soft law toimii usein pohjana yritysten omille toimintaohjeille, kuten SCoC-ohjeistuksille, ja tätä kautta vaikuttaa myös sopimussuhteiden sisältöön ja käytännön toimintatapoihin.

Seuraavaksi käsiteltävät OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille ja YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat periaatteet ovat keskeisiä yritysvastuuta koskevia soft law -instrumentteja. Niitä sovelletaan usein rinnakkain ja ne ovat vaikuttaneet merkittävästi sekä yritysten vastuullisuuskäytäntöjen että myöhemmän sääntelyn kehitykseen.⁵² Niiden merkitystä korostaa myös se, että Euroopan unionin yritysvastuudirektiivin määräykset pohjautuvat pitkälti OECD:n toimintaohjeisiin ja YK:n ohjaaviin periaatteisiin⁵³.

2.1.2 OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille

OECD:n eli Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön tavoitteena on edistää jäsenmaidensa talouskasvua, vapaakauppaa ja yhteiskunnallista hyvinvointia. OECD:n

---

⁵⁰ Rajavuori 2025, s. 166–167. Ks. Määttä 2005, s. 342–343.

⁵¹ Salminen – Rajavuori 2019, s. 551.

⁵² Salminen – Rajavuori 2019, s. 397.

⁵³ Juvonen 2025, s.169. EU:n säätämää yritysvastuudirektiiviä käsitellään tarkemmin kappaleessa 2.3.

toimintaohjeet monikansallisille yrityksille ovat valtioiden yrityksille antamia suosituksia vastuullisesta liiketoiminnasta, joiden tavoitteena on ohjata yrityksiä huomioimaan toimintansa taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöön kohdistuvat vaikutukset⁵⁴. OECD julkaisi toimintaohjeiden ensimmäisen painoksen vuonna 1976, ja viimeisin päivitys julkaistiin kesäkuussa 2023 vastaamaan yhteiskunnalliseen muutokseen ja kansainvälisen liiketoiminnan kehitykseen⁵⁵.

Toimintaohjeita uudistettiin vuonna 2011 niin, että niihin sisällytettiin aiempaa vahvemmin huolellisuusperiaatetta ja vastuullista toimitusketjun hallintaa koskeva lähestymistapa. Uudistus merkitsi siirtymää aiempaa yleisluonteisemmasta ohjaamisesta kohti täsmällisempää ja ennaltaehkäisevämpää vastuullisuuden hallintaa.⁵⁶ Samalla yritysten vastuullisuutta alettiin tarkastella aiempaa laajemmin myös niiden toimitusketjujen ja muiden liiketoimintasuhteiden näkökulmasta.

OECD:n toimintaohjeiden tarkoituksena on edistää vastuullista kaupankäyntiä ja sijoitustoimintaa sekä sen kautta lisätä näiden tuomia hyötyjä jatkuvan osallistumisen ja kehittämisen avulla maailman markkinoille⁵⁷. Lisäksi toimintaohjeilla pyritään varmistamaan yritysten toiminnan yhdenmukaisuus valtioiden harjoittaman politiikan kanssa, vahvistaa luottamusta eri toimijoiden välillä sekä edistää kestävästä kehityksestä ja ulkomaisia investointeja⁵⁸. Toimintaohjeiden merkitys perustuu siihen, että ne ovat keskeinen kansainvälinen yritys vastuuta koskeva viitekehys, joka tarkastelee kokonaisvaltaisesti yritystoiminnan keskeisiä vastuullisuuskysymyksiä. Toimintaohjeet kattavat kaikki yritys vastuun keskeiset osa-alueet, kuten ihmisoikeudet, työ- ja työelämän suhteet, ympäristön, lahjonnan, lahjusvaatimusten ja kiristyksen torjunnan, kuluttajasuojan, tieteen ja teknologian, kilpailun sekä verotuksen.⁵⁹

Toimintaohjeiden merkitys ei kuitenkaan rajoitu kansainvälisiin suosituksiin, vaan ne ovat vaikuttaneet myös yritysten vastuullisuustyöhön nimittäin yritykset hyödyntävät periaatteita laajasti esimerkiksi yritysten vastuullisuuspolitiikoissa ja toimitusketjujen riskienhallinnassa. Toimintaohjeiden noudattamista tukevat erityinen toimeenpanojärjestelmä sekä kansalliset yhteyselimet. Toimintaohjeet hyväksyneet valtiot ovat velvollisia perustamaan kansallisen

---

⁵⁴ Suomi on ollut OECD:n jäsen vuodesta 1967 lähtien, ja samalla se on sitoutunut toimintaohjeiden taustalla olevaan kansainvälisten investointien ja monikansallisten yritysten julistukseen. TEM 1/2017: Opas OECD:n toimintaohjeisiin monikansallisille yrityksille, s. 5.

⁵⁵ Edilex: OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille vastuulliseen liiketoimintaan on päivitetty ja käännetty suomeksi (21.9.2023).

⁵⁶ TEM 5/2012, s. 2.

⁵⁷ TEM 2023:38, s. 14.

⁵⁸ TEM 1/2017: Opas OECD:n toimintaohjeisiin monikansallisille yrityksille, s. 5.

⁵⁹ TEM 2020:42, s. 22.

yhteyselimen, jonka keskeisiin tehtäviin kuuluu toimintaohjeiden tunnettavuuden lisääminen, niitä koskevien tiedustelujen käsittely sekä osallistuminen toimintaohjeiden soveltamiseen yksittäistapauksissa.⁶⁰

Yritysten ensisijaisena velvoitteena on kansallisten lakien noudattamista. OECD:n toimintaohjeet ovat valtioiden yhdessä laatimia suosituksia, joissa vahvistetaan hyviin käytäntöihin perustuvia periaatteita ja normeja sekä pyritään ohjaamaan yritystoimintaa sovellettavan lainsäädännön ja kansainvälisten normien kanssa. Toimintaohjeiden noudattaminen on kuitenkin yrityksille vapaaehtoista eikä niillä ole oikeudellista sitovuutta. Mikäli kansallinen lainsäädäntö ja toimintaohjeet ovat keskenään ristiriidassa, yritysten odotetaan pyrkivän toimintaohjeiden arvoja ja toimintatapoja mahdollisimman laajasti kuitenkin kansallista lainsäädäntöä rikkomatta.⁶¹

2.1.3 OECD:n asianmukaista huolellisuutta koskevat ohjeet

OECD:n asianmukaista huolellisuutta koskevat ohjeet vastuulliseen liiketoimintaan (jäljempänä ”OECD:n huolellisuusohjeet”) on laadittu tukemaan yrityksiä OECD:n monikansallisille yrityksille annettujen toimintaohjeiden käytännön soveltamisessa. Siinä missä OECD:n toimintaohjeet sisältävät yritysvastuuta koskevia yleisiä periaatteita ja odotuksia, OECD:n huolellisuusohjeiden tarkoituksena on täsmentää, miten yritykset voivat toteuttaa asianmukaista huolellisuutta käytännössä. OECD:n huolellisuusohjeiden tarkoituksena on selkeyttää sitä, mitä vastuullisen liiketoiminnan edellyttämällä asianmukaisella huolellisuudella tarkoitetaan sekä vahvistaa yhteisymmärrystä hallitusten ja sidosryhmien välillä tätä koskevista odotuksista. Asianmukaista huolellisuutta koskevia suosituksia sisältyy myös YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskeviin ohjaaviin periaatteisiin sekä ILO:n kolmikantaiseen periaatejulistukseen, joka käsittelee monikansallisia yrityksiä ja sosiaalipolitiikkaa. OECD:n huolellisuusohjeet tukevat yrityksiä myös näiden kansainvälisten periaatteiden noudattamisessa.⁶²

Huolellisuusohjeet perustuvat järjestön alkuperäiseen englanninkieliseen julkaisuun⁶³, josta työ- ja elinkeinoministeriö on laatinut suomenkielisen version. OECD:n toimintaohjeissa tunnustetaan yritysten myönteinen rooli taloudellisen, ympäristöllisen ja yhteiskunnallisen kehityksen edistäjinä. Samalla toimintaohjeissa kuitenkin korostetaan, että yritystoimintaan voi

---

⁶⁰ TEM 2023:38, s. 8 ja s. 73.

⁶¹ TEM 2023:38, s. 16.

⁶² TEM 2019:5, alkusanat ja s. 8.

⁶³ OECD, OECD Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct 2018.

liittyä myös haitallisia vaikutuksia työntekijöihin, ihmisoikeuksiin, ympäristöön, lahjontaan ja kuluttajiin liittyvissä kysymyksissä. Tämän vuoksi yritysten odotetaan tukevan tehokasta asianmukaista huolellisuutta sisällyttämällä vastuullinen liiketoiminta osaksi käytäntöjään ja hallintajärjestelmiään sekä pyrkimällä korjaamaan haitallisia vaikutuksia, joita yritykset ovat aiheuttaneet tai joiden syntyyn ne ovat olleet myötävaikuttamassa.⁶⁴

OECD:n huolellisuusohjeissa asianmukainen huolellisuus nähdään riskiperusteisena toimintana, jossa yritysten tulee kohdentaa ja suhteuttaa toimenpiteensä haitallisen vaikutuksen vakavuuteen ja todennäköisyyteen. Mitä vakavammasta ja todennäköisemmästä haittavaikutuksesta on kyse, sitä laajempia ja kiireellisempiä toimia yrityksiltä edellytetään. Jos yrityksellä ei ole mahdollisuutta käsitellä kaikkia havaittuja riskejä samanaikaisesti, sen tulee priorisoida toimenpiteensä näiden kriteerien perusteella. Priorisointi on jatkuva prosessi, jossa uusia haitallisia vaikutuksia voi nousta esiin myös kesken tehtyjen toimenpiteiden, jolloin ne on otettava käsittelyyn ennen vähemmän merkityksellisiä vaikutuksia. Ihmisoikeusriskejä priorisoitaessa keskeisenä kriteerinä toimii haitallisen vaikutuksen vakavuus, erityisesti silloin, kun vaikutus toimenpiteiden viivästyessä voi olla peruuttamaton.⁶⁵

Huolellisuusvelvoitetta kuvataan OECD:n huolellisuusohjeissa myös dynaamisena ja jatkuvasti kehittyvänä prosessina, joka edellyttää yrityksiltä kykyä reagoida toimintaympäristön muutoksiin, kuten maan lainsäädännön kehittymiseen tai uusien riskien ilmaantumiseen. Yritysten tulee pyrkiä parantamaan järjestelmiään ja prosessejaan jatkuvasti, jotta haitallisia vaikutuksia voidaan ehkäistä ja niihin voidaan puuttua tehokkaasti. Suuret ja monimutkaisissa toimintaympäristöissä toimivat yritykset voivat tarvita laajempia ja muodollisempia järjestelmiä riskien tunnistamiseen ja hallintaan kuin pienemmät yritykset, joiden toiminta on rajatumpaa. Lisäksi ohjeissa korostetaan, että jokaisella liiketoimintasuhteessa olevalla yrityksellä on oma vastuunsa haitallisten vaikutusten tunnistamisesta ja käsittelemisestä eikä asianmukainen huolellisuus mahdollista vastuun siirtymistä yritykseltä toiselle.⁶⁶

2.1.4 YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet

YK tuottaa laajasti yritys vastuuseen liittyvää soft law'ta ja on ollut perustamisestaan lähtien yksi merkittävimmistä kansainvälisistä toimijoista sitomattomien, mutta kuitenkin toimintaa laajasti ohjaavien julistusten ja suositusten laadinnassa. YK:n tuottaman soft law'n sisältö ja

---

⁶⁴ TEM 2019:5, s. 8.

⁶⁵ TEM 2019:5, s. 17.

⁶⁶ TEM 2019:5, s. 18–19.

vaikutukset vaihtelevat. Esimerkiksi monet ympäristöoikeuden periaatteet on alun perin muotoiltu poliittisina julistuksina YK:n konferensseissa, minkä jälkeen ne ovat vähitellen siirtyneet osaksi kansallista lainsäädäntöä ja valtiosopimuksia.⁶⁷

YK:n yritys vastuuta koskeviin keskeisiin aloitteisiin kuuluu Global Compact -aloite, joka perustuu yritysten ja muiden organisaatioiden vapaaehtoiseen sitoutumiseen edistää vastuullisia liiketoimintakäytäntöjä. YK:n Global Compact -aloite on saanut Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen tuen ja aloite on tunnustettu useissa hallitusten välisissä yhteyksissä, kuten G8-ryhmässä.⁶⁸ Aloitteeseen osallistuvat organisaatiot sitoutuvat noudattamaan yritys vastuun kymmentä periaatetta, jotka koskevat ihmisoikeuksia, työelämän periaatteita, ympäristöä ja korruption vastaista toimintaa sekä edistämään YK:n Agenda 2030 -toimintaohjelman mukaisia kestävän kehityksen tavoitteita.⁶⁹

Yritys vastuun näkökulmasta merkittävin YK:n kehittämä normisto on kuitenkin yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet⁷⁰, joita pidetään kansainvälisesti yritysten ihmisoikeus vastuun keskeisenä viitekehyksenä ja ne ovat vaikuttaneet merkittävästi myöhempään yritys vastuusäätelyyn. Vuonna 2011 YK:n ihmisoikeusneuvosto vahvisti kyseisen asiakirjan, jonka keskeisenä sisältönä on suojele, kunnioita ja korjaa -periaatekehys.⁷¹ Ohjaavissa periaatteissa esitetään yleiset periaatteet, joita on sovellettava syrjimättömällä tavalla. Niiden lähtökohtana on valtioiden velvollisuus kunnioittaa ja suojella ihmisoikeuksia, yritysten velvollisuus noudattaa toiminnassaan sovellettavia lakeja ja kunnioittaa ihmisoikeuksia sekä ihmisoikeusloukkausten uhrien mahdollisuus saada oikeutta, mikä edellyttää valtioiden ja yritysten järjestämiä oikeussuojakeinoja.⁷²

Ohjaavissa periaatteissa keskeistä on, että yrityksillä on vastuu kunnioittaa ihmisoikeuksia riippumatta valtioiden valmiuksista ja halukkuudesta toteuttaa omia ihmisoikeuksia koskevia velvollisuuksiaan. Näin ollen yritysten vastuu ei rajoitu pelkästään kansallisen lainsäädännön noudattamiseen, vaan se edellyttää laajemmin kansainvälisesti tunnustettujen ihmisoikeuksien kunnioittamista. Tämä velvoite konkretisoituu yritysten omassa toiminnassa siten, että niiden tulee välttää aiheuttamasta haitallisia ihmisoikeusvaikutuksia sekä puuttua sellaisiin vaikutuksiin, joita ne ovat itse aiheuttaneet tai joiden syntyyn ne ovat myötävaikuttaneet. Lisäksi

---

⁶⁷ Rajavuori 2025, s. 173.

⁶⁸ United Nations: Global Compact, About the UN Global Compact.

⁶⁹ UN Global Compact Network Finland, Kymmenen periaatetta ja SDG:t.

⁷⁰ United Nations (2011) Guiding Principles on Business and Human Rights.

⁷¹ Juvonen 2025, s. 165.

⁷² TEM raportteja 36/2013, s. 3.

yritysten tulee pyrkiä ehkäisemään ja lieventämään haitallisia vaikutuksia myös silloin, kun ne liittyvät suoraan niiden toimintaan, tuotteisiin tai palveluihin liiketoimintasuhteiden kautta. Tämä on merkinnyt yritysvastuun näkökulmasta huomattavaa laajennusta, sillä yritysten odotetaan tarkastelevan ihmisoikeusvaikutuksia myös oman organisaationsa ulkopuolella. Tältä osin liiketoimintasuhteet ulottuvat laajasti yrityksen arvoketjuun ja kattavat suhteet alihankkijoihin, toimittajiin ja muihin yrityksen toimintaan liittyviin tahoihin.⁷³

Periaatteet koskevat kaikkia valtioita ja yrityksiä niiden koosta, toimialasta, sijainnista, omaisuusrakenteesta tai organisaatiomuodosta riippumatta. Yritysten käytännön toimenpiteiden laajuus ja toteutustavat voivat kuitenkin vaihdella näiden tekijöiden sekä niiden aiheuttamien kielteisten ihmisoikeusvaikutusten vakavuuden perusteella. Vaikka pienillä ja keskisuurilla yrityksillä voi olla rajallisemmat resurssit kuin isoilla yrityksillä, ne voivat tästä huolimatta aiheuttaa merkittäviä ihmisoikeusvaikutuksia, mikä edellyttää asianmukaisia toimenpiteitä yrityksen koosta riippumatta.⁷⁴

2.1.4.1 Huolellisuusvelvoite YK:n ohjaavissa periaatteissa

YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevissa ohjaavissa periaatteissa huolellisuusvelvoite muodostaa keskeisen välineen yritysten ihmisoikeusvastuun toteuttamisessa. Yritysten huolellisuusvelvoitteeseen liittyvien toimien on oltava jatkuvia ja niiden tulee ottaa huomioon, että ihmisoikeusriskeissä voi tapahtua muutoksia yritysten toiminnan ja toimintaympäristön muuttuessa. Ohjaavissa periaatteissa yritysten edellytetään toteuttavan ihmisoikeuksiin liittyviä huolellisia ennakoarviointeja, joissa arvioidaan sekä todellisia että mahdollisia ihmisoikeusvaikutuksia, ryhdytään toimenpiteisiin havaintojen perusteella, seurataan toteutettujen toimien tehokkuutta sekä viestitään siitä, miten vaikutuksiin on puututtu.⁷⁵

Ihmisoikeuksien kunnioittamista koskeva vastuu edellyttää, että yritykset välttävät aiheuttamasta kielteisiä ihmisoikeusvaikutuksia sekä osallistumasta niiden syntymiseen ja puuttuvat tällaisiin vaikutuksiin. Yritysten vastuu ei siten rajoitu ainoastaan niiden omaan toimintaan. Lisäksi yritysten tulee pyrkiä ehkäisemään ja lieventämään haitallisia ihmisoikeusvaikutuksia, jotka liittyvät suoraan niiden toimintaan, tuotteisiin tai palveluihin niiden liiketoimintasuhteiden kautta. Vastuu voi siten ulottua myös tilanteisiin, joissa yritys ei

---

⁷³ TEM raportteja 36/2013, s. 11.

⁷⁴ TEM raportteja 36/2013, s. 11.

⁷⁵ TEM raportteja 36/2013, s. 12–13.

itse ole aiheuttanut haitallista vaikutusta, mutta sillä on mahdollisuus vaikuttaa sen ehkäisemiseen tai lieventämiseen.⁷⁶

Ohjaavissa periaatteissa toiminnoiksi ymmärretään sekä toiminta että toimimatta jättäminen, ja yritysten liiketoimintasuhteiden katsotaan kattavan suhteet liikekumppaneihin, arvoketjuun kuuluviin toimijoihin sekä muihin yrityksen toimintaan, tuotteisiin tai palveluihin liittyviin valtiollisiin ja ei-valtiollisiin toimijoihin.⁷⁷ Ihmisoikeusvaikutusten ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi yritysten on yhdistettävä vaikutustenarvioinneissa tehdyt havainnot toimintaansa ja ryhdyttävä niiden perusteella asianmukaisiin toimenpiteisiin. Asianmukaiset toimenpiteet riippuvat yritysten roolista haitallisten vaikutusten syntyemisessä sekä sen mahdollisuuksista vaikuttaa tilanteeseen. Mikäli vaikutusmahdollisuudet ovat rajalliset, yritysten tulee pyrkiä vahvistamaan niitä tai harkita liiketoimintasuhteen päättämistä.⁷⁸

2.1.5 ILO:n keskeiset periaatteet

Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimukset ja työelämän peruseriaatteet muodostavat keskeisen kansainvälisen viitekehyksen työntekijöiden oikeuksien turvaamiselle. ILO laatii kansainvälisiä työelämää koskevia yleissopimuksia ja tukee jäsenvaltioita niiden toimeenpanossa. ILO:n vuoden 2008 julistuksessa sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta vahvistetaan järjestön neljä strategista tavoitetta, jotka ovat työllisyys, sosiaalinen suojele, työmarkkinavuoropuhelu ja kolmikantaperiaate sekä työelämän peruseriaatteiden ja -oikeuksien kunnioittaminen. Julistuksessa korostetaan lisäksi, että tavoitteet ovat erottamattomia, yhteenkuuluvia ja toisiaan vahvistavia, minkä vuoksi yhden tavoitteen laiminlyönti heikentää myös muiden tavoitteiden toteutumista. Myös sukupuolten välinen tasa-arvo ja syrjimättömyys on otettava huomioon kaikissa strategisten tavoitteiden toteuttamiseen liittyvissä toimenpiteissä.⁷⁹

ILO:n keskeisiin työelämän periaatteisiin kuuluvat yhdistymisvapaus ja kollektiivinen neuvotteluoikeus, pakkotyön poistaminen, lapsityövoiman käytön tehokas kieltäminen sekä syrjinnän poistaminen työelämässä. Julistuksessa korostetaan lisäksi turvallisen ja terveellisen työympäristön merkitystä sekä työntekijöiden oikeussuojaa työelämässä. Lisäksi julistuksessa todetaan, että yhdistymisvapauden ja kollektiivisen neuvotteluoikeuden tehokas

⁷⁶ TEM raportteja 36/2013, s. 11.

⁷⁷ TEM raportteja 36/2013, s. 11.

⁷⁸ TEM raportteja 36/2013, s. 14–15.

⁷⁹ ILO:n julistus sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta 2008, s. 3–4. Ks. myös Työ- ja elinkeinoministeriö, Kansainvälinen työjärjestö ILO (12.4.2026).

tunnustaminen on erityisen tärkeä edellytys kaikkien neljän strategisen tavoitteen saavuttamiselle.⁸⁰ Julistuksessa painotetaan myös, että globalisaation aiheuttamat muutokset työelämässä edellyttävät sosiaalisesti oikeudenmukaisia ratkaisuja, jolla edistetään täystyöllisyyttä, sosiaalista yhteenkuuluvuutta sekä köyhyden ja eriarvoisuuden vähentämistä. Samalla korostetaan, että kestävä taloudellinen ja sosiaalinen kehitys edellyttävät vapautta, ihmisarvoa, sosiaalista oikeudenmukaisuutta, turvallisuutta ja syrjimättömyyttä koskevien perusarvojen kunnioittamista.⁸¹

ILO:n peruseriaatteet konkretisoituvat järjestön ydinstandardeissa, jotka muodostavat työelämän kansainväliset vähimmäisstandardit. Ydinstandardit koskevat yhdistymisvapautta ja kollektiivista neuvotteluoikeutta, pakkotyön poistamista, lapsityövoiman käytön kieltämistä sekä syrjinnän poistamista työelämässä.⁸² Näihin periaatteisiin perustuvat myös monet yritysten SCoC-ohjeistukset, joissa määritellään toimitusketjuille asetettavia työelämää koskevia vastuullisuusvaatimuksia.

Kansainvälisissä toimitusketjuissa ILO:n periaatteiden merkitys korostuu erityisesti tilanteissa, joissa kansallinen työoikeudellinen sääntely tai viranomaisvalvonta voi olla puutteellista. Toisaalta ILO:n sopimusten vaikutusta rajoittaa se, että sen normiston toteutuminen riippuu pitkälti kansallisesta toimeenpanosta, minkä vuoksi kansainvälinen sääntely yksin riittää takaamaan periaatteiden täysimääräistä toteutumista käytännössä. Tämä osoittaa, että ILO:n ydinstandardit muodostavat työelämän vastuullisuuden kansainvälisen vähimmäistason, jonka toteutuminen käytännössä riippuu sekä kansallisesta toimeenpanosta että yritysten omasta sitoutumisesta.⁸³

2.2 Itsesääntely osana yritysvastuuta

Yritysvastuun toteutuminen ei perustu yksinomaan oikeudellisesti sitovaan sääntelyyn tai kansainvälisiin suosituksiin, vaan myös yritysten omiin vastuullisuutta koskeviin toimintatapoihin ja ohjeistuksiin. Soft law -normit, kuten OECD:n toimintaohjeet ja YK:n ohjaavat periaatteet, asettavat yrityksille vastuullisuutta koskevia odotuksia, mutta niiden käytännön toteutuminen edellyttää yrityksiltä oma-aloitteisia toimia.

---

⁸⁰ ILO:n julistus sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta 2008, s. 2 ja 4.

⁸¹ ILO:n julistus sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta 2008, s. 1–2.

⁸² ILO:n julistus sosiaalisesti oikeudenmukaisesta globalisaatiosta 2008, s. 3–4.

⁸³ Juvonen 2025, s. 106–107. Osa suurista teollisuusmaista, kuten Yhdysvallat, ei ole ratifioinut kaikkia ILO:n keskeisiä yleissopimuksia, mikä on osaltaan rajoittanut työelämän kansainvälisten standardien yhdenmukaista toteuttamista.

Vastuullisen liiketoiminnan perustana on compliance eli lakien noudattaminen, joka muodostaa yritysvastuun vähimmäistason. Pelkkä lainsäädännön noudattaminen ei kuitenkaan usein riitä kattamaan yritystoiminnan edellyttämiä vastuullisuuskysymyksiä, vaan siihen liittyy myös laajempi velvollisuus huomioida toiminnan vaikutukset yhteiskuntaan.⁸⁴ Yritysvastuuta koskeva sääntely muodostaa moniulotteisen kokonaisuuden, joka ulottuu oikeudellisesti sitovista normeista ei-sitoviin suosituksiin ja itsesääntelyyn. Yritysten toimintaan vaikuttavat sitovan sääntelyn lisäksi myös erilaiset vapaaehtoiset standardit, toimintaohjeet ja sidosryhmien odotukset.

Itsesääntelyn avulla yhteisöt itse ohjaavat, valvovat ja sanktioivat jäsentensä tai verkostoonsa kuuluvien toimijoiden käyttäytymistä. Itsesääntelystä on perinteisesti erotettu sen kolme ulottuvuutta: yleiseettinen ulottuvuus, ammatillinen ulottuvuus ja markkinasääntely.

Yleiseettinen ulottuvuus korostaa itsesääntelyn ja arvojen yhteyttä, sillä yritysten itsesääntely on kytköksissä yleisesti hyväksytyihin arvoihin, kuten eettisiin arvoihin ja ympäristöarvoihin. Ammatillinen ulottuvuus ilmentää itsesääntelyn käyttämistä tietyn ammattialan toimijoiden osaamisen ja palvelujen laadun vahvistamismekanismina, kuten asianajajien ja lääkäreiden toimintaohjeiden muodossa. Sen sijaan markkinasääntely tuo esiin sen, kuinka itsesääntelyn keinoin on mahdollista parantaa markkinoiden toimivuutta esimerkiksi standardisoimalla toimintoja tai poistamalla markkinoilta haittoja.⁸⁵

Itsesääntely voi toteutua yritysten omien toimintaperiaatteiden lisäksi myös erilaisina yhteisinä vastuullisuusjärjestelminä. Esimerkiksi Amfori BSCI (Business Social Compliance Initiative) on yritysvetoinen vastuullisuusjärjestelmä, joka sisältää toimitusketjujen sosiaalista vastuuta koskevan toimintaohjeiston sekä siihen liittyviä auditointi- ja valvontamenettelyjä. Järjestelmän tavoitteena on edistää työolojen ja ihmisoikeuksien toteutumista kansainvälisissä toimitusketjuissa.⁸⁶ Tällaiset järjestelmät havainnollistavat, kuinka yritykset voivat yhdessä kehittää ja valvoa vastuullisuusvaatimuksia, mikäli oikeudellisesti sitova sääntely on rajallista.

Itsesääntelyssä omaa toimintaa koskevassa sääntelyssä ovat usein edustettuina lähinnä yhden ryhmän näkemykset⁸⁷. Itsesääntelyn haasteena pidetäänkin sitä, että sääntöjä laativat usein samat toimijat, joiden toimintaa niillä pyritään ohjaamaan. Itsesääntelyä ohjaa usein myös taloudelliset intressit, sillä yritysten toiminnan keskeisenä tavoitteena voidaan edelleen pitää

---

⁸⁴ Ristaniemi 2022, s. 824. Ks. myös Ristaniemi 2020, s. 1–2.

⁸⁵ Sorsa 2009, s. 4–5.

⁸⁶ Amfori, About amfori (18.5.2026).

⁸⁷ Sorsa 2016, s. 203.

voiton tuottamista⁸⁸. Lisäksi yritysten taloudelliset tavoitteet voivat vaikuttaa siihen, kuinka pitkälle vastuullisuusvaatimuksia ollaan valmiita asettamaan tai valvomaan.

Tästä huolimatta itsesääntelyllä on keskeinen rooli yritysvastuun toteuttamisessa, sillä se tarjoaa yrityksille välineen konkretisoida vastuullisuutta käytännössä. Yritykset voivat laatia omia ohjeistuksiaan ja toimintaperiaatteitaan ohjatakseen toimintaansa sekä hallitsemaan siihen liittyviä riskejä. Eri liiketoimintamallien toteuttaminen edellyttää yrityksiltä kykyä hyödyntää erilaisia keinoja vastuullisuuden toteutumiseksi. Vastuullisessa liiketoiminnassa korostuu etenkin sopimusten hyödyntäminen sekä sidosryhmäyhteistyö, joiden avulla yritykset voivat ohjata toimintaansa ja pyrkiä vaikuttamaan liikekumppaneidensa, kuten toimittajien toimintatapoihin.⁸⁹

Kestävien toimitusketjujen suorituskykyä arvioidaan yhä useammin niiden ympäristöllisen ja sosiaalisen suorituskyvyn perusteella. Yritykset asettavat toimittajilleen ympäristöön ja sosiaaliseen vastuuseen liittyviä standardeja, jotka perustuvat niiden omiin kestävyyttä koskeviin tavoitteisiin, strategiaihin ja sidosryhmien vaatimuksiin. Näihin vaatimuksiin vastaaminen ja niiden valvonta on keskeistä, sillä yritysten vastuullisuus on sidoksissa myös niiden toimittajien toimintaan ja puutteet voivat altistaa yritykset sidosryhmien kritiikille.⁹⁰ Näiden vaatimusten toteutumisen seuranta on yrityksille tärkeää, sillä toimitusketjuissa ilmenevät puutteet voivat aiheuttaa niin oikeudellisia, taloudellisia kuin maineeseen liittyviä riskejä myös tilaajayritykselle.

Yksi keskeinen esimerkki itsesääntelyn konkretisoitumisesta toimitusketjuissa on Supplier Code of Conduct -ohjeistus (SCoC), jonka avulla yritykset voivat asettaa toimittajilleen vastuullisuutta koskevia vaatimuksia ja pyrkiä ohjaamaan sekä valvomaan näiden toimintaa esimerkiksi sopimusehtojen ja auditointien avulla.⁹¹ SCoC-ohjeistukset havainnollistavat, kuinka yritykset voivat toteuttaa vastuullisuustavoitteitaan ja ulottaa niitä myös toimitusketjuihinsa yksityisen sääntelyn keinoin.

Vaikka itsesääntelyllä on edelleen keskeinen merkitys yritysvastuun toteuttamisessa, sen rinnalle on viime vuosina kehitetty aiempaa enemmän oikeudellisesti sitovaa sääntelyä. Kehitys kuvaa laajempaa yritysvastuun oikeudellistumista, jossa aiemmin vapaaehtoisin periaatteisiin

---

⁸⁸ Sorsa 2009, s. 4.

⁸⁹ Sorsa 2010, s. 19.

⁹⁰ Multaharju ym. 2017, s. 1352.

⁹¹ Ks. Jiang 2009, s. 77–78.

perustuneita periaatteita on sisällytetty sitovaan sääntelyyn.⁹² Tästä kehityksestä keskeinen esimerkki on Euroopan unionin yritysvastuudirektiivi.

2.3 EU:n yritysvastuudirektiivi

2.3.1 Direktiivin tausta ja tarkoitus

EU:n yritysvastuudirektiivi on osa EU:n laajempaa pyrkimystä vahvistaa yritysten vastuuta niiden toiminnasta aiheutuvista ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksista. Kehityksen taustalla vaikuttavat useat tekijät, kuten yhteiskunnan lisääntynyt tietoisuus ilmastonmuutoksesta ja yritystoiminnan haitallisista vaikutuksista, yritystoiminnassa ilmenneet väärinkäytökset sekä kuluttajien ja sijoittajien yrityksiä kohtaan kasvaneet vaatimukset. Vaikka vastuu ihmisoikeuksien ja ympäristön suojelusta kuuluu lähtökohtaisesti valtioille, on kansainvälisen yritystoiminnan laajentuminen korostanut tilanteita, joissa kansallinen sääntely tai sen valvonta ei ole riittävää ehkäisemään haitallisia vaikutuksia. Tämän vuoksi pelkästään yritysten omaan toimintaan kohdistuvaa sääntelyä ei ole pidetty riittävänä vastaamaan globaaleihin liiketoimintaan kohdistuviin vastuullisuushaasteisiin.⁹³

Yritysvastuudirektiivi rakentuu vahvasti aikaisemmin käsiteltyjen soft law -instrumenttien varaan. Direktiivin johdanto-osassa käsitellyt YK:n ohjaavat periaatteet sekä OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille ovat osaltaan kehittäneet yritysten huolellisuusvelvoitteen sisältöä ja niitä menettelytapoja, joiden avulla haitallisia ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia voidaan tunnistaa, ehkäistä ja lieventää käytännön toimien avulla.⁹⁴ Direktiivin voidaan siten katsoa ilmentävän laajempaa kehitystä, jossa yritysvastuuta koskevat kansainväliset vastuullisuusstandardit siirtyvät osaksi oikeudellisesti velvoittavaa sääntelyä.⁹⁵

Direktiivin taustalla vaikuttavat myös EU:n ilmastoon ja kestävään kehitykseen kohdistuvat tavoitteet sekä sitoutuminen kansainvälisiin sopimuksiin. Direktiivin mukaan yritystoimintaa koskevan sääntelyn tulee tukea Pariisin ilmastopimuksen tavoitteiden toteutumista ja edistää siirtymää kohti kestävää taloutta.⁹⁶ Vaikka Pariisin sopimus ei aseta yrityksille suoria velvoitteita, sen tavoitteita toteutetaan kansallisen ja unionitason sääntelyn kautta. Yritysvastuu

---

⁹² Ristaniemi 2022, s. 825.

⁹³ TEM 2020:42, s. 11–12.

⁹⁴ CSDDD johdanto-osan 5–6. kohdat.

⁹⁵ Ks. esim. Ristaniemi 2022, s. 825.

⁹⁶ CSDDD 22 artiklan 1 kohta.

voidaan nähdä osana sääntelyä, jossa yrityksille asetetaan aiempi suurempi vastuu kestävän kehityksen tavoitteiden edistämisestä.⁹⁷

Yritysvastuudirektiivin tavoitteena on edistää kestäväää kehitystä sekä tukea talouksien ja yhteiskuntien siirtymistä kohti kestävämpiä toimintamalleja. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi direktiivissä säädetään tiettyjen taloudellisten kynnsarvojen ylittäville yrityksille huolellisuusvelvoite, joka edellyttää niiden tunnistavan ja käsittelevän toiminnastaan aiheutuvia haitallisia ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia. Direktiivin keskeisenä piirteenä on huolellisuusvelvoitteen sisällön yhdenmukaistaminen unionin tasolla sekä velvoitteiden ulottaminen yritysten oman toiminnan lisäksi niiden toimintaketjuihin ja liikekumppaneihin. Lisäksi direktiivissä korostuvat haitallisten vaikutusten korjaaminen sekä vahingonkäräjien oikeussuojan vahvistaminen.⁹⁸

2.3.2 Soveltamisala ja keskeiset velvollisuudet

Yritysvastuudirektiivin soveltamisala on rajattu suuriin yrityksiin. Direktiivin alkuperäisen sääntelymallin mukaan velvoitteet kohdistuvat yrityksiin, joiden henkilöstömäärä ja liikevaihto ylittävät direktiivissä säädetyt kynnsarvot. Omnibus-uudistuksen yhteydessä soveltamisaikataulua muutettiin siten, että velvoitteet tulevat voimaan vaiheittain yritysten koon perusteella. Direktiivin soveltaminen alkaa kaikkein suurimmista yrityksistä ja laajenee myöhemmin muihin soveltamisalaan kuuluviin yrityksiin.⁹⁹ Lopullisesti sääntely koskee yrityksiä, joilla on yli 1000 työntekijää ja yli 450 miljoonan euron maailmanlaajuinen liikevaihto¹⁰⁰.

Vaikka yritysvastuudirektiivi koskee suoraan vain rajattua joukkoa yrityksiä, sen vaikutukset ulottuvat tätä laajemmalle, sillä huolellisuusvelvoite kohdistuu yrityksen oman toiminnan lisäksi sen tytäryhtiöihin sekä toimintaketjussa toimiviin liikekumppaneihin. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että myös monet direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävät yritykset voivat välillisesti olla direktiivin vaikutusten piirissä osana suurempien yritysten toimitus- ja hankintaketjuja.¹⁰¹ Yritysvastuudirektiivin keskeinen sisältö rakentuu yrityksille asetetun

---

⁹⁷ Ks. myös Rajavuori 2025, s. 151.

⁹⁸ CSDDD 8 artikla ja 29 artikla. Ks. myös Rajavuori 2025, s. 259.

⁹⁹ Ensimmäisessä vaiheessa sääntely koskee yrityksiä, joilla on yli 5000 työntekijää ja 1,5 miljardin euron maailmanlaajuinen liikevaihto. Toisessa vaiheessa sääntely ulottuu yrityksiin, joilla on yli 3000 työntekijää ja 900 miljoonan euron maailmanlaajuinen liikevaihto. Euroopan komissio: Corporate Sustainability Due Diligence, kohdissa Which companies will the new EU rules apply to? ja What are the next steps?

¹⁰⁰ CSDDD 2 artikla.

¹⁰¹ Rajavuori 2025, s. 260.

huolellisuusvelvoitteen ympärille. Huolellisuusvelvoitteen sisältö perustuu direktiivin 5 artiklaan, jossa säädetään yritysten velvollisuudesta toteuttaa riskiperusteista ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevaa huolellisuusvelvoitetta. Artikla muodostaa direktiivin sääntelyn perustan kokoamalla yhteen yrityksille asetetut keskeiset velvollisuudet, joita täsmennetään myöhemmissä artikloissa.

Yritysvastuudirektiivi kohdistuu yritysten toiminnasta aiheutuvien tosiasiallisten ja mahdollisten haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten hallintaan. Sen tavoitteena on varmistaa, että yritykset tunnistavat toimintaansa liittyviä riskejä ja ryhtyvät asianmukaisiin toimenpiteisiin niiden ehkäisemiseksi, lieventämiseksi, lopettamiseksi ja korjaamiseksi.

Huolellisuusvelvoitteen toteuttaminen edellyttää, että yritykset sisällyttävät asianmukaisen huolellisuuden osaksi toimintaperiaatteitaan ja riskienhallintajärjestelmiään sekä seuraavat toteutettujen toimenpiteiden riittävyyttä ja tehokkuutta.¹⁰²

Huolellisuusvelvoitteeseen kuuluu myös yhteistyö sidosryhmien kanssa, ilmoitus- ja valitusmenettelyn ylläpitäminen sekä huolellisuusvelvollisuutta koskevien toimenpiteiden riittävyyden ja tehokkuuden seuranta. Lisäksi yritysten on annettava julkisesti tietoa huolellisuusvelvoitteen toteuttamisesta julkaisemalla vuosittainen selvityksen huolellisuusvelvoitteen toteuttamisesta. Selvityksen tulee sisältää tietoja yrityksen huolellisuusvelvoitetta koskevista menettelyistä, tunnistetuista tosiasiallisista haitallisista vaikutuksista sekä niiden myötä toteutetuista toimenpiteistä.¹⁰³

Direktiivin sääntelystrategia perustuu prosessisääntelyyn, jolloin sääntelyn kohteena eivät ole yksittäiset tuotteet tai palvelut, vaan yritysten menettelytavat ja riskienhallintaprosessit. Sen tarkoituksena on ohjata yrityksiä tunnistamaan ja hallitsemaan toiminnastaan sekä toimintaketjuistaan aiheutuvia ihmisoikeus- ja ympäristöriskejä kehittämällä niitä koskevia tiedonkeruu-, arviointi- ja päätöksentekoprosesseja.¹⁰⁴ Huolellisuusvelvoitteen lisäksi direktiivissä asetetaan yrityksille velvollisuus laatia ilmastonmuutoksen hillintää koskeva siirtymäsuunnitelma, jonka tarkoituksena on varmistaa, että yrityksen liiketoimintamalli ja strategia ovat yhdenmukaisia Pariisin sopimuksen tavoitteiden sekä kestävään talouteen siirtymisen kanssa.¹⁰⁵

---

¹⁰² CSDDD 7–12 artiklat.

¹⁰³ CSDDD 13–16 artiklat. Ks. myös Euroopan komissio: Corporate Sustainability Due Diligence, kohta What are the obligations for companies.

¹⁰⁴ Rajavuori 2025, s. 262.

¹⁰⁵ CSDDD 22 artikla.

2.3.3 Seuraamukset ja valvonta

Yritysvastuudirektiivin tavoitteiden toteuttaminen edellyttää, että yritykset sisällyttävät huolellisuusveloitteen osaksi toimintaansa. Tämän tueksi direktiivissä säädetään myös valvonta- ja seuraamusjärjestelmästä, jonka tarkoituksena on edistää veloitteiden noudattamista ja varmistaa sääntelyn tehokkuus. Jäsenvaltioiden on nimettävä yksi tai useampi toimivaltainen viranomainen valvomaan direktiivin mukaisten veloitteiden noudattamista. Valvontaviranomaisille on annettava riittävät tulkinta- ja täytäntöönpanovaltuudet, jotta ne voivat tehokkaasti puuttua veloitteiden rikkomiseen ja varmistaa sääntelyn tavoitteiden toteutumisen.¹⁰⁶

Toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus muun muassa pyytää yrityksiltä tietoja, suorittaa tarkastuksia sekä määrätä yrityksiä toteuttamaan tarvittavia korjaavia toimenpiteitä. Direktiivissä säädetään lisäksi hallinnollisista seuraamuksista, joiden tulee olla tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Hallinnollisten seuraamusten tarkoituksena on kannustaa yrityksiä huolellisuusveloitteen asianmukaiseen toteuttamiseen ja ehkäistä veloitteiden laiminlyöntiä.¹⁰⁷

Direktiivin alkuperäiseen sääntelymalliin sisältyi myös yhdenmukaistettu siviilioikeudellista vastuuta korostava järjestelmä. Sen tarkoituksena oli vahvistaa haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten kohteeksi joutuneiden henkilöiden mahdollisuuksia saada korvausta aiheutuneista vahingoista. Alkuperäisen sääntelyn mukaan yritys olisi voinut joutua siviilioikeudelliseen vastuuseen tilanteessa, jossa yritys oli tahallisesti tai tuottamuksellisesti laiminlyönyt direktiivin mukaisia veloitteitaan ja tästä oli aiheutunut vahinkoa.¹⁰⁸ Myöhemmin hyväksytyn Omnibus-uudistuksen seurauksena vastuujärjestelmää kuitenkin muutettiin siten, ettei jäsenvaltioille enää aseteta velvollisuutta säätää yhdenmukaisesta siviilioikeudellisesta vastuusta unionin tasolla. Vahingonkorvausvastuun tarkempi sisältö määräytyy siten jatkossa pääosin kansallisen oikeuden perusteella.¹⁰⁹

Yritysvastuusääntelyn kehityksessä on yhä vahvemmin korostunut ajatus siitä, ettei ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten hallinta voi perustua yksinomaan viranomaisvalvontaan

---

¹⁰⁶ CSDDD 24 ja 25 artikla.

¹⁰⁷ CSDDD 25 ja 27 artikla. Ks. myös Rajavuori 2025, s. 262–263.

¹⁰⁸ CSDDD 29 artikla. Ks. Rajavuori 2025, s. 262–263.

¹⁰⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2026/470, annettu 24 päivänä helmikuuta 2026, direktiivien 2006/43/EY, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 ja (EU) 2024/1760 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse tietyistä yritysten kestävyysraportointia koskevista vaatimuksista ja tietyistä yritysten huolellisuusveloitetta koskevista vaatimuksista.

tai jälkikäteisiin seuraamuksiin. Sen sijaan yrityksiltä edellytetään aktiivista ja ennakoivaa toimintaa toimintansa sekä toimitusketjunsä vaikutusten tunnistamisessa ja hallinnassa. Vastuullisuuden toteuttaminen edellyttää tällöin yrityksiltä omien toimintatapojen ja riskienhallintaprosessien kehittämistä sekä keinoja vaikuttaa myös liikeyumppaneidensa toimintaan. Koska merkittävä osa yritystoimintaan liittyvistä ihmisoikeus- ja ympäristöriskeistä syntyvät niiden oman organisaation ulkopuolella, korostuu samalla toimitusketjujen merkitys osana yritysvastuuta.

3 Supplier Code of Conduct osana yritysvastuuta ja sopimussuhteita

3.1 Supplier Code of Conduct yritysvastuun välineenä

Yritysvastuusta on muodostunut keskeinen osa nykyaikaista yritystoimintaa. Yrityksiin kohdistuu yhä enemmän odotuksia siitä, että ne tunnistavat toimintansa vaikutukset ympäristöön, ihmisiin ja yhteiskuntaan sekä pyrkivät ehkäisemään toiminnastaan aiheutuvia haitallisia vaikutuksia.¹¹⁰ Tämän seurauksena vastuullisuus on saanut yritysten toiminnassa aiempaa merkittävämmän aseman myös liiketoiminnan ja sidosryhmien näkökulmasta.

Kansainvälisesti yritysvastuun sisältöä on pyritty täsmentämään erilaisten periaatteiden ja ohjeistusten avulla. Kuten edellä on todettu, muun muassa YK, OECD ja Kansainvälinen työjärjestö ILO ovat julkaisseet yrityksille suunnattuja vastuullisuusperiaatteita ja -ohjeistuksia. Vaikka nämä eivät lähtökohtaisesti ole oikeudellisesti sitovia, ovat ne vaikuttaneet merkittävästi siihen, millaisia vastuullisuusodotuksia yrityksiin kohdistuu. Samalla ne ovat osiltaan täsmentäneet sitä, mitä yrityksiltä odotetaan esimerkiksi ihmisoikeuksien kunnioittamisen, työelämän perusoikeuksien, ympäristövastuun sekä vastuullisen liiketoiminnan näkökulmasta. Tämän kehityksen myötä yritykset ovat tarvinneet myös käytännön välineitä, joiden avulla vastuullisuusperiaatteita voidaan välittää ja toteuttaa toimitusketjujen eri tasoilla.

Yhtenä keskeisenä yritysvastuun välineenä voidaan pitää SCoC-ohjeistuksia, joiden avulla yritykset pyrkivät edistämään vastuullisia toimintatapoja myös oman organisaationsa ulkopuolella. Ohjeistuksessa kuvataan tyypillisesti ympäristöön, sosiaaliseen vastuuseen ja hyvään hallintoon liittyviä periaatteita. Ohjeistusten merkitys ei kuitenkaan rajoitu yksittäisten vastuullisuusvaatimusten kokoamiseen asiakirjaan, vaan niiden avulla yritykset voivat pyrkiä välittämään vastuullisuutta koskevia tavoitteitaan ja odotuksiaan toimitusketjujen eri toimijoille.¹¹¹

Erityisesti globaaleissa toimitusketjuissa ilmenneet työoloihin ja ihmisoikeuksiin liittyvät ongelmat ovat lisänneet painetta ulottaa vastuullisuusvaatimukset ensimmäisen tason toimittajien ulkopuolelle koko toimitusketjuun. Tämän seurauksena yritysten edellytetään luovan hallintamekanismeja myös toimitusketjun ylempien portaiden valvontaan ja auditointiin sekä asettavan sosiaalisia ja ympäristöön kohdistuvia vaatimuksia.¹¹² SCoC-ohjeistuksissa

---

¹¹⁰ Ristaniemi 2022, s. 823–824.

¹¹¹ Jiang 2009, s. 77. Ks. myös Vörösmarty 2026, s. 1050.

¹¹² Wieland – Handfield 2013, s. 25–26.

asetetaan useimmiten vaatimuksia muun muassa turvallisista ja terveellisistä työoloista, lapsityövoiman käytön kiellosta, kohtuullisista työajoista sekä riittävästä palkkauksesta, jotka heijastavat kansainvälisesti tunnustettuja työelämän normeja¹¹³. Näin SCoC-ohjeistuksella luodaan perusta toimittajan työolojen ja ihmisoikeuksien arvioinnille¹¹⁴.

SCoC-ohjeistukset voidaan nähdä osana yritysvastuuta koskevaa soft law -kehitystä, sillä niiden sisältö rakentuu pitkälti kansainvälisesti tunnustettujen vastuullisuusperiaatteiden varaan. Niiden merkitys ei kuitenkaan määräydy yksinomaan niiden sisältämien vaatimusten perusteella. SCoC-ohjeistukset ilmentävät myös sitä, millaisiin vastuullisuustavoitteisiin yritys haluaa sitoutua ja millaisia toimintapoja se pyrkii edistämään liiketoiminnassaan. Tässä suhteessa ohjeistukset eivät ole pelkästään ulkoisiin odotuksiin perustuvia asiakirjoja, vaan ne heijastavat myös yritysten omaa aktiivista roolia vastuullisuuden määrittelyssä ja edistämisessä. SCoC-ohjeistukset voidaan siten nähdä toimivan yrityksille keinona tehdä vastuullisuustavoitteistaan näkyviä sekä osoittaa sitoutumistaan vastuulliseen liiketoimintaan.

3.2 SCoC toimitusketjujen ohjaamisen välineenä

3.2.1 Toimitusketjujen hallinta osana yritysvastuuta

Globalisaation ja teknologian kehityksen myötä yritysten tuotantoa on voitu hajauttaa siten, että yritykset voivat keskittyä erityisesti eniten arvoa tuottaviin toimintoihinsa, kuten markkinointiin ja tuotekehitykseen. Samalla yritykset ovat ulkoistaneet valmistusta ja muita tuotannon vaiheita toimittajille ja alihankkijoille. Tuotannon hajautumisen seurauksena työoloihin, ihmisoikeuksiin ja ympäristövaikutuksiin liittyvät kysymykset syntyvät yhä useammin yritysten omien organisaatioiden ulkopuolella toimitusketjujen eri tasoilla.¹¹⁵ Tämä on tehnyt toimitusketjujen suorasta valvonnasta aiempaa haastavampaa samalla, kun yrityksiin kohdistuneet vastuullisuusvaatimukset ovat lisääntyneet.

Toimitusketjujen hallinnalla (supply chain management, SCM) tarkoitetaan toimitusketjun eri toimijoiden toimintojen yhteensovittamista ja ohjaamista siten, että toimitusketju toimii mahdollisimman tehokkaana kokonaisuutena toimittajalta lopulliselle asiakkaalle asti. Toimitusketjujen hallinta ei siten rajoitu pelkästään yritysten toimintojen koordinointiin, vaan siihen liittyy myös yritysten välinen yhteistyö, tiedonvaihto sekä toimitusketjuun kohdistuvien

---

¹¹³ Jiang 2009, s. 77–78.

¹¹⁴ Wieland – Handfield 2013, s. 25.

¹¹⁵ Salminen 2021, s. 61–62.

riskien hallinta.¹¹⁶ Yritysvastuun näkökulmasta toimitusketjujen hallinnassa korostuu erityisesti se, miten yritykset pyrkivät vaikuttamaan toimittajiensa toimintaan ja edistämään vastuullisuusvaatimusten toteutumista toimitusketjun eri tasoilla.

Viime vuosina toimitusketjujen vastuullisuuteen liittyvät vaatimukset ovat vahvistuneet myös EU-tasolla. Yritysvastuudirektiivissä yrityksille asetetaan velvollisuus noudattaa riskiperusteista ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevaa huolellisuusvelvoitetta sekä sisällyttää se osaksi toimintaperiaatteitaan ja riskienhallintajärjestelmiään¹¹⁷. Huolellisuusvelvoite muodostaa näin yrityksen koko toimintaketjuun ulottuvan prosessin, johon kuuluu haitallisten vaikutusten tunnistaminen, ehkäiseminen, lieventäminen, lopettaminen ja seuranta sekä niihin liittyvä tiedottaminen ja korjaavien toimenpiteiden tarjoaminen¹¹⁸. Direktiivin tavoitteena on siten vahvistaa yritysten toimitusketjujen riskienhallintaa ja vastuullisuusvaatimusten valvontaa.

Toimitusketjujen hallinnassa keskeisessä asemassa ovat johtoyritykset, jotka tekevät ratkaisuja tuotannon organisoinnista ja ulkoistamisesta. Vaikka tuotanto voi olla hajautunut useille eri toimijoille ja useisiin valtioihin, johtoyritykset pyrkivät hallitsemaan toimitusketjua kokonaisuutena yli konserni- ja sopimusrajojen. Toimitusketjujen hallinnan tavoitteena ei myöskään ole yksinomaan tuotannon tehokkuuden varmistaminen, vaan hallintaa voidaan käyttää myös vastuullisuuden edistämiseen. Näin toimitusketjujen hallinta voi kohdistua kustannustehokkuuden ja laadun lisäksi eettisyyden ja vastuullisuuden kehittämiseen.¹¹⁹

Tässä yhteydessä SCoC-ohjeistukset ovat muodostuneet keskeiseksi välineeksi erityisesti tilanteissa, joissa yritysten mahdollisuudet käyttää suoraa määräysvaltaa toimintaketjunsä toimijoihin ovat rajalliset. Ohjeistusten avulla yritykset voivat välittää vastuullisuutta koskevia odotuksia toimittajilleen, yhdenmukaistaa toimitusketjujen toimintatapoja sekä edistää vastuullisuusperiaatteiden toteutumista toimitusketjun eri tasoilla. Tämän vuoksi ohjeistukset voidaan nähdä osana yritysten toimitusketjujen hallintaa sekä laajempia yritysten yksityisiä sääntelyn ja itsesääntelyn järjestelmiä.¹²⁰

---

¹¹⁶ Mentzer ym. 2001, s. 7.

¹¹⁷ CSDDD 5 artikla.

¹¹⁸ CSDDD johdanto-osa kohdat 19–20.

¹¹⁹ Salminen – Rajavuori 2019 a, s. 390.

¹²⁰ Sorsa 2021, s. 151–152.

3.2.2 Vastuullisuusvaatimusten ulottaminen toimitusketjuun

Vastuullisuusvaatimusten ulottaminen toimitusketjuun edellyttää yrityksiltä aktiivisia hallinta- ja ohjauskeinoja. Yritykset eivät enää keskity ainoastaan oman toimintansa vastuullisuuden varmistamiseen, vaan pyrkivät vaikuttamaan myös toimitusketjunsä toimintaan ja siellä syntyviin riskeihin. Käytännössä yritykset ovat kehittäneet ympäristövastuun ja sosiaalisen vastuun johtamiseen liittyviä käytäntöjä esimerkiksi parantamalla johtamisjärjestelmiään, lisäämällä henkilöstön koulutusta sekä kehittämällä vastuullisuustiedon seuranta- ja raportointia. Samalla läpinäkyvyydestä on muodostunut keskeinen osa vastuullista liiketoimintaa.¹²¹

Yritykset sisällyttävät vastuullisuusvaatimuksia usein jo osaksi toimittajien valintaa ja toimittajasuhteiden ehtoja. Toimittajilta voidaan edellyttää sitoutumista yrityksen vastuullisuusperiaatteisiin jo yhteistyön alkuvaiheessa, ja vastuullisuusarvioiteja voidaan toteuttaa osana toimittajaneuvotteluja. Mikäli asetetut kriteerit eivät täyty, yhteistyötä ei välttämättä käynnistetä. Vastuullisuuden hallinta ei kuitenkaan usein rajoitu yksittäisiin tarkastuksiin, vaan muodostaa jatkuvan prosessin osana toimitusketjujen johtamista. Tämä edellyttää, että yritys tuntee toimitusketjunsä toimijat ja pyrkii selvittämään tuotteiden ja raaka-aineiden alkuperää myös ensimmäisen tason toimittajien ulkopuolella. Tämä voi kuitenkin osoittautua globaaleissa toimitusketjuissa haastavaksi.¹²²

Koska yrityksillä ei usein ole suoraa sopimussuhdetta kaikkiin toimitusketjunsä toimijoihin, alempien portaiden ohjaaminen ja valvonta on haastavaa. Tästä huolimatta toimitusketjujen vastuullisuutta koskevat odotukset ulottuvat yhä useammin myös ensimmäisen tason toimittajien ulkopuolelle. Tällöin SCoC-ohjeistukset toimivat välineenä, jonka avulla yritykset voivat asettaa toimittajille vastuullisuusvaatimuksia ja edellyttää niiden noudattamista osana yhteistyötä.¹²³ Etenkin alempiin toimitusketjutasoihin liittyy usein merkittäviä ihmisoikeus-, työolo- ja ympäristöriskejä, minkä vuoksi vastuullisuusvaatimuksia pyritään ulottamaan myös ensimmäisen tason toimittajien ulkopuolelle.¹²⁴

Näistä haasteista huolimatta osa ostajayrityksistä on alkanut ulottaa kestävyyttä koskevia vaatimuksia koko laajennettuun toimitusketjuunsa. Yritykset voivat lisäksi edellyttää ensimmäisen tason toimittajiltaan, että myös niiden omat alihankkijat noudattavat vastaavia

---

¹²¹ Pentikäinen – Sorsa 2024, s. 32 ja s. 36.

¹²² Koipijärvi – Kuvaja 2017, s. 162–163.

¹²³ Ks. Van Assche – Narula 2022, s. 163–164.

¹²⁴ Wilhelm – Villena 2021, s. 4198–4199.

vastuullisuusperiaatteita.¹²⁵ Toimitusketjujen hallinnassa cascading compliance -käsitteellä viitataan vastuullisuusvaatimusten ja niihin liittyvien valvontamekanismien ulottamiseen toimitusketjun eri tasoille¹²⁶. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että johtoyritys nojaa ensimmäisen tason toimittajiin vastuullisuusvaatimusten välittäjänä ja toteuttajina. Tässä mallissa ensimmäisen tason toimittajilla on keskeinen rooli vastuullisuusvaatimusten käytännön toteuttamisessa, sillä johtoyritykset ovat usein riippuvaisia niiden toteuttamasta valvonnasta ja tiedonvälityksestä. Lisäksi ensimmäisen tason toimittajilla voi olla johtoyrityksiä parempi tuntemus alempien toimittajien toiminnasta ja paikallisista toimintaympäristöistä.¹²⁷

Toimitusketjujen vastuullisuuden hallinnassa tilanne olisi yksinkertaisin silloin, jos yritys itse vastaisi itse koko tuotannosta alusta loppuun. Tällöin kaikki tuotannon vaiheet sekä niiden ohjaus ja valvonta olisivat yritysten omassa määräysvallassa. Käytännössä tällaiset tilanteet ovat kuitenkin harvinaisia, sillä yritykset toimivat yhä useammin laajoissa toimitusketjuissa.¹²⁸ Tämä edellyttää yrityksiltä aktiivista toimitusketjujen tuntemista, riskien tunnistamista sekä toimia vastuullisuusvaatimusten toteutumisen edistämiseksi. Tämän vuoksi vastuullisuuden varmistaminen edellyttää erilaisia ohjaus- ja valvontakeinoja suhteessa toimitusketjun muihin toimijoihin.

3.2.3 Valvonta- ja seurantamekanismit toimitusketjuissa

Pelkkä vastuullisuusperiaatteiden sisällyttäminen SCoC-ohjeistuksiin ei vielä takaa niiden toteutumista käytännössä. Vastuullisuusvaatimusten tehokas toteuttaminen edellyttää, että yrityksellä on käytössään menettelyjä, joiden avulla se voi tunnistaa toimitusketjuun liittyviä riskejä, pyrkiä seuraamaan vastuullisuusvaatimusten toteutumista sekä reagoida havaittuihin puutteisiin. Tämän vuoksi erilaiset valvonta- ja seurantamekanismit muodostavat keskeisen osan yritysten toimitusketjujen vastuullisuuden hallintaa.¹²⁹

Käytännössä yritykset seuraavat SCoC-ohjeistusten noudattamista muun muassa auditointien, vastuullisuusarviointien ja raportointivelvollisuuksien avulla¹³⁰. Ohjeistukset toimivat arvioinnin perustana, sillä niissä määritellään ne vastuullisuusvaatimukset, joita yritykset pyrkivät edistämään toimitusketjuissaan. Auditointien avulla yritykset voivat hankkia tietoa toimittajien

---

¹²⁵ Wilhelm – Villena 2021, s. 4199.

¹²⁶ Van Assche – Narula 2022, s. 163–164.

¹²⁷ Wilhelm – Villena 2021, s. 4200.

¹²⁸ Koipijärvi – Kuvaja 2017, s. 163.

¹²⁹ Ks. myös Salminen ym. 2023, s. 1166.

¹³⁰ Wilhelm – Villena 2021, s. 4201–4202.

toiminnasta ja arvioida vaatimusten toteutumista käytännössä. Mikäli toiminnassa havaitaan puutteita, yritykset voivat edellyttää korjaavia toimenpiteitä ja seurata niiden toteutumista.¹³¹

Auditointeja ei yleensä toteuteta koko toimitusketjussa, vaan ne kohdistetaan tyypillisesti sellaisiin toimittajiin, joiden toimintaan liittyy kohonnut vastuullisuusriski esimerkiksi toimintamaan, toimialan tai toimitusketjussa olevan aseman perusteella. Auditointien tarkoituksena on tuottaa yrityksille tietoa vastuullisuusvaatimusten toteutumisesta käytännössä sekä tunnistaa mahdollisia kehittämiskohteita. Mikäli puutteita havaitaan, toimittajilta voidaan edellyttää korjaavia toimenpiteitä määräajassa.¹³² Auditointien lisäksi yritykset voivat hyödyntää erilaisia mittareita ja arviointijärjestelmiä, joiden avulla vastuullisuuden toteutumista voidaan seurata ja vertailla toimitusketjun eri toimijoiden välillä¹³³.

Kokonaisuutena SCoC-ohjeistuksiin perustuva valvonta muodostaa keskeisen välineen toimitusketjujen vastuullisuuden hallinnassa, mutta sen tehokkuuteen liittyy myös merkittäviä rajoitteita. Globaaleilla johtoyrityksillä on usein vain rajallinen näkyvyys toimitusketjunsä alempiin tasoihin, minkä vuoksi valvonta perustuu pitkälti ensimmäisen tason toimittajilta saatavaan tietoon ja raportointiin. Lisäksi alempien tasojen toimijat eivät välttämättä ryhdy korjaamaan vastuullisuusongelmia oma-aloitteisesti, vaan muutokset edellyttävät usein ostajayrityksen aktiivista ohjausta ja valvontaa.¹³⁴

Etenkin kehittyvässä maissa toimittajat voivat pyrkiä peittämään vastuullisuuspuutteitaan tai muokkaamaan toimintaansa auditointien vaatimusten mukaiseksi. Auditointien luotettavuutta voi heikentää esimerkiksi se, että toimittajat peittävät puutteita kaksoiskirjanpidon, auditointeja varten laaditun dokumentaation tai työntekijöiden valmentamisen avulla. Tällöin valvonta voi painottua pikemminkin muodolliseen vaatimustenmukaisuuteen, kuin vastuullisuuskäytäntöjen tosiasialliseen kehittämiseen.¹³⁵

Auditointien ja muiden valvontamekanismien merkityksestä huolimatta toimitusketjujen vastuullisuuden hallinta ei voi perustua yksinomaan vaatimustenmukaisuuden tarkastamiseen. Pelkkä vastuullisuusvaatimusten asettaminen ei vielä takaa niiden toteutumista käytännössä, mikäli toimittajilla ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia tai kannustimia noudattaa niitä. Toimitusketjujen vastuullisuuteen voivat vaikuttaa myös johtoyritysten omat hankinta- ja

---

¹³¹ Wieland – Handfield 2013, s. 25.

¹³² Koipijärvi – Kuvaja 2017, s. 163.

¹³³ Wieland – Handfield 2013, s. 25.

¹³⁴ Wilhelm – Villena 2021, s. 4199.

¹³⁵ Jiang 2009, s. 88. Ks. myös Saloranta – Hurmerinta-Haanpää 2022, s. 226.

sopimuskäytännöt, kuten hinnoittelu, toimitusajat ja muut yhteistyön ehdot.¹³⁶ Tämän vuoksi vastuullisuusvaatimusten toteutuminen ei riipu yksinomaan toimittajien toiminnasta, vaan myös siitä, millaiset edellytykset johtoyritys luo vaatimusten toteuttamiselle. Näin tarkasteltuna valvonta- ja seurantamekanismit ovat osa laajempaa toimitusketjujen vastuullisuuden hallintaa.

3.3 SCoC-ohjeistusten oikeudellinen asema ja sopimisoikeudellinen näkökulma

3.3.1 SCoC-ohjeistukset osana sopimussuhdetta

SCoC-ohjeistukset ovat lähtökohtaisesti yritysten yksipuolisesti laatimia vastuullisuusohjeita, jotka eivät sellaisenaan sido sopimusosapuolia oikeudellisesti. Niiden oikeudellinen merkitys riippuu ennen kaikkea siitä, millä tavoin ohjeistus on liitetty osaksi osapuolten välistä sopimussuhdetta. Käytännössä SCoC-ohjeistukset liitetään sopimussuhteeseen tavallisimmin sopimuksen liitteenä, erillisenä hyväksyttävänä asiakirjana tai sopimukseen sisältyvän viittauslausekkeen kautta. Keskeiseksi kysymykseksi muodostuu näin ollen se, milloin SCoC-ohjeistus voidaan katsoa sopimuksen osaksi ja siten osapuolia sitovaksi sopimusehdoksi.¹³⁷

Oikeudelliselta luonteeltaan SCoC-ohjeistukset muistuttavat vakioehtoja. Vakioehdot ovat ennalta laadittuja ehtoja, joita käytetään useissa samankaltaisissa sopimussuhteissa sopimuskäytännön yhdenmukaistamiseksi ja sopimusmenettelyn tehostamiseksi. Vakioehtojen avulla on mahdollista standardisoida sopimussuhteita sekä vähentää yksittäisiin sopimusneuvotteluihin liittyviä kustannuksia.¹³⁸ Samalla tavoin myös SCoC-ohjeistukset laaditaan tyypillisesti etukäteen ja niitä sovelletaan useissa toimittajasuhteissa osana yrityksen toimitusketjun hallintaa. Ohjeistusten avulla yritys voi asettaa vastuullisuusvaatimuksia laajalle toimittajajoukolle ilman, että jokaisesta vaatimuksesta neuvotellaan erikseen jokaisen sopimussuhteen yhteydessä.

SCoC-ohjeistusten vakioehtoluonne korostaa myös niiden liittämiseen liittyvää merkitystä. Vakioehtojen sitovuuden edellytyksenä pidetään yleisesti sitä, että sopimusosapuolella on ollut mahdollisuus tutustua ehtoihin ennen sopimukseen sitoutumista.¹³⁹ Vastaavasti myös SCoC-ohjeistusten kohdalla merkitystä on sillä, kuinka selkeästi ohjeistukseen on sopimuksessa viitattu sekä onko toimittajalla ollut tosiasiallinen mahdollisuus tutustua sen sisältöön ennen

---

¹³⁶ Hänninen 2022, s. 744–746.

¹³⁷ Hänninen 2022, s. 744. Ks. myös Rajavuori 2025, s. 343.

¹³⁸ Saarnilehto 2005, s. 17–18. Ks. Hemmo – Hoppu 2006, Vakiosopimukset, Vakioehdot.

¹³⁹ Ks. Saarnilehto 2005, s. 19.

sopimuksen tekemistä. Erityisesti laajojen ohjeistusten kohdalla voidaan joutua arvioimaan, ovatko ne tulleet asianmukaisesti osaksi sopimussuhdetta. Tällöin huomio kohdistuu erityisesti liitântätapaan, sopimuksen sisältöön sekä osapuolten tarkoitukseen antaa ohjeistukselle oikeudellisesti sitova asema.¹⁴⁰

Vaikka SCoC-ohjeistusten sisältö perustuu usein vapaaehtoiisiin vastuullisuusstandardeihin ja yritysten omiin vastuullisuusperiaatteisiin, niiden sisällyttäminen sopimukseen voi muuttaa niiden oikeudellista luonnetta olennaisesti. Tällöin kyse ei ole enää ainoastaan yrityksen vastuullisuustavoitteista tai eettisistä periaatteista, vaan sopimusvelvoitteista, joiden laiminlyöntiin voi liittyä sopimusoikeudellisia seuraamuksia.¹⁴¹ SCoC-ohjeistusten oikeudellinen merkitys syntyy siten ennen kaikkea sopimuksen kautta.

Yritysten näkökulmasta sopimusoikeudellinen sitovuus on merkityksellistä erityisesti siksi, että sen avulla vastuullisuusvaatimukset voidaan ulottaa myös toimittajien toimintaan. Samalla sopimus luo perustan vaatimusten seurannalle, valvonnalle ja tarvittaessa myös sopimusoikeudellisille seuraamuksille. Tässä suhteessa SCoC-ohjeistukset osoittavat, kuinka sopimusoikeudellisia mekanismeja voidaan hyödyntää toimitusketjujen hallinnassa sekä yritysvastuuta koskevien tavoitteiden edistämässä.

3.3.2 SCoC-ohjeistusten rikkominen sopimusrikkomuksena

Kun SCoC-ohjeistus on liitetty osaksi sopimussuhdetta, myös siihen sisältyvien vastuullisuusvaatimusten rikkominen voi tulla arvioitavaksi sopimusrikkomuksena. Tällöin huomio kohdistuu siihen, onko toimittaja laiminlyönyt sopimuksessa asetetun velvoitteen ja millaisia oikeudellisia seuraamuksia laiminlyöntiin voidaan liittää. Sopimusoikeudellisesta näkökulmasta ratkaisevaa ei siten ole velvoitteen vastuusisältö vaan se, että osapuolet ovat ottaneet sen osaksi keskinäistä sopimustaan.¹⁴²

Kaikkia vastuullisuusvaatimusten rikkomisia ei kuitenkaan voida arvioida samalla tavoin. Arvioinnissa merkitystä on erityisesti rikkomuksen vakavuudella, laajuudella sekä sillä, missä määrin rikottu velvoite on ollut keskeinen osa osapuolten välistä sopimussuhdetta. Lisäksi merkitystä voi olla sillä, onko kyse yksittäisestä poikkeamasta vai laajemmasta ja jatkuvasta

---

¹⁴⁰ Hemmo – Hoppu 2006, Liitântäperusteet, Nimenomainen tahdonilmaisu.

¹⁴¹ Ks. Rajavuori 2025, s. 339 ja s. 343.

¹⁴² Rajavuori 2025, s. 342 ja s. 355.

vastuullisuusvaatimusten laiminlyönnistä. Nämä seikat vaikuttavat myös siihen, millaisia sopimusoikeudellisia seuraamuksia rikkomukseen voidaan liittää.

Käytännössä vastuullisuusvaatimusten noudattamista valvotaan erilaisilla sopimusperusteisilla menettelyillä. SCoC-ohjeistuksiin sisältyy usein määräyksiä auditoinneista, raportointivelvollisuuksista, tietojen toimittamisesta sekä toimittajan yhteistyövelvollisuudesta tarkastusten yhteydessä. Näiden tarkoituksena ei ole pelkästään mahdollisten rikkomusten havaitseminen, vaan myös vastuullisuuspuutteiden tunnistaminen ja niiden korjaaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tältä osin SCoC-ohjeistukset kytkeytyvät läheisesti toimitusketjujen riskienhallintaan ja valvontaan.¹⁴³

Valvontamekanismien ohella useisiin SCoC-ohjeistuksiin sisältyy myös korjaavia toimenpiteitä koskevia menettelyjä. Mikäli auditoinnissa tai muuten toimitusketjun seurannan yhteydessä havaitaan puutteita, toimittajalle annetaan tavallisesti mahdollisuus korjata ne määräajassa ennen varsinaisten sopimusoikeudellisten seuraamusten käyttöä. Tällöin yrityksen rooli ei rajoitu pelkästään vaatimusten noudattamisen valvontaan, vaan se pyrkii aktiivisesti edistämään havaittujen puutteiden korjaamista ja vastuullisuuskäytäntöjen kehittämistä toimitusketjussaan. Tällainen lähestymistapa heijastaa ennakoivan oikeuden periaatteita, joissa painopiste on ongelmien ehkäisemisessä ja korjaamisessa jälkikäteisten seuraamusten sijaan. Sopimusten tehtävänä ei tällöin ole ainoastaan määrittää osapuolten vastuita ongelmatilanteissa, vaan myös tukea vastuullisuusvaatimusten toteutumista käytännössä.¹⁴⁴

Vastuullisuutta koskevien sopimuslausekkeiden tehokkuuden onkin esitetty perustuvan myös siihen, että ne kannustavat osapuolia vastuullisuustavoitteiden saavuttamiseen sen sijaan, että ne korostaisivat yksinomaan rikkomuksiin liittyviä seuraamuksia. Tällöin sopimusten tehtävänä ei ole pelkästään määrittää vastuullisuusvaatimusten vähimmäistasoa, vaan myös tukea vastuullisuuskäytäntöjen jatkuvaa kehittämistä ja yhteistyötä toimitusketjuissa.¹⁴⁵

Mikäli rikkomusta ei korjata tai kyse on vakavasta vastuullisuusvaatimuksen rikkomisesta, seurauksena voi olla tavanomaisten sopimusoikeudellisten seuraamusten soveltaminen. Näitä voivat olla esimerkiksi huomautukset, velvollisuus toteuttaa korjaavia toimenpiteitä, sopimussakot, vahingonkorvausvastuu tai viime kädessä sopimuksen purkaminen. Seuraamusten käyttö riippuu kuitenkin siitä, miten vastuullisuusvelvoitteet ja niiden rikkomisen

---

¹⁴³ Ks. Hänninen 2022, s. 744–745. Ks. myös Saloranta – Hurmerinta-Haanpää 2022, s. 228–229.

¹⁴⁴ Ks. Siedel – Haapio 2010, s. 673–674.

¹⁴⁵ Saloranta – Hurmerinta-Haanpää 2022, s. 228–229.

seuraukset on sopimuksessa määritelty.¹⁴⁶ Erityisesti vakavia ihmisoikeusloukkauksia, pakkotyön käyttöä tai muita olennaisia vastuullisuuspoikkeamia voidaan pitää sellaisina rikkomuksina, jotka voivat oikeuttaa sopimuksen päättämiseen.

Erityisiä tulkintakysymyksiä voi syntyä tilanteissa, joissa SCoC-ohjeistusten sisältämät vastuullisuusveloitteet on muotoiltu yleisluonteisesti tai viittaamalla kansainvälisiin vastuullisuusstandardeihin. Tällöin arvioitavaksi tulee, kuinka täsmällisesti veloitteet on määritelty ja millaisia konkreettisia veloitteita niiden voidaan katsoa asettavan toimittajalle. Mitä tarkemmin vastuullisuusvaatimukset on yksilöity sopimuksessa tai siihen liitetystä ohjeistuksessa, sitä selvemmin niiden rikkomiseen voidaan liittää oikeus- ja sopimusoikeudellisia seuraamuksia.¹⁴⁷

SCoC-ohjeistusten merkitys ei siten rajoitu yksittäisten sopimusrikkomusten seuraamusten määrittämiseen, vaan ne muodostavat osan laajempaa sopimuksellista järjestelyä, jonka avulla yritykset pyrkivät seuraamaan toimitusketjunjensa toimintaa, ehkäisemään vastuullisuusriskejä sekä ohjaamaan toimittajiensa toimintaa asetettujen vaatimusten mukaisesti. Näin SCoC-ohjeistukset toimivat paitsi sopimusveloitteiden lähteenä myös välineenä, jonka avulla yritykset voivat hallita toimitusketjuihinsa liittyviä vastuullisuusriskejä.

3.3.3 SCoC-ohjeistusten oikeudelliset rajoitukset ja käytännön haasteet

Vaikka SCoC-ohjeistukselle voidaan antaa sopimusoikeudellisesti sitova asema osana toimittajasopimusta, niiden käyttöön liittyy myös useita oikeudellisia ja käytännöllisiä rajoituksia. Keskeinen kysymys ei ole ainoastaan se, onko ohjeistus muodollisesti osa sopimusta, vaan myös se, kuinka hyvin sen sisältämät vastuullisuusvaatimukset välittyvät sopimusosapuolelle sekä kuinka tehokkaasti niitä voidaan käytännössä toteuttaa ja valvoa.

SCoC-ohjeistukset ovat usein liiteasiakirjoja, jotka sisältävät yksityiskohtaisia määräyksiä esimerkiksi ihmisoikeuksista, työoloista, ympäristövastuusta ja eettisestä liiketoiminnasta. Vaikka tällainen sääntelytapa mahdollistaa kattavien vastuullisuusvaatimusten sisällyttämisen osaksi sopimussuhdetta, ohjeistusten laajuus voi samalla vaikeuttaa niiden käytännön merkityksen arviointia. Mitä enemmän ohjeistukseen sisältyy erilaisia veloitteita, sitä haastavammaksi voi muodostua sen arvioiminen, mitä konkreettisia velvollisuuksia

---

¹⁴⁶ Rajavuori 2025, s. 350.

¹⁴⁷ Ks. Hänninen 2022, s. 745.

toimittajalle tosiasiallisesti asetetaan sekä miten niiden noudattamista voidaan valvoa käytännössä.¹⁴⁸

Oikeudellisesta sitovuudesta huolimatta SCoC-ohjeistusten käyttöä voi rajoittaa myös niiden sisältämien velvoitteiden yleisluontoisuus. Käytännössä vastuullisuusvaatimukset muotoillaan usein viittaamalla sovellettavaan lainsäädäntöön, kansainvälisiin vastuullisuusstandardeihin tai yleisiin eettisiin toimintaperiaatteisiin. Tällaiset määräykset voivat jättää avoimeksi myös sen, mitä konkreettisia toimia toimittajilta tosiasiallisesti edellytetään. Mitä väljemmin vastuullisuusvelvoitteet on muotoiltu, sitä vaikeampaa voi olla arvioida, milloin niiden voidaan katsoa tulleen rikotuiksi ja millaisia oikeudellisia seuraamuksia rikkomiseen voidaan liittää.

Sopimusoikeudellisesta näkökulmasta ongelmallista voi olla myös se, että vastuullisuusvaatimusten muodollinen sitovuus ei vielä takaa niiden toteutumista käytännössä. Toimittaja voi hyväksyä SCoC-ohjeistuksen osana sopimusta ilman, että sen sisältöä on käsitelty tarkemmin osapuolten välillä tai että toimittajalla on tosiasialliset valmiudet toteuttaa kaikkia siinä asetettuja vaatimuksia. Tämän vuoksi vastuullisuusvaatimusten tehokas toteutuminen edellyttää usein muutakin kuin niiden sisällyttämistä sopimukseen. Merkitystä voi olla esimerkiksi sillä, kuinka vastuullisuusvaatimuksista viestitään toimittajille, tarjotaanko niihin liittyvää koulutusta sekä millaisia yhteistyö- ja valvontamekanismeja toimitusketjuissa käytetään.

SCoC-ohjeistusten rajoitukset korostuvat erityisesti globaaleissa toimitusketjuissa, joissa ostajayritysten mahdollisuudet valvoa toimitusketjun alempien portaiden toimintaa voivat olla rajalliset. Vaikka sopimukseen voidaan sisällyttää auditointi-, raportointi- ja tiedonantovelvollisuuksia koskevia määräyksiä, yrityksen tosiasiallinen näkyvyys toimitusketjun kaikkiin osiin ei välttämättä ole riittävä. Tämän vuoksi sopimusoikeudelliset mekanismit eivät yksin riitä takaamaan vastuullisuusvaatimusten toteutumista koko toimitusketjussa.

Edellä esitetyt rajoitukset eivät kuitenkaan vähennä SCoC-ohjeistusten merkitystä. Vaikka sopimusperusteiset vastuullisuusvaatimukset eivät yksin riitä takaamaan niiden toteutumista käytännössä, ne antavat yrityksille keinon viestiä vastuullisuusodotuksistaan, ohjata toimittajiensa toimintaa ja edistää vastuullisuuden ennakoivaa hallintaa. SCoC-ohjeistusten merkitys ei siten rajoitu sopimusrikkomusten arviointiin tai seuraamusten käyttöön, vaan ne ovat osa laajempaa toimitusketjujen vastuullisuuden hallintaa.

---

¹⁴⁸ Ks. Hemmo – Hoppu 2006, Vakioehtojen ominaisuudet.

4 SCoC-ohjeistusten empiirinen analyysi

4.1 Tutkimusaineisto ja analyysin toteutus

Tutkielman empiirinen aineisto koostuu 20 yrityksen Supplier Code of Conduct -ohjeistuksista. Aineisto koostuu suomalaisten suuryritysten julkisesti saatavilla olevista SCoC-ohjeistuksista, jotka on kerätty yritysten verkkosivuilta. Mukaan on valittu eri toimialoilla toimivia yrityksiä, jotta aineisto tarjoaisi mahdollisimman monipuolisen kuvan siitä, millaisia vastuuvaatimuksia yritykset asettavat toimittajilleen ja muille toimitusketjun toimijoille sekä millä tavoin niiden toteutumista pyritään käytännössä edistämään.

Aineisto on muodostettu yritysten verkkosivuilla julkaistuista SCoC-ohjeistuksista. Tarkasteluun on valittu yrityksiä, joiden ohjeistukset ovat julkisesti saatavilla ja siten myös yritysten sidosryhmien saavutettavissa. Julkisesti saatavilla olevien SCoC-ohjeistusten tarkastelu on tutkimuskysymysten kannalta perusteltua, koska ne ilmentävät yritysten ulospäin viestimiä vastuullisuusvaatimuksia sekä niitä keinoja, joiden avulla yritykset pyrkivät ohjaamaan ja hallitsemaan toimitusketjujaan. Ohjeistukset muodostavat samalla julkisen kuvauksen siitä, millaista toimintaa yritys pitää vastuullisena, millaisia vaatimuksia se asettaa liikekumppaneille sekä millä tavoin se pyrkii seuraamaan ja valvomaan vaatimusten toteutumista toimitusketjuissa. Julkisten dokumenttien tarkastelu mahdollistaa siten myös sen arvioimisen, millaisen kuvan yritykset pyrkivät antamaan vastuullisuudestaan ja toimitusketjunsä hallinnasta ulkoisille sidosryhmille.

Tutkimusaineistoa analysoidaan laadullisen sisällönanalyysin avulla. Tarkoituksena ei ole arvioida yksittäisten yritysten vastuullisuuden tasoa tai ohjeistusten käytännön vaikuttavuutta, vaan tunnistaa aineistossa esiintyviä yhtäläisyyksiä ja eroja yritysten vastuullisuusvaatimuksissa sekä niiden toteuttamiseen liittyvissä menettelyissä. Analyysissä kiinnitetään huomiota erityisesti siihen, millaisia vastuullisuusvaatimuksia yritykset asettavat toimittajilleen, miten vaatimuksia pyritään ulottamaan toimitusketjun eri tasoille sekä millaisia valvonta-, seuranta- ja seuraamusmekanismeja ohjeistuksissa käytetään. Lisäksi tarkastellaan, millaisia yhteistyöhön, koulutukseen ja vastuullisuuden kehittämiseen liittyviä toimintatapoja yritykset hyödyntävät osana toimitusketjunsä ohjaamista.

Sisällöllisten teemojen lisäksi analyysissä tarkastellaan sitä, millaisiin kansainvälisiin vastuullisuusstandardeihin, periaatteisiin ja muihin normeihin yritysten vastuullisuusvaatimukset perustuvat. Huomiota kiinnitetään erityisesti siihen, missä määrin

ohjeistusten sisältö pohjautuu OECD:n toimintaohjeisiin monikansallisille yrityksille, YK:n yrityksii ja ihmisoikeuksia koskeviin ohjaaviin periaatteisiin tai Kansainvälisen työjärjestön ILO:n normeihin sekä siihen, millä tavoin näitä lähteitä on sisällytetty osaksi yritysten omia ohjeistuksia.

Sisällöllisen tarkastelun ohella analyysissä arvioidaan sitä, millaisen kuvan aineisto antaa SCoC-ohjeistusten roolista yritysten toimitusketjujen hallinnassa. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti vastuullisuusvaatimusten välittäminen toimitusketjuihin, liikekumppaneiden toiminnan ohjaaminen sekä ohjeistusten merkitys yritysten vastuullisuusviestinnässä. Lisäksi pyritään tarkastelemaan, näyttävätkö ohjeistukset ensisijaisesti toimittajia velvoittavina asiakirjoina vai laajempina toimitusketjujen hallinnan välineinä, joiden avulla yritykset pyrkivät edistämään vastuullisuutta ja vaikuttamaan liikekumppaneidensa toimintaan.

4.2 Suomalaisen yritysten SCoC-ohjeistusten sisältö

4.2.1 Kansainväliset standardit vastuullisuusvaatimusten perustana

Kerätyn aineiston perusteella yritysten SCoC-ohjeistukset nojaavat laajasti kansainvälisiin vastuullisuusstandardeihin ja muihin soft law-instrumentteihin. Useissa ohjeistuksissa viitataan OECD:n toimintaohjeisiin, YK:n ohjaaviin periaatteisiin, Kansainvälisen työjärjestön ILO:n normeihin sekä YK Global Compact-aloitteeseen. Kansainväliset standardit muodostavat siten keskeisen perustan, jonka pohjalta yritykset määrittelevät toimittajilleen ja muille liikekumppaneilleen asetettavat vastuullisuusvaatimukset.

Aineistossa esiintyy kuitenkin eroja siinä, kuinka näkyvästi kansainväliset vastuullisuusstandardit tuodaan esiin ja kuinka laajasti niiden varaan vastuullisuusvaatimukset rakennetaan. Näiden erojen havainnollistamiseksi tässä alaluvussa tarkastellaan lähemmin Keskon, Fortumin, Luhdan, Stora Enson ja OP:n ohjeistuksia. Yritykset on valittu tarkasteluun, koska niiden välillä esiintyy aineiston perusteella selviä eroja siinä, kuinka laajasti ja näkyvästi vastuullisuusstandardeihin viitataan. Tarkoituksena ei ole vertailla kaikkia aineiston yrityksiä keskenään, vaan havainnollistaa siinä esiintyviä eroja siinä, millaisiin kansainvälisiin standardeihin yritykset tukeutuvat ja kuinka näkyvästi ne tuodaan esiin SCoC-ohjeistuksissa.

Kansainvälisiin vastuullisuusstandardeihin viittaaminen on erityisen näkyvää Keskon, Fortumin ja Luhdan SCoC-ohjeistuksissa. Kesko toteaa yhteistyökumppaneilleen suunnattuun ohjeistuksensa ihmisoikeuksia koskevassa osiossaan sitoutuvansa YK:n ihmisoikeuksien julistukseen, YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, OECD:n toimintaohjeisiin, OECD:n

asianmukaisen huolellisuuden ohjeisiin vastuulliseen liiketoimintaan, ILO:n työelämän perusoikeuksia koskeviin normeihin, YK Global Compact -aloitteeseen, YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin, amfori BSCI:n Code of Conductiin sekä YK:n ohjaaviin periaatteisiin. Lisäksi Kesko edellyttää yhteistyökumppaniensa kunnioittavan, suojelevan ja edistävän näitä kansainvälisiä ihmisoikeusperiaatteita.¹⁴⁹

Fortum toteaa toimintaohjeensa palvelun- ja tavarantoimittajilleen perustuvan YK Global Compact -aloitteen periaatteisiin, joiden pohjalta toimittajille asetetaan vaatimuksia liiketoiminnan eettisyyden, ihmisoikeuksien, työelämän normien ja ympäristövastuun osalta. Toimintaohjeessa viitataan lisäksi kansainvälisesti tunnustettuihin ihmisoikeuksiin sekä International Bill of Human Rights -kokonaisuuteen. Työelämän normeja koskevassa osiossa puolestaan hyödynnetään useita ILO:n keskeisiä periaatteita, kuten järjestäytymisvapautta, pakkotyön kieltoa sekä lapsityön rajoittamista koskevia vaatimuksia. Ohjeistuksessa viitataan myös työhön pääsemiseksi vaadittavaa vähimmäisikää koskevaan ILO:n yleissopimukseen nro 138.¹⁵⁰

Aineiston yrityksistä Luhta tuo kansainväliset vastuullisuusstandardit esiin ohjeistuksessaan toimittajille ja liikekumppaneille kaikkein laajimmin. Ohjeistuksen mukaan sen perustana ovat muun muassa International Bill of Human Rights, ILO:n julistus työelämän perusoikeuksista, YK:n lapsen oikeuksien sopimus, YK:n naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus, OECD:n toimintaohjeet, YK Global Compact-aloite, YK:n kestävän kehityksen tavoitteet sekä amfori BSCI:n vastuullisen hankinnan periaatteet. Lisäksi Luhta korostaa, että toimintaohje ja kaikki sen liitteet muodostavat osan kaikkia Luhdan ja sen liikekumppaneiden välisiä sopimuksia.¹⁵¹

Stora Enso ei tuo kansainvälisiä vastuullisuusstandardeja esiin yhtä näkyvästi kuin Kesko, Fortum tai Luhta. Johdannon mukaan toimittajille laaditut toimintaohjeet perustuvat samoihin arvioihin kuin Stora Enson omaa toimintaa ohjaava Code of Conduct. Vaikka ohjeistuksissa viitataan nimenomaisesti vain ILO:n työhön pääsemiseksi vaadittavaan vähimmäisikään yleissopimukseen nro 138, sen sisältö käsittelee laajasti kansainvälisissä vastuullisuusstandardeissa korostettuja teemoja, kuten ihmisoikeuksia, työelämän oikeuksia, ympäristövastuuta ja asianmukaista huolellisuutta.¹⁵²

¹⁴⁹ Kesko, K Code of Conduct for Suppliers 2024, Ihmisoikeudet.

¹⁵⁰ Fortum, Toimintaohje palvelun- ja tavarantoimittajille 2020, Ihmisoikeudet, Työelämän normit.

¹⁵¹ Luhta, Supplier and Partner Code of Conduct 2024, Introduction, Compliance.

¹⁵² Stora Enso, Toimittajaohjeet toimittajille ja alihankkijoille 2021, Johdanto, Ihmis- ja työoikeudet.

Myös OP:n toimittajaohjeistuksessa viittaukset kansainvälisiin vastuullisuusstandardeihin ovat huomattavasti niukempia kuin aineiston muissa ohjeistuksissa. Ohjeistuksessa mainitaan nimenomaisesti ILO:n yleissopimus 138, mutta muita kansainvälisiä vastuullisuusstandardeja ei tuoda esiin samalla tavalla. Tästä huolimatta ohjeistuksen sisältö käsittelee pitkälti samoja vastuullisuusteemoja kuin useiden muiden yritysten ohjeistukset, kuten ihmisoikeuksia, työoloja, järjestäytymisvapautta ja ympäristövastuuta.¹⁵³

Aineiston perusteella yritysten vastuullisuusvaatimukset eivät muodostu täysin yrityskohtaisesti, vaan ne rakentuvat merkittävilta osin kansainvälisten vastuullisuusstandardien ja muiden soft law'n varaan. Yritysten välillä esiintyy kuitenkin eroja siinä, kuinka näkyvästi nämä lähteet tuodaan esiin ja kuinka laajasti niihin viitataan. Osa yrityksistä nimeää vastuullisuusvaatimustensa taustalla olevat kansainväliset standardit yksityiskohtaisesti ja liittää ne näkyvästi osaksi toimittajille asetettavia velvoitteita, kun taas toisissa ohjeistuksissa niiden vaikutus ilmenee ennen kaikkea vastuullisuusvaatimusten sisällössä ilman laajoja viittauksia yksittäisiin normilähteisiin.

Näin ollen SCoC-ohjeistusten voidaan nähdä toimivaan kansainvälisten vastuullisuusstandardien käytännön sovelluksina yritysten toimitusketjuissa. Yritykset eivät ainoastaan viittaa kansainvälisiin standardeihin vastuullisuusvaatimustensa taustalla, vaan hyödyntävät niiden sisältöä omien toimittajavaatimustensa perustana. Tämä ilmenee esimerkiksi siinä, että ihmisoikeuksia, työelämän normeja, ympäristövastuuta ja huolellisuusvelvoitetta koskevat vaatimukset toistuvat eri yritysten ohjeistuksissa pitkälti samankaltaisina riippumatta siitä, kuinka näkyvästi niiden taustalla olevat kansainväliset lähteet tuodaan esiin. Aineiston perusteella yritykset eivät kuitenkaan pääsääntöisesti sisällytä kansainvälisten standardien määräyksiä ohjeistuksiinsa sellaisenaan, vaan muokkaavat ne omiin tarpeisiinsa ja toimittajasuhteisiinsa sopiviksi vastuullisuusvaatimuksiksi. Näin kansainvälisten standardien sisältö välittyy yritysten omien ohjeistusten kautta osaksi toimitusketjujen käytännön ohjausta.

4.2.2 Toimittajille asetetut vastuullisuusvaatimukset

Tarkastellut SCoC-ohjeistukset osoittavat, että toimittajille asetetut vastuullisuusvaatimukset muodostavat sisällöllisesti varsin yhtenäisen kokonaisuuden. Vaikka yritykset painottavat vastuullisuuden eri osa-alueita ja muotoilevat vaatimuksensa vaihtelevalla tarkkuudella,

---

¹⁵³ OP Ryhmä, Supplier Code of Conduct 2024, Introduction, Compliance.

kaikkien ohjeistusten keskeisinä teemoina toistuvat ihmisoikeuksien kunnioittaminen, työelämän oikeuksien turvaaminen, ympäristövastuu sekä eettisen liiketoiminnan periaatteet. Vastuullisuus ei näin ollen rajoitu yksittäisten vaatimusten noudattamiseen, vaan toimittajilta edellytetään vastuullisuuden huomioimista, edistämistä ja riskien ennakoivaa hallintaa osana omaa liiketoimintaansa.

Tarkastelun havainnollistamiseksi tässä alaluvussa hyödynnetään erityisesti Fazerin, KONEen, Postin ja Fingridin SCoC-ohjeistuksia, sillä ne sisältävät yksityiskohtaisia kuvauksia toimittajille asetetuista vastuullisuusvaatimuksista ja havainnollistavat hyvin aineistossa esiintyviä keskeisiä teemoja. Esimerkkien tarkoituksena ei kuitenkaan ole rajata analyysiä ainoastaan kyseisiin yrityksiin, vaan kuvata aineistossa laajemmin esiintyviä vastuullisuusvaatimuksia.

Ihmisoikeuksia ja työelämän oikeuksia koskevat vaatimukset muodostavat keskeisen osan kaikkien tarkasteltujen yritysten ohjeistuksista. Toimittajilta edellytetään muun muassa syrjimättömyyttä, työntekijöiden tasapuolista kohtelua, pakkotyön ja lapsityön kieltoa sekä järjestäytymisvapauden kunnioittamista. Lisäksi vaatimukset koskevat kohtuullisia työaikoja, asianmukaista palkkausta sekä turvallisten ja terveellisten työolosuhteiden järjestämistä. Erityisesti Fazerin ohjeistuksessa työelämän oikeuksia on täsmennetty yksityiskohtaisesti ja siinä korostetaan esimerkiksi työntekijöiden oikeutta elämiseen riittävään palkkaan sekä ylityön vapaaehtoisuutta.¹⁵⁴

KONE puolestaan korostaa ihmisoikeusvaikutusten tunnistamista ja käsittelyä osana toimittajien huolellisuusmenettelyjä¹⁵⁵. Samansuuntaisesti Fingrid edellyttää toimittajilta riskiperusteista ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevaa asianmukaista huolellisuutta, jonka avulla toiminnan haitallisia vaikutuksia pyritään tunnistamaan, ehkäisemään, pysäyttämään ja lieventämään. Lisäksi toimittajien tulee tuntea olennaisilta osin oma arvoketjunsä sekä edellyttää ihmisoikeuksien kunnioittamista myös liiketoimintakumppaneiltaan.¹⁵⁶ Näin yritykset konkretisoivat yleiset vastuullisuusperiaatteet toimittajien toimintaa ohjaaviksi velvoitteiksi.

Ympäristövastuu muodostaa toisen keskeisen vaatimuskokonaisuuden. Kaikissa tarkastelluissa ohjeistuksissa toimittajilta edellytetään ympäristövaikutusten huomioimista ja ympäristölainsäädännön noudattamista, mutta useat yritykset asettavat lisäksi tätä laajempia vaatimuksia. Fazerin ohjeistuksessa ympäristövastuu ulottuu ilmastonmuutoksen hillintään, luonnon monimuotoisuuden suojeluun, metsäkadon ehkäisemiseen, vedenkäytön hallintaan

---

¹⁵⁴ Fazer Group, Supplier Code of Conduct 2021, Human Rights and labour, Working hours and wages.

¹⁵⁵ KONE, Toimittajien eettinen ohjesääntö 2025, Ihmisoikeushuolellisuusvelvoite.

¹⁵⁶ Fingrid, Yritysvastuuvaatimukset toimittajille 2024, Ihmisoikeudet, työ ja työelämä.

sekä eläinten hyvinvointiin¹⁵⁷. KONE korostaa ohjeessaan ympäristöriskien tunnistamista ja hallintaa sekä toimittajien velvollisuutta vähentää toimintansa hiilijalanjälkeä¹⁵⁸. Fingrid painottaa ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista, luonnon monimuotoisuuden suojelua, kiertotaloutta sekä ympäristöriskien ennakoivaa hallintaa varovaisuusperiaatteen mukaisesti¹⁵⁹. Postin ohjeistuksessa ympäristövastuu kytkeytyy erityisesti ilmastovaikutusten vähentämiseen, ja toimittajia kannustetaan kehittämään omia ympäristöjohtamisen käytäntöjään sekä vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään¹⁶⁰. Ympäristövastuu painottuu siten haitallisten vaikutusten ehkäisemiseen sekä niiden ennakoivaan hallintaan.

Lisäksi vastuullisuusvaatimukset ulottuvat liiketoiminnan eettisiin käytäntöihin. Kaikissa tarkastelluissa ohjeistuksissa kielletään lahjonta ja korruptio sekä edellytetään rehellistä ja läpinäkyvää liiketoimintaa. Toimittajilta vaaditaan myös eturistiriitojen välttämistä, kilpailulainsäädännön noudattamista sekä luottamuksellisten tietojen asianmukaista käsittelyä. KONEen ohjeistuksessa korostuvat lisäksi kansainvälisten kauppapakotteiden noudattaminen sekä riskiperusteinen huolellisuusvelvoite, joka ulottuu ihmisoikeus- ja ympäristöriskien lisäksi myös korruptio- ja petosriskeihin¹⁶¹. Fingrid edellyttää toimittajiltaan lisäksi rahanpesun torjuntaa, pakotelistojen huomioimista, vero- ja maksuvelvoitteiden asianmukaista hoitamista sekä tietojen antamista arvoketjun kestävyysvaikutuksista¹⁶². Fazer puolestaan painottaa eettisen liiketoiminnan yhteydessä kilpailuoikeuden, talouspakotteiden sekä immateriaalioikeuksien kunnioittamista¹⁶³.

Aineistossa yritysten väliset erot liittyvät ennen kaikkea siihen, kuinka yksityiskohtaisesti vastuullisuusvaatimukset on muotoiltu. Osa yrityksistä esittää toimittajilleen suhteellisen yleisiä periaatteita, kun taas toiset täsmentävät vaatimuksia yksityiskohtaisesti esimerkiksi työaikojen, palkkauksen, ympäristövaikutusten tai huolellisuusmenettelyjen osalta. Aineiston perusteella yritysten käsitys vastuullisen toiminnan keskeisistä osa-alueista on varsin yhtenäinen, mutta yritykset eroavat toisistaan siinä, kuinka yksityiskohtaisesti ne kuvaavat näiden vaatimusten toteuttamista käytännössä. Samalla aineisto osoittaa, miten

---

¹⁵⁷ Fazer Group, Supplier Code of Conduct 2021, Protection of the Environment.

¹⁵⁸ KONE, Toimittajien eettinen ohjesääntö 2025, Ympäristöhuolellisuusvelvoite, Ympäristö.

¹⁵⁹ Fingrid, Yritysvastuuvaatimukset toimittajille 2024, Ympäristö.

¹⁶⁰ Posti Group, Supplier Code of Conduct 2021, Environmental responsibility and climate impact.

¹⁶¹ KONE, Toimittajien eettinen ohjesääntö 2025, Kaupankäyntimääräysten noudattaminen, Asianmukainen huolellisuus.

¹⁶² Fingrid, Yritysvastuuvaatimukset toimittajille 2024, Lainsäädännön noudattaminen ja liiketoimintatavat.

¹⁶³ Fazer Group, Supplier Code of Conduct 2021, Business ethics.

vastuullisuusvaatimuksilla pyritään ohjaamaan toimittajia ennakoivaan toimintaan, ei pelkästään jälkikäteiseen sääntöjen noudattamiseen.

Tarkastellut ohjeistukset osoittavat, että ihmisoikeudet, työelämän oikeudet, ympäristövastuu ja eettinen liiketoiminta muodostavat vastuullisuusvaatimusten ytimen kaikissa tarkastelluissa ohjeistuksissa. SCoC-ohjeistukset toimivat siten välineenä, jonka avulla yritykset pyrkivät siirtämään vastuullisuutta koskevia odotuksia ja toimintatapoja toimitusketjuihinsa. Vaikka vaatimusten esitystapa ja yksityiskohtaisuus vaihtelevat yritysten välillä, niiden taustalla oleva käsitys vastuullisesta liiketoiminnasta on enimmäkseen yhteneväinen. Toimittajilta ei edellytetä ainoastaan yksittäisten sääntöjen noudattamista, vaan vastuullisuuden aktiivista huomioimista osana omaa liiketoimintaansa ja toimitusketjunjensa hallintaa.

4.2.3 Vaatimusten ulottaminen toimitusketjun eri tasoille

Aineiston perusteella SCoC-ohjeistusten vastuullisuusvaatimuksia ei rajata yrityksen välittömään sopimuskumppaniin, vaan niitä pyritään ulottamaan myös toimitusketjun seuraaville tasoille. Tämä osoittaa, että vastuullisuus nähdään veloitteena, jonka odotetaan välittyvän toimitusketjussa toimijalta toiselle. Vastuullisuuden toteuttaminen ei siten jää yksinomaan ostajayrityksen ja sen suoran sopimuskumppanin väliseksi suhteeksi, vaan sitä pyritään jäsentämään laajemmaksi sopimus- ja vastuuverkostoksi.

Aineistossa tämä ilmenee erityisesti kolmen toisiaan täydentävän mekanismin kautta: vastuullisuusvaatimusten ketjuttamisena toimittajien omiin sopimussuhteisiin, toimittajan velvollisuutena tuntee oma arvoketjunsä sekä ostajayrityksen pyrkimyksenä säilyttää vaikutusmahdollisuuksia myös toimitusketjun alemmilla tasoilla. Mekanismit muodostavat yhdessä keinon pyrkiä hallitsemaan vastuullisuusriskejä koko toimitusketjussa.

Perustasolla vaatimusten ulottaminen tarkoittaa sitä, että toimittajan on huolehdittava ohjeistusten periaatteiden noudattamisesta myös omien alihankkijoidensa toiminnassa. YIT edellyttää kumppaneiltaan ohjeistuksen toimintaperiaatteiden noudattamista kaikessa toiminnassa sekä varmistamaan, että samat periaatteet toteutuvat myös alihankkijoiden toiminnassa. YIT:n ohjeistuksen mukaan sopimuksen allekirjoittaminen sitoo kumppanin noudattamaan YIT Supplier Code of Conductia ja varmistamaan, että myös sen alihankkijat noudattavat sitä.¹⁶⁴ Finnairin ohjeistuksessa vastaava logiikka ilmenee velvollisuutena viedä ohjeiston mukaisia tai sitä vastaavia periaatteita eteenpäin omille toimittajille. Finnair edellyttää

---

¹⁶⁴ YIT, Supplier Code of Conduct 2020, Entry into force.

toimittajiensa noudattavan ohjeistusta paitsi Finnairille toimitettaessa, myös omissa suhteissaan työntekijöihin, toimitusketjuun ja muihin kolmansiin osapuoliin. Lisäksi toimittajan on vietävä ohjeisto tai vastaavat periaatteet eteenpäin omille toimittajilleen.¹⁶⁵ Näissä tapauksissa vastuullisuus ketjutetaan sopimusperusteisesti eteenpäin, jolloin välitön toimittaja saa aktiivisen roolin vastuullisuusvaatimusten eteenpäin välittäjänä.

Osassa ohjeistuksista vaatimusten ulottaminen menee pelkkää vastuullisuusperiaatteiden eteenpäin välittämistä pidemmälle, sillä toimittajalta edellytetään myös oman toimitus- ja arvoketjuna tuntemista sekä siihen liittyvien riskien hallintaa. Fingridin yritys vastuuvaatimuksissa toimittajan on varmistettava, että myös sen omat toimittajat noudattavat lainsäädäntöä ja sovittuja yritys vastuun vaatimuksia Fingridin toimituksiin liittyen. Lisäksi toimittajan tulee tuntea olennaisilta osin arvoketjuna ja noudattaa riskiperusteista ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevaa asianmukaista huolellisuutta haitallisten vaikutusten tunnistamiseksi, ennaltaehkäisemiseksi, pysäyttämiseksi ja lieventämiseksi.¹⁶⁶

Nordean SCoC-ohjeistuksessa sama logiikka ulottuu vielä pidemmälle toimitusketjun hallintaan. Toimittajan tulee sisällyttää ohjeistuksen veloitteet myös alihankkijoidensa sopimukseen ja luoda huolellisuusvelvoitteisiin perustuvat menettelytavat kestävyysriskien ja -vaikutusten tunnistamiseksi ja hallitsemiseksi koko arvoketjussa. Lisäksi toimittajilla tulee olla käytössään prosessi, jolla varmistetaan alihankkijoiden noudattavan SCoC-periaatteita sekä seurataan havaittujen puutteiden korjaamista.¹⁶⁷ Näin vastuullisuus ei rajoitu arvoketjun tuntemiseen ja riskien tunnistamiseen, vaan siitä muodostuu toimitusketjun sisäinen hallinta- ja valvontamekanismi.

Luhta puolestaan osoittaa, että vaatimusten ulottaminen toimitusketjun alemmille tasoille voi sisältää myös ostajayrityksen säilyttämää kontrollia siitä, mitä toimitusketjussa toimii. Luhdan Supplier and Partner Code of Conduct koskee yrityksen lisäksi sen liikekumppaneita, kuten toimittajia, alihankkijoita, valmistajia ja palveluntarjoajia. Ohjeistuksessa edellytetään, että kumppanit vastaavat myös siitä, että niiden alihankkijat noudattavat ohjeistusta. Lisäksi kumppaneiden on toimitettava Luhdalle luettelo alihankkijoistaan ja mahdollisista saatavilla olevista auditointiraporteista. Luhta varaa itselleen myös oikeuden kieltää tietyn alihankkijan käytön, mikäli siihen liittyy merkittäviä vastuullisuusriskejä.¹⁶⁸ Tämä osoittaa, että

---

¹⁶⁵ Finnair, Finnair Group Supplier Code of Conduct 2025, Introduction.

¹⁶⁶ Fingrid, Yritys vastuuvaatimukset toimittajille 2024, Lainsäädännön noudattaminen ja liiketoimintatavat, Ihmisoikeudet, työ ja työelämä.

¹⁶⁷ Nordea, Supplier Code of Conduct 2023, Suppliers' general obligations.

¹⁶⁸ Luhta, Supplier and Partner Code of Conduct 2024, Introduction, Sub-contractor Process, Monitoring.

vastuullisuuden ulottaminen toimitusketjuun ei merkitse ainoastaan normien edelleen välittämistä, vaan myös ostajayrityksen pyrkimystä säilyttää näkyvyys- ja vaikutusmahdollisuudet toimitusketjun alemmilla tasoilla.

Tarkastelun perusteella vastuullisuusvaatimusten ulottaminen toimitusketjun eri tasoille rakentuu kolmen toisiaan täydentävän mekanismin varaan. Ensimmäkin toimittajia velvoitetaan siirtämään vastuullisuusperiaatteita edelleen omille toimittajilleen ja alihankkijoilleen. Toiseksi toimittajilta edellytetään oman arvoketjunsä tuntemista sekä siihen liittyvien riskien tunnistamista ja hallintaa. Kolmanneksi osa yrityksistä pyrkii säilyttämään vaikutusmahdollisuuksia myös toimitusketjun alempiin tasoihin esimerkiksi alihankkijoiden ilmoittamista, seuranta ja hyväksyttävyyttä koskevien menettelyjen avulla. SCoC-ohjeistukset eivät näin rajoitu ainoastaan yrityksen ja sen välittömän toimittajan väliseen suhteeseen, vaan ne toimivat välineenä, jonka avulla vastuullisuusvaatimuksia pyritään ulottamaan koko toimitusketjuun. Samalla toimittajan asema muuttuu: sen odotetaan paitsi noudattavan vastuullisuusvaatimuksia omassa toiminnassaan, myös huolehtivan siitä, että ne toteutuvat sen omassa toimitus- ja sopimusverkostossa.

4.2.4 Vaatimusten valvonta ja seuraamukset

Aineiston perusteella vastuullisuusvaatimusten asettaminen ei yksin riitä, vaan yritykset pyrkivät varmistamaan niiden toteutumisen valvonta- ja seurantamekanismien avulla. SCoC-ohjeistuksissa vastuullisuus ei rajoitu toimittajille asetettuihin velvoitteisiin, vaan siihen liittyy myös niiden toteutumisen jatkuva seuranta ja ohjaus. Valvonnan tarkoituksena ei ole ainoastaan havaita rikkomuksia jälkikäteen, vaan myös ehkäistä vastuullisuusriskejä ennakolta ja pyrkiä edistämään vaatimusten toteutumista koko toimitusketjussa.

Valvonta perustuu aineistossa useisiin toisiaan täydentäviin keinoihin. Yritykset edellyttävät toimittajilta muun muassa omia valvonta- ja hallintajärjestelmiä, dokumentoitua seuranta, tietojen toimittamista sekä yhteistyötä mahdollisista tarkastuksissa. Näin vastuullisuuden toteutumisen seuranta ei jää yksinomaan ostajayrityksen tehtäväksi, vaan myös toimittajille asetetaan velvollisuus aktiivisesti seurata ja osoittaa vaatimusten noudattamista omassa toiminnassaan. Tällä tavoin vastuullisuusvaatimukset muodostuvat myös osaksi toimittajan sisäistä hallintaa.

Monissa ohjeistuksissa keskeinen valvontakeino on auditointioikeus. Nordea varaa itselleen oikeuden auditoida sekä toimittajan että tämän alihankkijoiden toimintaa varmistaakseen SCoC-vaatimusten noudattamisen. Nordean auditointioikeus ulottuu toimittajan ja

alihankkijoiden kaikkiin toimipaikkoihin sekä sopimuksen kannalta olennaisiin prosesseihin. Toimittajan on lisäksi huolehdittava siitä, että myös alihankkijat osallistuvat auditointeihin ja antavat tarvittavat tiedot tarkastusten toteuttamiseksi.¹⁶⁹ LähiTapiola puolestaan toteaa voivansa seurata yhteistyöperiaatteiden noudattamista esimerkiksi itsearviointien, kyselyiden, haastattelujen ja auditointien avulla. Lisäksi sillä on oikeus pyytää paikan päällä toteutettavaa auditointia tai käyttää riippumatonta kolmatta osapuolta tarkastusten suorittamiseen.¹⁷⁰ Näissä tapauksissa valvonta ei rajoitu yksittäisiin tarkastuksiin, vaan toimii välineenä, jonka avulla ostajayritys pyrkii varmistamaan vastuullisuusvaatimusten toteutumisen toimitusketjuissaan.

Myös Outokumpu ja Huhtamäki korostavat toimittajien velvollisuutta osoittaa vaatimusten noudattamisen käytännössä. Outokumpu edellyttää toimittajilta dokumentoitua näyttöä vaatimusten toteutumisesta sekä oikeutta saada tietoja ja toteuttaa auditointeja joko itse tai valtuuttamansa kolmannen osapuolen kautta. Lisäksi toimittajien tulee arvioida ja seurata omaa toimitusketjuaan sekä pystyä osoittamaan käytäntönsä pyydettyä.¹⁷¹ Huhtamäki puolestaan korostaa toimittajien omia hallintajärjestelmiä, koulutusta, sisäistä seurantaa sekä asiakirjojen säilyttämistä vaatimusten noudattamisen osoittamiseksi. Huhtamäki pidättää myös oikeuden toteuttaa itsearviointeja, tarkastuksia ja paikan päällä tehtäviä vierailuja joko itse tai kolmannen osapuolen välityksellä.¹⁷² Tällaiset määräykset osoittavat, että valvonta kohdistuu paitsi lopputuloksiin, myös niihin prosesseihin, joilla toimittaja pyrkii varmistamaan vastuullisuusvaatimusten toteutumisen omassa toiminnassaan.

Valvonta ei kuitenkaan aineistossa rajoitu pelkästään tarkastusoikeuksiin, vaan siihen liittyy myös velvollisuus puuttua havaittuihin epäkohtiin. Useissa ohjeistuksissa korjaavat toimenpiteet ovat ensisijainen keino vastuullisuuspuutteiden käsittelemiseksi. Outokumpu edellyttää toimittajien toteuttavan sovitut korjaavat ja ehkäisevät toimenpiteet, mikäli vaatimusten noudattamisessa havaitaan puutteita¹⁷³. Huhtamäki puolestaan odottaa toimittajien ryhtyvän viipymättä korjaaviin toimiin, ilmoittavan suunnitelmistaan sekä tarvittaessa hakevan tukea vaatimusten toteuttamiseksi.¹⁷⁴ LähiTapiola voi puolestaan pyytää yhteistyötaholta selvityksen toteutetuista tai suunnitelluista toimenpiteistä sekä asettaa määräajan havaittujen epäkohtien korjaamiselle¹⁷⁵. Näissä ohjeistuksissa valvonta kytkeytyy

---

¹⁶⁹ Nordea, Supplier Code of Conduct 2023, Audit.

¹⁷⁰ LähiTapiola, Yhteistyöperiaatteet 2025, Yhteistyöperiaatteiden noudattamiskäytännöt, Valvonta ja auditointi.

¹⁷¹ Outokumpu, Supplier Code of Conduct 2024, Compliance with this Supplier Code of Conduct.

¹⁷² Huhtamäki, Toimintaohjeet toimittajille 2023, Hallintajärjestelmät, Pääsyn salliminen valvontaa varten.

¹⁷³ Outokumpu, Supplier Code of Conduct 2024, Compliance and reporting of concerns.

¹⁷⁴ Huhtamäki, Toimintaohjeet toimittajille 2023, Näiden toimintaohjeiden noudattamatta jättäminen.

¹⁷⁵ LähiTapiola, Yhteistyöperiaatteet 2025, Periaatteiden olennainen rikkomus.

korjaavaan ohjeistukseen, jossa tavoitteena ei ole ensisijaisesti sanktioida rikkomuksista vaan varmistaa vastuullisuusvaatimusten toteutuminen käytännössä.

Vaikka korjaavat toimenpiteet ovat useimmiten ensisijainen keino puuttua havaittuihin ongelmiin, tarkastelluissa ohjeistuksissa varaudutaan myös vakavampiin seuraamuksiin. Nordea katsoo SCoC-ohjeistuksen rikkomisen olennaiseksi sopimusrikkomukseksi¹⁷⁶. LähiTapiolan yhteistyöperiaatteissa velvoitteiden olennainen rikkominen voi johtaa yhteistyön rajoittamiseen tai sopimuksen purkamiseen¹⁷⁷. Huhtamäki toteaa voivansa irtisanoa toimittajasopimuksen tai sulkea toimittajan tulevien liiketoimintamahdollisuuksien ulkopuolelle, mikäli vaadittuja korjaavia toimenpiteitä ei toteuteta¹⁷⁸. Outokumpu puolestaan varaa oikeuden päättää yhteistyön tai jättää toimittajan tulevien hankintojen ulkopuolelle, jos havaittuja puutteita ei korjata.¹⁷⁹ Seuraamukset ovat siten viimesijainen keino varmistaa vastuullisuusvaatimusten noudattaminen tilanteissa, joissa havaittuja puutteita ei korjata tai rikkomuksia pidetään vakavina.

Aineiston perusteella valvonta ja seuraamukset muodostavat järjestelmän, jossa painotetaan riskienhallintaa, dokumentoitua seuranta ja havaittujen puutteiden korjaamista. Yritykset eivät lähtökohtaisesti painota ankaria seuraamuksia, vaan vastuullisuuden jatkuvaa seuranta, avoimuutta ja mahdollisuutta korjata havaitut ongelmat. Samalla auditointioikeudet, tiedonantovelvollisuudet ja sopimuksen päättämismahdollisuudet osoittavat, että yritykset pyrkivät säilyttämään vaikutusmahdollisuuksia toimitusketjunsä toimintaan. SCoC-ohjeistukset ovat aineiston perusteella välineitä, joiden avulla yritykset pyrkivät ohjaamaan ja valvomaan vastuullisuusvaatimusten toteutumista toimitusketjuissaan. Aineiston perusteella ei kuitenkaan ole mahdollista arvioida, kuinka tehokkaasti nämä mekanismit käytännössä toimivat tai missä määrin ne onnistuvat ehkäisemään vastuullisuuspuutteita toimitusketjuissa.

4.2.5 Vastuullisuuden edistäminen ja toimittajien kehittäminen

Aineiston perusteella yritysten toimittajille asettamat vastuullisuusvaatimukset eivät rajoitu pelkästään velvoitteiden määrittelyyn tai niiden valvontaan, vaan niissä korostuu myös toimittajien vastuullisuuden kehittäminen. Vastuullisuus ymmärretään tällöin jatkuvana prosessina, jossa toimittajien odotetaan tunnistavan, ehkäisevän ja korjaavan

---

¹⁷⁶ Nordea, Supplier Code of Conduct 2023, Causes of termination.

¹⁷⁷ LähiTapiola, Yhteistyöperiaatteet 2025, Periaatteiden olennainen rikkominen.

¹⁷⁸ Huhtamäki, Toimintaohjeet toimittajille 2023, Näiden toimintaohjeiden noudattamatta jättäminen.

¹⁷⁹ Outokumpu, Supplier Code of Conduct 2024, Compliance and reporting of concerns.

vastuullisuusriskejä yhä tehokkaammin. Yritysten rooli ei siten rajoitu sääntöjen asettamiseen, vaan ne pyrkivät myös tukemaan toimittajien vastuullisten toimintatapojen kehittämistä.

Keskeinen keino vastuullisuuden edistämiseksi on toimittajien oman vastuullisuusjohtamisen vahvistaminen. Nokia edellyttää toimittajilta eettisiä toimintaperiaatteita, henkilöstöhallintoa, työterveyttä ja -turvallisuutta sekä ympäristövastuuta koskevia politiikkoja. Lisäksi toimittajien tulee nimetä vastuuhenkilöitä, ylläpitää koulutusjärjestelmiä sekä varmistaa, että työntekijät ymmärtävät vastuullisuuteen liittyvät oikeutensa ja velvollisuutensa.¹⁸⁰ Huhtamäki korostaa hallintajärjestelmien, koulutuksen, sisäisen seurannan sekä dokumentoitujen menettelytapojen merkitystä vastuullisuusvaatimusten toteuttamisessa¹⁸¹. Luhta puolestaan kannustaa toimittajiaan ottamaan käyttöön riskiperusteisia ihmisoikeus- ja ympäristövastuun due diligence -järjestelmiä, joiden avulla vastuullisuusriskejä voidaan tunnistaa, arvioida ja ehkäistä ennakoivasti¹⁸². Näissä vaatimuksissa vastuullisuus ei näyttäytyä vain ulkoisena velvoitteena, vaan se on tuotu osaksi toimittajan omaa johtamisjärjestelmää. Yritykset pyrkivät siten tekemään vastuullisuudesta osan toimittajien omaa johtamista ja päivittäistä toimintaa.

Toinen aineistossa korostuva keino on henkilöstön osaamisen vahvistaminen. Nokia edellyttää toimittajilta koulutussuunnitelmia sekä työntekijöiden osaamisen jatkuvaa kehittämistä heidän tehtäviensä edellyttämällä tavalla¹⁸³. Huhtamäki puolestaan korostaa johtamis- ja työntekijäkoulutusten merkitystä osana vastuullisuusvaatimusten toteuttamista¹⁸⁴. Luhta edellyttää toimittajien lisäävän työntekijöidensä tietoisuutta vastuullisuusperiaatteista sekä tarjoavan koulutusta esimerkiksi työelämän oikeuksiin ja eettiseen toimintaan liittyvissä kysymyksissä¹⁸⁵. Koulutusta koskevat määräykset osoittavat, että vastuullisuuden toteutuminen nähdään myös osaamiskysymyksenä. Vastuullisuusriskejä ei pyritä ehkäisemään yksinomaan kontrollin avulla, vaan varmistamalla, että työntekijöillä ja johdolla on riittävät valmiudet toimia vastuullisuusvaatimusten mukaisesti.

Yritysten vastuullisuuden kehittämiseen liittyvät odotukset voivat ulottua myös toimittajien strategiseen johtamiseen ja raportointiin. Nordea edellyttää toimittajiltaan ympäristöön, sosiaaliseen vastuuseen ja hyvään hallintotapaan liittyvien johtamisjärjestelmien sekä

---

¹⁸⁰ Nokia, Supplier Requirements on Sustainability 2024, Management Responsibility, Competence and Development.

¹⁸¹ Huhtamäki, Toimintaohjeet toimittajille 2023, Hallintajärjestelmät.

¹⁸² Luhta, Supplier and Partner Code of Conduct 2024, Respecting Human Rights, Protection of the Environment.

¹⁸³ Nokia, Supplier Requirements on Sustainability 2024, Competence and Development.

¹⁸⁴ Huhtamäki, Toimintaohjeet toimittajille 2023, Hallintajärjestelmät.

¹⁸⁵ Luhta, Supplier and Partner Code of Conduct 2024, Transparent Communication.

vastuullisuustavoitteiden käyttöönottoa. Lisäksi toimittajien odotetaan raportoivan vastuullisuussuorituskyvystään säännöllisesti ja toimittavan Nordean tarvitsemia ESG-tietoja esimerkiksi yritysvastuuraportointia koskevien sääntelyvaatimusten täyttämiseksi. Lisäksi toimittajilta edellytetään vastuullisuuteen liittyvien riskien jatkuvaa seurantaa sekä alihankkijoiden vastuullisuussuoriutumisen arviointia osana omaa johtamisjärjestelmää.¹⁸⁶ Tällaiset vaatimukset osoittavat, että vastuullisuuden kehittämisessä korostuvat suunnitelmallinen johtaminen ja jatkuva seuranta. ESG-tavoitteet, raportointivelvoitteet ja due diligence -menettelyt liittävät vastuullisuuden osaksi toimittajien toimintaa ja sen säännöllistä arviointia.

Aineistossa korostuu myös jatkuvan parantamisen periaate. Valio toteaa tavoittelevansa avointa ja rehellistä yhteistyötä toimittajiensa kanssa sekä kannustaa toimittajiaan ennakoivaan vuoropuheluun ja haasteiden avoimeen käsittelyyn¹⁸⁷. Luhta puolestaan kuvaa vastuullisuustyötään jatkuvan kehittämisen prosessina ja korostaa sekä omien että toimittajiensa toimintatapojen säännöllistä kehittämistä kansainvälisten standardien ja muuttuvan sääntelyn mukaisesti¹⁸⁸. Esimerkit viittaavat siihen, että vastuullisuutta tarkastellaan myös jatkuvan kehittämisen näkökulmasta. Yritysten ja toimittajien välinen yhteistyö sekä toimintatapojen säännöllinen arviointi ovat tällöin keskeisiä keinoja vastuullisuuden edistämässä.

Eriyisen kiinnostava havainto liittyy korjaaviin toimenpiteisiin. Useat yritykset eivät lähesty vastuullisuuspuutteita ensisijaisesti sanktioiden kautta, vaan pyrkivät kehittämään toimittajan toimintaa havaittujen puutteiden jälkeen. Valio edellyttää toimittajilta korjaavia toimenpiteitä havaittujen rikkomusten korjaamiseksi ja ilmoittaa voivansa tarvittaessa tukea toimittajaa käytettävissä olevien resurssien puitteissa¹⁸⁹. Luhta puolestaan toteaa voivansa tarjota toimittajille koulutusta, tukea ja korjaussuunnitelmia vastuullisuusvaatimusten toteuttamiseksi¹⁹⁰. Sen sijaan Outokumpu odottaa toimittajien toteuttavan korjaavia ja ehkäiseviä toimenpiteitä havaittujen puutteiden poistamiseksi¹⁹¹. Tämä viittaa siihen, että

---

¹⁸⁶ Nordea, Supplier Code of Conduct 2023, Suppliers' general obligations.

¹⁸⁷ Valio, Supplier and Distributor Code of Conduct 2022, Reporting, Remediation and Continuous Improvement.

¹⁸⁸ Luhta, Supplier and Partner Code of Conduct 2024, Introduction.

¹⁸⁹ Valio, Supplier and Distributor Code of Conduct 2022, Reporting, Remediation and Continuous Improvement.

¹⁹⁰ Luhta, Supplier and Partner Code of Conduct 2024, Complaints and Breaches.

¹⁹¹ Mikäli korjaavia ja ehkäiseviä toimenpiteitä ei toteuteta, yhteistyö voidaan päättää tai toimittaja sulkea tulevien liiketoimintamahdollisuuksien ulkopuolelle. Outokumpu, Supplier Code of Conduct 2024, Compliance with this Supplier Code of Conduct.

vastuullisuuspuutteisiin pyritään ensisijaisesti vastaamaan korjaavien toimenpiteiden avulla, kun taas sopimussuhteen päättäminen tulee kyseeseen lähinnä silloin, kun puutteita ei korjata.

Lisäksi useat yritykset ulottavat kehittämisvaatimuksensa toimittajien omiin toimitusketjuihin. Nokia edellyttää toimittajilta ympäristöön, työoloihin ja vastuullisiin mineraaleihin liittyvien vaatimusten asettamista omille alihankkijoilleen sekä näiden suorituskyvyn arviointia ja kehittämistä¹⁹². Huhtamäki puolestaan vaatii toimittajiaan soveltamaan samoja tai vastaavia vaatimuksia omiin toimittajiinsa ja alihankkijoihinsa¹⁹³. Luhta edellyttää toimittajiltaan alihankkijoiden seurantaan sekä mahdollistaa puuttumisen tilanteisiin, joissa alihankkijoihin liittyy merkittäviä ihmisoikeusriskejä¹⁹⁴. Tämä osoittaa, että vastuullisuuden kehittämisen kohteena ei ole ainoastaan yrityksen välitön sopimuskumppani, vaan vaikutus pyritään ulottamaan koko toimitusketjuun. Vastuullisuuden kehittämisessä korostuu myös riskien ennaltaehkäisy, sillä tavoitteena on ehkäistä riskien syntymistä jo toimitusketjun aikaisemmissa vaiheissa.

Tarkastellut ohjeistukset viittaavat siihen, että yritykset pyrkivät edistämään vastuullisuutta toimitusketjuissaan paitsi valvonnan myös toimittajien kehittämisen, ohjauksen ja tuen avulla. Vastuullisuus ei tällöin rajoitu toimittajille asetettuihin velvoitteisiin, vaan myös toimittajien osaamisen ja toimintatapojen kehittämiseen. Yritykset pyrkivät näin vahvistamaan toimittajien valmiuksia ehkäistä ja hallita vastuullisuusriskejä omassa toiminnassaan. Tämä viittaa siihen, että ostajayritykset eivät ainoastaan aseta odotuksia toimittajilleen, vaan pyrkivät myös ohjaamaan niiden toimintatapoja siten, että vastuullisuus tuodaan osaksi toimittajien toimintaa ja johtamista. Pelkkien toimintaohjeiden avulla ei kuitenkaan ole mahdollista arvioida, missä määrin nämä toimet käytännössä parantavat vastuullisuutta toimitusketjuissa, sillä aineisto kuvaa ensisijaisesti yritysten asettamia tavoitteita ja odotuksia toimittajien vastuullisuuden kehittämiseksi.

4.3 SCoC-ohjeistusten roolit ja merkitykset

4.3.1 Toimitusketjujen hallinta

Aineiston perusteella SCoC-ohjeistukset toimivat ennen kaikkea toimitusketjun hallinnan

---

¹⁹² Nokia, Supplier Requirements on Sustainability 2024, Supplier Management and Sustainability Requirements.

¹⁹³ Huhtamäki, Toimintaohjeet toimittajille 2023, Alihankkijat ja toimittajat.

¹⁹⁴ Luhta, Supplier and Partner Code of Conduct 2024, Sub-contractor process.

välineenä. Vaikka ohjeistukset sisältävät runsaasti vastuullisuutta koskevia periaatteita ja yritysten arvoja kuvaavia linjauksia, niiden merkitys ei rajoitu yritysten eettisten tavoitteiden ilmaiseeseen. Ohjeistusten avulla yritykset pyrkivät sisällyttämään vastuullisuuden osaksi toimitusketjunsä ohjausta, ohjaamaan toimittajiensa toimintaa sekä vahvistamaan vaikutusmahdollisuuksiaan myös ketjun alemmilla tasoilla. Näin ohjeistukset toimivat välineinä, joiden avulla yritykset pyrkivät vaikuttamaan myös oman organisaationsa ulkopuoliseen toimintaan.¹⁹⁵

Toimitusketjujen hallinnan tarve korostuu erityisesti kansainvälisissä toimitusketjuissa, joissa tuotteiden valmistus ja palveluiden tuottaminen tapahtuvat useiden erillisten toimijoiden kautta. Tällaisissa tilanteissa yrityksen mahdollisuudet valvoa ketjun kaikkien toimijoiden toimintaa ovat rajalliset, vaikka vastuullisuuteen liittyvät ongelmat voivat aiheuttaa merkittäviä oikeudellisia, taloudellisia tai maineeseen liittyviä seurauksia. Yrityksiltä edellytetäänkin yhä enemmän vastuullisuusriskien ennakoivaa tunnistamista, hallintaa ja dokumentointia koko toimitusketjussa.¹⁹⁶

Aineistossa toimitusketjujen hallinta näkyy erityisesti siinä, että vastuullisuusvaatimuksia pyritään ulottamaan välitöntä sopimusikumppania laajemmalle. Useat yritykset velvoittavat toimittajiaan asettamaan vastaavia vastuullisuusvaatimuksia omille toimittajilleen ja alihankkijoilleen sekä seuraamaan niiden toimintaa. Tällä tavoin vastuullisuus siirtyy asteittain toimitusketjun eri tasoille eikä jää vain ostajayrityksen ja sen suoran sopimusikumppanin väliseen sopimussuhteeseen. SCoC-ohjeistukset luovat näin mekanismin, jonka avulla vastuullisuusvaatimuksia pyritään ulottamaan myös niihin toimijoihin, joihin yrityksellä ei ole suoraa sopimussuhdetta. Tämä on merkittävää erityisesti siksi, että sopimusoikeudelliset velvoitteet sitovat lähtökohtaisesti vain sopimuksen osapuolia. Jotta vastuullisuusvaatimukset ulottuisivat myös toimitusketjun muihin toimijoihin, niitä on siirrettävä edelleen toimittajalta toiselle.

Toimitusketjujen hallinta perustuu aineiston perusteella myös tiedon tuottamiseen ja sen saatavuuden varmistamiseen. Yritykset edellyttävät toimittajilta raportointia, dokumentointia, itsearviointeja sekä vastuullisuutta koskevien tietojen toimittamista. Erityisesti ESG-tietojen raportointiin, riskienhallintaan ja huolellisuusvelvoitteeseen liittyvät vaatimukset osoittavat, että vastuullisuuden hallinta nähdään jatkuvana seuranta- ja arviointiprosessina. Tavoitteena ei

---

¹⁹⁵Ks Bird – Soundararajan 2020, s. 81–82.

¹⁹⁶ Ks. Hänninen 2022, s. 735.

näin ollen ole ainoastaan yksittäisten rikkomusten tunnistaminen, vaan toimitusketjun vastuullisuuteen liittyvien riskien tehokas hallinta.

Keskeinen osa hallintaa on myös valvonta. Auditointioikeudet, tiedonantovelvollisuudet sekä mahdollisuus tarkastaa toimittajien toimintaa antavat yrityksille keinoja seurata vastuullisuusvaatimusten toteutumista käytännössä. Aineistossa valvonnan merkitys ei kuitenkaan rajoitu pelkästään rikkomusten havaitsemiseen. Useissa ohjeistuksissa korostuvat myös korjaavat toimenpiteet, jatkuva parantaminen sekä toimittajien kehittäminen. Tämä viittaa siihen, että toimitusketjujen hallinta ei perustu yksinomaan ostajayrityksen suorittamaan valvontaan, vaan rakentuu osin myös yhteistyöhön perustuvan ohjauksen varaan. Hallintajärjestelmiä, koulutusta, riskienhallintamenettelyjä sekä omien toimitusketjujen seurantaan koskevat vaatimukset osoittavat, että toimittajien odotetaan ottavan aktiivisen roolin vastuullisuuden toteuttamisessa. Vastuullisuutta ei näin pyritä varmistamaan ainoastaan ulkoisen kontrollin avulla, vaan myös vahvistamalla toimittajien valmiuksia tunnistaa, ehkäistä ja hallita vastuullisuuteen liittyviä riskejä omassa toiminnassaan.

Vaikka aineiston perusteella yritykset pyrkivät ulottamaan vastuullisuusvaatimuksia koko toimitusketjuun, niiden vaikutusmahdollisuuksien voidaan arvioida heikkenevän toimitusketjussa alaspäin siirryttäessä. SCoC-ohjeistukset eivät tämän vuoksi yksin mahdollista toimitusketjun täydellistä hallintaa, vaan niiden merkitys perustuu ennen kaikkea yhteisten toimintaperiaatteiden luomiseen, läpinäkyvyyden lisäämiseen ja yritysten vaikutusmahdollisuuksien vahvistamiseen. Lisäksi SCoC-ohjeistusten tehokkuus riippuu pitkälti siitä, kuinka aktiivisesti yritykset seuraavat vaatimusten toteutumista sekä millaisia resursseja ne ovat valmiita käyttämään valvontaan, auditointeihin ja toimittajien kouluttamiseen. Pelkkä vastuullisuusvaatimusten asettaminen ei kuitenkaan vielä takaa niiden toteutumista käytännössä, vaan vaikutukset riippuvat siitä, miten vaatimuksia toimeenpannaan ja valvotaan toimitusketjun eri tasoilla.

Tarkastelun perusteella SCoC-ohjeistukset ovat osa yritysten laajempaa toimitusketjujen hallinta- ja riskienhallintajärjestelmää. Niiden avulla yritykset pyrkivät hallitsemaan vastuullisuusriskejä, lisäämään toimitusketjujen läpinäkyvyyttä sekä ohjaamaan toimitusketjunsä toimintaa myös suorien sopimussuhteiden ulkopuolelle. Ohjeistusten merkitys ei näin rajoitu yksittäisten vastuullisuusvaatimusten määrittelyyn, vaan ne toimivat välineinä, joiden avulla yritykset pyrkivät vaikuttamaan toimitusketjunsä vastuullisuuteen.

4.3.2 Yritysvastuun itsesääntely

Aineiston perusteella SCoC-ohjeistukset näyttävät toimitusketjujen hallinnan välineiden lisäksi yritysvastuun itsesääntelyn muotona. Niissä yritykset eivät ainoastaan viittaa voimassa olevaan lainsäädäntöön, vaan määrittelevät myös omia vastuullisuutta koskevia toimintaperiaatteitaan ja vaatimuksiaan, joita toimittajien edellytetään noudattavan. Näin yritykset asettavat toimitusketjuilleen normeja, jotka ylittävät lakisääteisen vähimmäistason. Tämä tekee SCoC-ohjeistuksista välineen, jonka avulla yritykset konkretisoivat ja soveltavat vastuullisuusnormeja omissa toimitusketjuissaan.

Kuten edellä on todettu, tarkastellut SCoC-ohjeistukset nojaavat laajasti kansainvälisiin vastuullisuusnormeihin. Yritykset soveltavat näitä periaatteita omissa toimitusketjuissaan ja muuntavat ne toimittajia koskeviksi sopimusperusteiksi vaatimuksiksi. Itsesääntelyn näkökulmasta olennaista on, että yritykset eivät ainoastaan omaksu kansainvälisiä vastuullisuusperiaatteita, vaan myös määrittelevät niiden käytännön sisällön ja toimeenpanon omissa toimitusketjuissaan.

Itsesääntelyn merkitys ei rajoitu yrityksen oman toiminnan ohjaamiseen, vaan sen avulla vastuullisuusvaatimuksia pyritään ulottamaan myös toimitusketjun seuraaville tasoille. Näin itsesääntely laajenee koko toimitusketjua koskevaksi normijärjestelmäksi. Itsesääntelyn merkitys korostuu erityisesti kansainvälisissä toimitusketjuissa, joissa tuotteiden valmistus ja palveluiden tuottaminen tapahtuvat useiden valtioiden alueella ja joissa vastuullisuusriskeihin liittyvä sääntely voi vaihdella huomattavasti. SCoC-ohjeistukset tarjoavat yrityksille mahdollisuuden asettaa toimitusketjuilleen yhtenäisiä vastuullisuusvaatimuksia riippumatta siitä, missä maassa toimittaja toimii. Tässä mielessä itsesääntely täydentää julkista sääntelyä ja mahdollistaa sellaisten vastuullisuushaasteiden käsittelyn, joihin kansallinen lainsäädäntö ei yksin riitä.

Vaikka itsesääntely tarjoaa yrityksille joustavan keinon edistää vastuullisuutta, siihen liittyy myös tiettyjä rajoituksia. Vaikka yritykset asettavat ohjeistuksissaan laajoja vastuullisuusvaatimuksia, ne määrittelevät samalla itse niiden sisällön, valvontamenettelyt ja seuraamukset. Tämän vuoksi itsesääntelyn vaikuttavuuden voidaan katsoa riippuvan pitkälti siitä, kuinka järjestelmällisesti yritykset seuraavat vaatimusten toteutumista ja miten ne puuttuvat havaittuihin puutteisiin. Julkisesti saataville olevien SCoC-ohjeistusten avulla ei myöskään voida arvioida, missä määrin yritysten asettamat vastuullisuusvaatimukset toteutuvat käytännössä toimitusketjun eri tasoilla. Vaikka yritykset pyrkivät ulottamaan

vastuullisuusvaatimuksia koko toimitusketjuun, niiden toteutuminen riippuu myös toimittajien sitoutumisesta ja kyvystä toteuttaa asetettuja vaatimuksia sekä yritysten mahdollisuuksista seurata vaatimusten noudattamista erilaisissa ympäristöissä.

Tarkastelun perusteella SCoC-ohjeistukset toimivat yritysvastuun itsesääntelyn välineinä, joiden avulla yritykset konkretisoivat kansainvälisiä vastuullisuusnormeja ja ulottavat niitä toimitusketjuihinsa. Ohjeistukset tarjoavat yrityksille keinon asettaa toimittajilleen yhtenäisiä vastuullisuusvaatimuksia myös tilanteissa, joissa kansallisen sääntelyn sisältö tai taso vaihtelee. Pelkkien ohjeistusten perusteella ei kuitenkaan voida arvioida niiden käytännön vaikutuksia toimitusketjujen vastuullisuuteen, sillä niiden toteutuminen riippuu viime kädessä toimeenpanosta ja seurannasta.

4.3.3 SCoC-ohjeistukset sopimus- ja viestintävälineenä

SCoC-ohjeistukset toimivat toimitusketjujen hallinnan ohella myös yritysvastuun sopimuksellisinä ja viestinnällisinä välineinä. Ohjeistusten avulla yritykset pyrkivät ennakoivasti ohjaamaan toimittajiensa toimintaa, sisällyttämään vastuullisuusvaatimuksia osaksi toimittajasuhteita ja samalla viestimään siitä, millaisia vastuullisuusperiaatteita ne edellyttävät toimitusketjuiltaan. Ohjeistukset eivät siten ainoastaan reagoi vastuullisuusongelmiin, vaan niiden avulla pyritään ohjaamaan toimitusketjujen toimintaa ennakoivasti ja vaikuttamaan siihen, millaisia vastuullisuusvaatimuksia toimitusketjussa noudatetaan.

Sopimusvälineenä SCoC-ohjeistusten tarkoituksena on luoda toimittajille yhtenäiset vastuullisuusvaatimukset. Useissa tarkastelluissa ohjeistuksissa edellytetään toimittajien sitoutuvan ohjeistuksen sisältöön. Samalla todetaan, että vaatimusten rikkominen voi johtaa korjaaviin toimenpiteisiin tai viime kädessä sopimussuhteen päättämiseen. Tällöin vastuullisuusvaatimukset kytketään osaksi toimittajasuhdetta riippumatta toimittajan sijainnista tai toimintaympäristöstä. Aineiston perusteella SCoC-ohjeistuksia voidaan pitää yhtenä keinona, jonka avulla yritykset pyrkivät sisällyttämään vastuullisuusnäkökulmia osaksi kaupallisia suhteitaan. Ohjeistukset perustuvat tyypillisesti yhtenäisiin vastuullisuusvaatimuksiin, joita sovelletaan kaikkiin toimittajiin. Tämä tukee vaatimusten johdonmukaista viestimistä ja valvontaa, mutta samalla yksittäisten toimittajien tilanteisiin liittyvät erityispiirteet voivat jäädä ohjeistuksissa vähemmälle huomiolle.

Samalla aineisto osoittaa, ettei SCoC-ohjeistusten merkitys perustu yksinomaan niiden oikeudelliseen sitovuuteen, koska pelkkä vastuullisuusvaatimusten kirjaaminen ohjeistuksiin ei vielä takaa niiden toteutumista käytännössä. Tästä syystä useat yritykset ovat rakentaneet

ohjeistusten tueksi auditointeihin, raportointiin, koulutukseen ja korjaaviin toimenpiteisiin perustuvia menettelyjä. Tämä viittaa siihen, että yritykset tunnistavat kirjallisten vaatimusten rajallisuuden ja pyrkivät varmistamaan niiden toimeenpanon jo ennen ongelmien kärjistymistä. Vastuullisuuden toteutuminen edellyttää käytännössä jatkuvaa vuorovaikutusta, seurantaa ja toimittajien sitoutumista asetettuihin tavoitteisiin.

Aineistossa korostuu myös ohjeistusten viestinnällinen ulottuvuus. Tarkastellut SCoC-ohjeistukset ovat julkisesti saatavilla yritysten verkkosivuilla, mikä viittaa siihen, ettei niiden tarkoituksena ole ainoastaan ohjata toimittajien toimintaa. Samalla yritykset tekevät niiden avulla näkyväksi sen, millaisia vastuullisuusperiaatteita ne edellyttävät toimitusketjuiltaan ja millä tavoin ne pyrkivät hallitsemaan toimitusketjuihin liittyviä vastuullisuusriskejä. Tämän vuoksi ohjeistukset toimivat myös välineenä, jonka kautta yritykset viestivät vastuullisuusperiaatteistaan laajemmin eri sidosryhmille.

Tältä osin SCoC-ohjeistukset voidaan nähdä keinona rakentaa luottamusta yritysten toimintaan, sillä niiden avulla yritykset pyrkivät osoittamaan, että vastuullisuuteen liittyviä kysymyksiä huomioidaan järjestelmällisesti toimitusketjuissa. Samalla ne tarjoavat sidosryhmille mahdollisuuden tarkastella yritysten julkisesti ilmoittamia vastuullisuusperiaatteita. Näin ohjeistukset eivät ole pelkästään sisäisen ohjauksen välineitä, vaan myös tapa viestiä yrityksen vastuullisuudesta ja tehdä siitä osa yrityksen julkista identiteettiä.

Julkisesti esitettyjen vastuullisuusperiaatteiden merkityksen voi nähdä liittyvän myös niiden uskottavuuteen. Koska SCoC-ohjeistukset ovat julkisesti saatavilla ja niillä viestitään yrityksen vastuullisuusperiaatteista myös ulospäin, niiden sisältämiä vaatimuksia voidaan tarkastella kriittisesti suhteessa yrityksen käytännön toimintaan. Pelkkä vastuullisuusvaatimusten tai tavoitteiden esittäminen ei vielä osoita niiden toteutumista käytännössä, minkä vuoksi yritysten vastuullisuusviestintä voi joutua ulkopuolisen arvioinnin kohteeksi.¹⁹⁷ Julkisesti esitetyt vastuullisuusperiaatteet voivat vahvistaa yrityksen vastuullista yrityskuvaa, mutta samalla ne altistavat yrityksen toiminnan myös kriittiselle tarkastelulle.

Tarkastelun perusteella SCoC-ohjeistukset täyttävät samanaikaisesti sekä sopimuksellisen että viestinnällisen tehtävän. Niiden avulla pyritään yhtäältä asettamaan toimittajille vastuullisuusvaatimuksia ja luomaan perusteita niiden valvonnalle. Toisaalta niiden avulla yritykset viestivät omasta vastuullisuudestaan ja siitä, miten ne pyrkivät hallitsemaan

---

¹⁹⁷ Ks. esim. Finnwatch, Skarppaako Luhta? Ilmastoraportointi ei ainakaan vielä vakuuttanut. 22.2.2024.

toimitusketjuihin liittyviä vastuullisuusriskejä. SCoC-ohjeistukset eivät näin näydydyt ainoastaan toimittajien toimintaa ohjaavina asiakirjoina, vaan myös osana yritysten vastuullisuutta koskevaa ulkoista viestintää.

4.3.4 Yhteenveto

Tarkastelun perusteella SCoC-ohjeistuksilla on yritysten toimitusketjuissa useita samanaikaisia tehtäviä. Ohjeistukset eivät näydydyt ainoastaan toimittajille suunnattuina toimintaohjeina, vaan laajempina välineinä, joiden avulla yritykset pyrkivät ohjaamaan toimitusketjuaan, konkretisoimaan vastuullisuusvaatimuksia sekä viestimään vastuullisuudesta ulkoisille sidosryhmille. Aineiston perusteella ohjeistusten merkitys ulottuu yksittäisiä vastuullisuusvaatimuksia laajemmalle, sillä ne muodostavat osan yritysten toimitusketjun hallinta, yritysvastuun toteuttamista ja vastuullisuusviestintää.

Keskeinen havainto on, että SCoC-ohjeistukset toimivat toimitusketjujen hallinnan välineinä. Yritykset pyrkivät niiden avulla välittämään vastuullisuusvaatimuksia toimitusketjun eri tasoille, keräämään tietoa toimitusketjujen toiminnasta sekä luomaan menettelyjä vastuullisuusvaatimusten valvontaa ja seurantaa varten. Samalla vastuullisuuden toteuttaminen ei aineiston perusteella perustu yksinomaan valvontaan ja sanktioihin, vaan myös toimittajien kehittämiseen, koulutukseen ja jatkuvan parantamisen periaatteeseen. Vastuullisuus näydydyt siten osana laajempaa toimitusketjujen hallintaa, jossa pyritään sekä ehkäisemään riskejä että vahvistamaan toimittajien valmiuksia toimia vastuullisesti.

Aineisto osoittaa myös, että SCoC-ohjeistukset toimivat yritysvastuun itsesääntelyvälineinä. Yritykset eivät ainoastaan viittaa kansainvälisiin vastuullisuusnormeihin, vaan myös pyrkivät soveltamaan ja konkretisoimaan niitä omissa toimitusketjuissaan. Näin kansainväliset vastuullisuusperiaatteet muuttuvat toimittajia koskeviksi käytännön vaatimuksiksi, joiden avulla yritykset pyrkivät luomaan yhtenäisiä toimintatapoja erilaisissa toimintaympäristöissä. Itsesääntelyn avulla yritykset pyrkivät ulottamaan vastuullisuusvaatimuksia myös sellaisiin toimitusketjun toimijoihin, joihin niillä ei ole suoraa sopimussuhdetta.

Lisäksi tarkastelu osoittaa, että SCoC-ohjeistuksilla on myös viestinnällinen ulottuvuus. Koska ohjeistukset ovat julkisesti saatavilla, niiden tarkoituksena ei ole ainoastaan ohjata toimittajien toimintaa, vaan myös tehdä näkyväksi yritysten vastuullisuusperiaatteita ja toimitusketjujen hallintaa koskevia tavoitteita. Ohjeistusten avulla yritykset voivat osoittaa sidosryhmilleen, millaisia vaatimuksia ne asettavat toimittajilleen ja millä tavoin vastuullisuuteen liittyviä riskejä pyritään hallitsemaan toimitusketjuissa.

S-CoC-ohjeistusten merkitys ei kuitenkaan määräydy yksinomaan niiden sisällön perusteella, vaan myös sen mukaan, millainen asema niille annetaan toimittajasuhteissa. Vaikka ohjeistuksissa asetetaan yksityiskohtaisia vastuullisuusvaatimuksia, niiden sopimusoikeudellinen sitovuus edellyttää, että ne on asianmukaisesti liitetty osaksi osapuolten välistä sopimussuhdetta. Pelkkä julkisesti saatavilla oleva ohjeistus ei siten sellaisenaan sido toimittajaa. Tämän vuoksi tarkastelun avulla voidaan arvioida ennen kaikkea yritysten vastuullisuusodotuksia ja hallintakeinoja, mutta ei sitä, missä määrin ohjeistukset ovat yksittäisissä toimittajasuhteissa oikeudellisesti sitovia.

Samalla tarkastelu tuo esiin myös aineiston keskeisen rajoituksen. Julkisesti saatavilla olevat S-CoC-ohjeistukset kuvaavat ennen kaikkea yritysten vastuullisuustavoitteita, toimintaperiaatteita ja toimittajille asetettuja vaatimuksia. Niiden perusteella ei kuitenkaan voida arvioida, missä määrin asetetut vastuullisuusvaatimukset toteutuvat käytännössä toimitusketjujen eri tasoilla tai kuinka tehokkaasti niiden avulla onnistutaan ehkäisemään vastuullisuusriskejä. Aineisto osoittaa siten ennen kaikkea, miten yritykset pyrkivät hallitsemaan toimitusketjunsä vastuullisuutta sekä millaisen kuvan ne haluavat antaa vastuullisuuden toteuttamisesta toimitusketjuissaan.

5 Johtopäätökset ja pohdintaa

5.1 SCoC-ohjeistukset yritys vastuun itsesääntelyn välineenä

Supplier Code of Conduct -ohjeistukset näyttäytyvät tutkielman perusteella välineinä, joiden avulla yritykset pyrkivät hallitsemaan toimitusketjuihinsa liittyviä vastuullisuusriskejä sekä välittämään vastuullisuusvaatimuksia toimittajilleen. Tutkielmassa tarkastellut ohjeistukset sisältävät laajasti ihmisoikeuksiin, työoloihin, ympäristövastuuseen sekä liiketoiminnan eettisyyttä koskevia vaatimuksia, joiden avulla yritykset pyrkivät ohjaamaan toimitusketjujensa toimintaa omien vastuullisuusperiaatteidensa mukaisesti. SCoC-ohjeistukset eivät siten näyttäydy pelkästään vastuullisuusviestinnän välineenä, vaan myös käytännön ohjausmekanismina, jolla yritykset pyrkivät vaikuttamaan toimitusketjujen toimintatapoihin. Samalla on kuitenkin huomattava, että aineisto kertoo ennen kaikkea yritysten asettamista tavoitteista ja siitä, millaisia vastuullisuusodotuksia ne pyrkivät välittämään toimitusketjuilleen.

Tutkielman perusteella SCoC-ohjeistukset toimivat ennen kaikkea yritys vastuun itsesääntelyn välineenä. Ohjeistusten avulla yritykset konkretisoivat omia vastuullisuusperiaatteitaan ja siirtävät kansainvälisiä vastuullisuusnormeja osaksi toimitusketjujen toimintaa. Tarkastelluissa ohjeistuksissa viitattiin toistuvasti esimerkiksi YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskeviin ohjaaviin periaatteisiin, OECD:n toimintaohjeisiin monikansallisille yrityksille sekä Kansainvälisen työjärjestön keskeisiin normeihin. Tältä osin SCoC-ohjeistukset näyttäytyvät keinona täydentää julkisoikeudellista sääntelyä tilanteissa, joissa lainsäädäntö ei yksin ulotu yrityksen koko toimitusketjuun tai kykene riittävän yksityiskohtaisesti ohjaamaan toimitusketjujen vastuullisuutta. Toisaalta se, että yritykset itse määrittelevät, miten vastuullisuusnormeja tulkitaan ja sovelletaan omissa toimitusketjuissaan, tuo esiin myös itsesääntelyn rajoituksia. Ohjeistukset voivat yhtenäistää vastuullisuusodotuksia, mutta niiden perusteella ei vielä voida arvioida, miten nämä odotukset toteutuvat käytännössä.

Aineistossa korostuu kuitenkin myös se, ettei SCoC-ohjeistusten tehtävä rajoitu vastuullisuusvaatimusten määrittelyyn. Ohjeistuksiin sisältyy nimittäin usein myös auditointeja, raportointeja, tiedonantovelvollisuuksia sekä korjaavia toimenpiteitä koskevia määräyksiä. Tämä viittaa siihen, että vastuullisuus ymmärretään toimitusketjuissa jatkuvana ja ennakoivasti hallittavana prosessina, jonka toteutumista pyritään seuraamaan ja tukemaan. SCoC-ohjeistukset näyttäytyvät siten osana yritysten laajempaa pyrkimystä hallita toimitusketjuihin liittyviä vastuullisuusriskejä ja edistää vastuullisuusvaatimusten toteutumista myös oman organisaation ulkopuolella. Samalla tämä korostaa, että vastuullisuuden toteutuminen

rakentuu pitkälti muiden toimijoiden sitoutumisesta ja yhteistyöstä, ei pelkästään ohjeistusten olemassaolosta.

Tutkielman perusteella SCoC-ohjeistusten merkitys ei siten rajoitu yksittäisten vastuullisuusvaatimusten asettamiseen, vaan niiden avulla yritykset pyrkivät rakentamaan toimitusketjuihin yhteistä vastuullisuuskehystä. Ohjeistusten tavoitteena on luoda toimittajilleen yhdenmukaiset vastuullisuusodotukset sekä määrittää menettelytapoja, joiden avulla vastuullisuusvaatimusten toteutumista voidaan seurata ja arvioida. Samalla ne toimivat välineenä, jonka avulla yritykset voivat ennakoivasti ulottaa vastuullisuusodotuksiaan toimitusketjun eri toimijoihin. Tässä näkyy kuitenkin myös keskeinen jännite: mitä pidemmälle vastuullisuusvaatimuksia ketjutetaan, sitä riippuvaisemmaksi niiden toteutuminen tulee muiden toimijoiden toiminnasta.

Kokonaisuutena tarkasteltuna SCoC-ohjeistukset näyttävät yritysten käyttämänä itsesääntelyn välineenä, jonka avulla vastuullisuusvaatimuksia pyritään välittämään toimitusketjuihin sekä tukemaan niiden toteutumista. Ohjeistukset ilmentävät yritysten pyrkimystä hallita toimitusketjuihin liittyviä vastuullisuusriskejä ja luoda yhteisiä toimintaperiaatteita toimitusketjun eri toimijoille. Samalla on kuitenkin perusteltua korostaa, että aineiston perusteella voidaan arvioida yritysten asettamia tavoitteita ja ohjeistusten sisältämiä vaatimuksia. Sen sijaan ohjeistusten käytännön vaikutusten arviointi edellyttäisi erillistä tarkastelua siitä, miten toimittajat tosiasiallisesti noudattavat ohjeistuksia ja kuinka tehokkaasti ne käytännössä edistävät vastuullisuuden toteutumista toimitusketjuissa. Tämän vuoksi tutkielman perusteella voidaan arvioida ennen kaikkea sitä, millaisena välineenä yritykset itse esittävät SCoC-ohjeistukset ja millaisia tavoitteita niille asetetaan. Sen sijaan niiden tosiasiallinen vaikuttavuus toimitusketjuissa jää tämän aineiston perusteella avoimeksi. Tämän vuoksi SCoC-ohjeistuksia voidaan pitää ensisijaisesti yritysten tavoitteita, vastuullisuusodotuksia ja hallintakeinoja kuvaavina asiakirjoina. Sen sijaan niiden tosiasiallisen merkityksen arviointi toimitusketjujen käytännön toiminnassa edellyttäisi jatkotutkimusta.

5.2 Vastuun jakautuminen ja ketjuttaminen toimitusketjuissa

SCoC-ohjeistusten perusteella vastuullisuuden toteuttamiseen liittyviä velvollisuuksia kohdistetaan merkittävässä määrin toimittajille. Toimittajilta edellytetään oman toimintansa vastuullisuuden lisäksi myös sitä, että ne huolehtivat vastuullisuusvaatimusten toteutumisesta omassa toimitusketjussaan. Useissa ohjeistuksissa toimittajia veloitetaan välittämään vastaavat vaatimukset edelleen omille alihankkijoilleen ja liikekumppaneilleen. Näin

vastuullisuusvaatimukset pyritään ulottamaan mahdollisimman laajasti toimitusketjun eri tasoille.

Tarkastellut ohjeistukset osoittavat siten, että SCoC-ohjeistusten keskeisenä tehtävänä on ulottaa yritysten vastuullisuusodotukset oman organisaation ulkopuolelle. Vastuun jakautuminen näyttäytyy tällöin ennen kaikkea velvollisuuksien ketjuttamisena toimitusketjussa: toimittajien odotetaan paitsi noudattavan vastuullisuusvaatimuksia itse, myös välittävän niitä edelleen omille alihankkijoilleen ja liikekumppaneilleen. Samalla toimittajille asetetaan usein velvollisuus seurata oman toimitusketjunsä toimintaa ja puuttua havaittuihin vastuullisuuspuutteisiin, mikä laajentaa niiden vastuuta oman välittömän toimintansa ulkopuolelle. Tarkastelun perusteella vastuullisuuden toteutuminen rakentuu siten osittain myös niiden toimijoiden toiminnan varaan, joille vastuullisuusvaatimuksia ketjutetaan.

Aineiston perusteella SCoC-ohjeistuksia ei kuitenkaan voida pitää pelkästään vastuun siirtämisen välineenä. Vaikka toimittajille asetetaan laajoja velvollisuuksia, yritykset varaavat itselleen myös mahdollisuuden seurata, valvoa ja ohjata vastuullisuusvaatimusten toteutumista. Tätä ilmentävät esimerkiksi auditointeja, raportointivelvollisuuksia, tiedonantovelvollisuuksia sekä korjaavia toimenpiteitä koskevat määräykset, joiden avulla yritykset voivat seurata vastuullisuusvaatimusten toteutumista ja puuttua havaittuihin puutteisiin. Tämä viittaa siihen, ettei vastuun jakautuminen merkitse yritysten näkökulmasta vastuusta luopumista, vaan pikemminkin vastuullisuuden hallinnan ulottamista toimitusketjun eri tasoille.

Useissa ohjeistuksissa vastuullisuuden toteuttaminen näyttäytyy lisäksi jatkuvana kehittämisprosessina eikä pelkästään vaatimustenmukaisuuden valvontana. Toimittajille annetaan usein mahdollisuus korjata havaittuja puutteita ennen ankarampien seuraamusten käyttöä, ja vastuullisuuden edistämiseen voi liittyä myös toimittajien ohjaamista, neuvontaa sekä joissakin tapauksissa koulutusta koskevia määräyksiä. Tämä viittaa siihen, että yritykset pyrkivät tukemaan vastuullisuusvaatimusten toteutumista myös muilla keinoilla kuin sopimusoikeudellisilla seuraamuksilla. Samalla aineistossa korostuu, että vastuullisuuden toteutuminen nähdään prosessina, joka edellyttää toimittajien sitoutumista sekä yritysten ja toimittajien välistä jatkuvaa vuorovaikutusta.

Kokonaisuutena tarkasteltuna SCoC-ohjeistukset näyttäytyvät välineenä, jonka avulla vastuullisuuteen liittyviä velvollisuuksia kohdistetaan ja ketjutetaan toimitusketjun eri toimijoille. Samalla yritykset pyrkivät varaamaan itselleen mahdollisuuden seurata, valvoa ja ohjata näiden velvollisuuksien toteutumista sekä tukea niiden käytännön toteuttamista.

Vastuun jakautuminen näyttäyty siten aineistossa ennen kaikkea vastuullisuusvaatimusten ketjuttamisena toimitusketjun eri tasoille, ei yritysten vastuun täydellisenä siirtämisenä toimitusketjun muille toimijoille.

5.3 SCoC-ohjeistusten sopimusoikeudellinen merkitys

SCoC-ohjeistusten sopimusoikeudellisen sitovuuden kannalta ratkaisevaa on se, millä tavoin ohjeistus on liitetty osaksi osapuolten välistä sopimussuhdetta. Pelkkä yrityksen laatima tai julkaisema SCoC-ohjeistus ei sellaisenaan vielä sido toimittajaa, vaikka siinä asetettaisiin yksityiskohtaisia vastuullisuusvaatimuksia toimitusketjun toimijoille. Ohjeistuksen oikeudellinen merkitys ei siten määräydy sen sisällön perusteella, vaan sen mukaan, onko ohjeistus sisällytetty osaksi osapuolten välistä sopimusta. Vasta tällöin vastuullisuusvaatimukset voivat muodostua toimittajaa sitoviksi sopimusvelvoitteiksi.

Kun SCoC-ohjeistus on liitetty osaksi sopimussuhdetta, sen sisältämät vastuullisuusvaatimukset voivat saada samanlaisen oikeudellisen aseman kuin muutkin sopimusvelvoitteet. Tällöin vastuullisuutta koskevat periaatteet eivät jää pelkästään yrityksen omiksi tavoitteiksi tai eettisiksi linjauksiksi, vaan niistä tulee osa osapuolten välistä sopimussuhdetta. Tarkastellut ohjeistukset osoittavat, että yritykset pyrkivät hyödyntämään sopimussuhteita välineenä, jonka avulla vaatimuksia voidaan ulottaa myös oman organisaation ulkopuolelle toimitusketjun muihin toimijoihin.

Pelkkä sopimusoikeudellinen sitovuus ei kuitenkaan vielä takaa, että ohjeistuksissa asetetut velvoitteet toteutuvat käytännössä. Toteutumisen kannalta merkitystä on myös vaatimusten sisällöllä, täsmällisyydellä sekä sillä, kuinka hyvin ne välittyvät toimitusketjun toimijoille. Mitä yleisluonteisimmiksi vaatimukset jäävät, sitä vaikeampaa niiden sisältöä ja mahdollista rikkomista voi olla arvioida. Lisäksi merkitystä voidaan antaa sille, onko toimittajalla ollut tosiasiallinen mahdollisuus tutustua ohjeistuksen sisältöön ja soveltaa sitä omassa toiminnassaan. Tämän vuoksi ohjeistusten merkitys ei määräydy yksinomaan niiden muodollisen sitovuuden perusteella.

Vastuullisuuteen liittyvien velvoitteiden käytännön toteuttaminen edellyttää usein muutakin kuin niiden sisällyttämistä sopimusasiakirjoihin. Mitä laajemmista ja yksityiskohtaisemmista määräyksistä on kyse, sitä tärkeämmäksi muodostuu se, että toimittajat ovat tosiasiallisesti tietoisia niille asetetuista velvoitteista ja ymmärtävät niiden sisällön. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna ohjeistusten merkitys ei riipu ainoastaan niiden oikeudellisesta sitovuudesta vaan

myös siitä, kuinka onnistuneesti yritykset kykenevät välittämään niitä toimitusketjunsä toimijoille.

SCoC-ohjeistusten sisällyttäminen osaksi sopimussuhdetta on niiden sopimusoikeudellisen sitovuuden keskeinen edellytys, sillä ilman sopimusoikeudellista perustaa ohjeistuksille ei synny osapuolia sitovaa oikeudellista merkitystä. Sopimukseen liittäminen ei kuitenkaan yksin määritä sitä, millainen merkitys ohjeistuksilla on käytännössä. Näin ollen ohjeistusten rooliin vaikuttavat myös niiden sisältö, selkeys ja tapa, jolla ne välittyvät toimitusketjun toimijoille. Tässä suhteessa SCoC-ohjeistukset toimivat paitsi sopimusoikeudellisena välineenä myös keinona, jonka yritykset pyrkivät ulottamaan vastuullisuusvaatimuksia osaksi toimittajasuhteita ja toimitusketjujen toimintaa.

5.4 SCoC-ohjeistusten merkitys ja rajoitukset

SCoC-ohjeistukset ovat osa kehitystä, jossa yrityksiltä odotetaan aiempaa aktiivisempaa roolia toimitusketjunsä vastuullisuuden hallinnassa. Ohjeistukset kokoavat yhteen vastuullisuusodotuksia ja välittävät niitä toimittajille sekä muille toimitusketjun toimijoille. Samalla ne sijoittuvat yritysvastuun alueella, jossa itsesäätely, sopimussuhteet ja sidosryhmien odotukset kietoutuvat toisiinsa. Tässä mielessä SCoC-ohjeistukset ovat osa yritysten laajempaa vastuullisuuden rakennetta eivätkä pelkästään yksittäisiä toimintaohjeita.

Julkisina asiakirjoina SCoC-ohjeistuksilla on myös viestinnällinen ulottuvuus. Ohjeistukset tekevät näkyväksi, millaisia vastuullisuusperiaatteita yritykset pitävät tärkeinä ja millaisin keinon ne pyrkivät hallitsemaan toimitusketjuihin liittyviä riskejä. Tämän vuoksi ne toimivat sekä toimitusketjun ohjaamisen että vastuullisuusviestinnän välineinä. Samalla ne rakentavat ulospäin kuvaa yrityksestä, joka tunnistaa vastuullisuuskysymykset ja pyrkii vastaamaan niihin järjestelmällisesti.

Itsesäätelyn keskeinen rajoitus liittyy kuitenkin siihen, mitä ohjeistuksista voidaan todella päätellä. Ne kertovat ennen kaikkea yritysten tavoitteista, odotuksista ja hallintakeinoista, mutta niiden perusteella ei voida arvioida, miten tehokkaasti vaatimuksia noudatetaan käytännössä. Ohjeistusten olemassaolo ei siten vielä osoita vastuullisuuden toteutumista, vaan pikemminkin sitä, että vastuullisuus on tunnistettu hallittavaksi tavoitteeksi. Tästä syystä muodollinen sisältö ja tosiasiallinen vaikutus on syytä erottaa toisistaan.

Vastuullisuusvaatimusten ketjuttaminen tuo lisäksi esiin rakenteellisen haasteen. Mitä pidemmälle vaatimuksia ulotetaan toimitusketjuun, sitä enemmän niiden toteutuminen riippuu

toimijoista, joihin yrityksellä ei ole välitöntä sopimussuhdetta tai tosiasiallista määräysvaltaa. Tämä tekee vastuullisuuden hallinnasta lähtökohtaisesti rajallista, vaikka sitä pyritään vahvistamaan ohjeistuksin. Yritykset voivat näin välittää odotuksiaan pitkällekin toimitusketjuun, mutta niiden mahdollisuudet valvoa ja ohjata toimintaa heikkenevät toimitusketjun pidentyessä.

Sopimusoikeudellinen sitovuus ei myöskään yksin ratkaise SCoC-ohjeistusten merkitystä. Olennaista on, kuinka täsmällisiä vaatimukset ovat, miten ne välittyvät toimittajille ja millaisia menettelyjä niiden tueksi rakennetaan. Vaikutus näyttäisi vahvistuvan erityisesti silloin, kun ohjeistuksia tuetaan seurannalla, raportoinnilla, auditoinneilla sekä toimittajien ohjauksella ja koulutuksella. SCoC-ohjeistusten merkitys määräytyy siten paitsi niiden muodollisen aseman myös käytännön toimeenpanon perusteella.

Kokonaisuutena SCoC-ohjeistukset näyttäytyvät keinona, jolla yritykset pyrkivät hallitsemaan toimitusketjuihin liittyviä vastuullisuusriskejä ja samalla tekemään tämän pyrkimyksen näkyväksi myös ulospäin. Ohjeistukset eivät kuitenkaan sellaisenaan osoita vastuullisuuden toteutumista eivätkä mahdollista toimitusketjujen täydellistä hallintaa. Tämän vuoksi niiden merkitystä on arvioitava sekä sisällön, sopimuksellisen aseman että käytännön toimeenpanon näkökulmasta. Näin SCoC-ohjeistukset näyttäytyvät ennen kaikkea yritysten vastuullisuuspyrkimyksiä ja hallintakeinoja ilmentävinä asiakirjoina, joiden käytännön merkitys muodostuu vasta toimeenpanon kautta.